

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı

TÜRKİYE’DEKİ HALK KÜTÜPHANESİ OKUMA KULÜPLERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Esmâ BAĞCI

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2025

TÜRKİYE’DEKİ HALK KÜTÜPHANESİ OKUMA KULÜPLERİ ÜZERİNE BİR
İNCELEME

Esmâ BAĞCI

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Bilgi ve Belge Yönetimi Ana Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

Ankara, 2025

KABUL VE ONAY

Esmâ Bağcı tarafından hazırlanan “Türkiye’deki Halk Kütüphanesi Okuma Kulüpleri Üzerine Bir İnceleme” başlıklı bu çalışma, 23.06.2025 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Tülay OĞUZ (Başkan)

Prof. Dr. Bülent YILMAZ (Danışman)

Doç. Dr. Zehra TAŞKIN (Üye)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Uğur ÖMÜRGÖNÜLŞEN

Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”** kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

23/06/2025

Esmâ BAĞCI

¹“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulgular içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulunun** gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, **tezin yapıldığı kurum** tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, **ilgili kurum ve kuruluşun önerisi** ile **enstitü** veya **fakültenin** uygun görüşü üzerine **üniversite yönetim kurulu** tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

* Tez danışmanının önerisi ve **enstitü anabilim dalının** uygun görüşü üzerine **enstitü** veya **fakülte yönetim kurulu** tarafından karar verilir.

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, **Prof. Dr. Bülent YILMAZ** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığımı beyan ederim.

Esmā BAĞCI

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim süresince bilgi ve deneyimleriyle bana rehberlik eden, desteği ve sabrı ile her aşamada yanımda olan değerli danışmanım Prof. Dr. Bülent Yılmaz'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Tez jürimde yer alarak değerli görüşleriyle çalışmama katkı sağlayan Prof. Dr. Tülay Oğuz'a ve Doç. Dr. Zehra Taşkın'a teşekkür ederim.

Çalışmamda katkı sağlayan, görüşlerini paylaşan ve araştırmama destek veren tüm kütüphanecilere ve okuma kulübü üyelerine de teşekkür ederim.

Tezim Cin Ali Eğitim ve Kültür Vakfı tarafından Nurten Apaydın bursuyla desteklenmiştir. Bu nedenle Cin Ali ve ailesine verdikleri destek için teşekkür ederim.

Yüksek lisans eğitimim süresince yaşadığım tüm değişimlerde yanımda olan ve her zaman desteğini hissettiren değerli dostum Serap Fidancı'ya teşekkür ederim.

Şu anda beni göremeyen ancak bulunduğum yerden gurur duyacağını bildiğim sevgili dedem, yokken bile verdiği destek için teşekkür ederim. Umudumu, inancımı, çabamı kaybettiğimde sen kazandırdın onları bana. Varlığın için teşekkür ederim.

Her zaman yanımda olan aileme, sabırları, sevgileri ve destekleri için sonsuz teşekkürler.

ÖZET

BAĞCI, Esmâ. *Türkiye’deki Halk Kütüphaneleri Okuma Kulüpleri Üzerine Bir İnceleme*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2025.

Bu çalışma, Türkiye’de halk kütüphanelerinde kurulan okuma kulüplerinin bireylerin okuma kültürüne olan etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmada, Doğanhisar İlçe Halk Kütüphanesi Okuma Kulübü örneği üzerinden yola çıkılarak Türkiye genelinde halk kütüphaneleri bünyesinde faaliyet gösteren 17 okuma kulübü kapsam altına alınmıştır. Çalışmada karma yöntem yaklaşımı benimsenmiş; nicel veriler anket yoluyla 126 katılımcıdan, nitel veriler ise 17 kulüp yöneticisiyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilmiştir. Bulgular, okuma kulüplerinin bireylerin kitap okuma alışkanlıklarını geliştirdiği, eleştirel düşünme becerilerini desteklediği, sosyalleşmeye katkı sağladığı ve halk kütüphanelerinin daha aktif kullanımını teşvik ettiği yönündedir. Ayrıca okuma kulüplerinin bireylerin dil, iletişim ve kişisel gelişim alanlarında olumlu etkiler yarattığı tespit edilmiştir. Üyeler, kulüplerin psikolojik ve entelektüel yönden kendilerine katkı sağladığını ifade etmiştir. Halk kütüphanelerinde kurulan bu kulüpler, toplumun farklı kesimlerini bir araya getirerek kültürel katılımı ve kütüphane farkındalığını artırmaktadır. Araştırma sonucunda okuma kulüplerinin halk kütüphanelerinin temel işlevlerini destekleyen güçlü birer araç olduğu ortaya konmuştur. Çalışma, literatürde halk kütüphanelerindeki okuma kulüplerine odaklanan sınırlı sayıda çalışmaya katkı sağlaması açısından da özgün bir nitelik taşımaktadır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, halk kütüphanelerinde kurulan okuma kulüplerinin yaygınlaştırılması ve sürdürülebilirliğin sağlanması yönünde çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler

Okuma Kulüpleri, Halk Kütüphaneleri, Okuma Kültürü

ABSTRACT

BAĞCI, Esma. *A Study on Reading Clubs in Public Libraries in Türkiye*, Master's Thesis, Ankara, 2025.

This study aims to examine the impact of reading clubs established within public libraries in Türkiye on individuals' reading culture. Based on the case of the Doğanhisar District Public Library Reading Club, the research covers 17 reading clubs operating under public libraries across Türkiye. A mixed methods approach was adopted in the study; quantitative data were collected through a survey administered to 126 participants, while qualitative data were obtained from semi-structured interviews conducted with 17 reading club coordinators. The findings indicate that reading clubs contribute significantly to the development of reading habits, support critical thinking skills, promote social interaction, and encourage more active use of public libraries. Moreover, reading clubs positively influence individuals' language, communication, and personal development. Participants reported psychological and intellectual benefits gained from participation. These clubs, established within public libraries, bring together individuals from diverse backgrounds, increasing both cultural engagement and library awareness. The research demonstrates that reading clubs are powerful tools that support the fundamental functions of public libraries. The study also holds originality due to the limited number of existing studies focusing specifically on reading clubs in the context of public libraries. Based on the findings, several recommendations have been presented to support the expansion and sustainability of such clubs in public libraries.

Keywords

Reading Clubs, Public Libraries, Reading Culture

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	i
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	ii
ETİK BEYAN.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
TABLolar DİZİNİ	x
1. BÖLÜM: GİRİŞ.....	1
1.1. KONUNUN ÖNEMİ	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI.....	3
1.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ.....	4
1.4. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ.....	5
1.5. KAYNAKLAR.....	5
2. BÖLÜM: KAVRAMSAL ARKA PLAN.....	7
2.1. OKUMA KULÜPLERİ.....	7
2.1.1. Tanımlar	7
2.1.2. Okuma Kulüplerinin Tarihçesi	8
2.1.3. Okuma Kulüplerinin Önemi ve İşlevleri.....	11
2.1.4. Okuma Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş İlkeleri.....	16
2.1.5. Okuma Kulüplerinin Türleri.....	21
2.1.6. Türkiye’de Okuma Kulüpleri	24
2.2. HALK KÜTÜPHANELERİ.....	25
2.2.1. Tanımlar	25
2.2.2. Halk Kütüphanelerinin Amaç, İşlev ve Görevleri.....	28
2.2.3. Halk Kütüphanelerinin Yapısal Unsurları ve Hizmetleri.....	31
2.2.4. Türkiye’de Halk Kütüphanelerine İlişkin Bazı Veriler.....	34
2.3. OKUMA KULÜPLERİ VE HALK KÜTÜPHANELERİ.....	35
2.3.1. Dünyada ve Türkiye’de Halk Kütüphanesi Okuma Kulüplerinin Gelişimi	35
2.3.2. Halk Kütüphanesi Okuma Kulüplerinin Önemi ve İşlevleri	37
2.3.2.1. Halk Kütüphanelerinin Okuma Kulüplerine Katkıları	39
2.3.2.2. Okuma Kulüplerinin Halk Kütüphanesi Hizmetlerine Katkıları.....	40

3. BÖLÜM: BULGULAR VE DEĞERLENDİRME.....	43
3.1. ANKET İLE ELDE EDİLEN BULGULAR	43
3.1.1. Okuma Kulübü Üyelerinin Demografik Özellikleri.....	43
3.1.2. Okuma Kulübü Üyelerinin Kitap Okuma Alışkanlıkları Özellikleri.....	44
3.1.3. Okuma Kulübü Üyelerinin, Kulübe Üye Olma Süre ve Nedenleri.....	48
3.1.4. Okuma Kulüplerinin Sosyalleşmeye Etkisi.....	49
3.1.5. Okuma Kulüplerinin Entelektüel Etkisi.....	50
3.1.6. Okuma Kulüplerinin Psikolojik Etkileri	52
3.1.7. Okuma Kulüplerinin Kişisel Gelişimdeki Etkileri.....	54
3.1.8. Okuma Kulüplerinin Dil ve İletişim Becerilerine Etkileri.....	56
3.1.9. Okuma Kulüplerinin Okuma Kültürünün Gelişimine Etkisi.....	57
3.1.10. Okuma Kulüplerinin Halk Kütüphanesi Kullanımıyla İlişkisi	59
3.1.11. Okuma Kulüplerine Yönelik Üye Görüşleri.....	63
3.2. GÖRÜŞME İLE ELDE EDİLEN VERİLER.....	65
3.2.1. Okuma Kulüplerinin Kuruluş Gerekçeleri ve Amaçlar	66
3.2.2. Okuma Kulüplerinin İşleyiş ve Organizasyon Biçimi.....	70
3.2.3. Okuma Kulüplerinin Üyelerin Okuma Alışkanlıklarına Etkisi	74
3.2.4. Okuma Kulüplerinin Kütüphane Kullanımına ve Üyelerin Kütüphane Algısına Etkisi	78
3.2.5. Kütüphane Savunuculuğu ve Farkındalık	83
3.2.6. Geri Bildirimler ve Memnuniyet.....	85
4. BÖLÜM: SONUÇ VE ÖNERİLER.....	87
4.1. SONUÇLAR.....	87
4.2. ÖNERİLER.....	92
KAYNAKÇA	97
EK 1: ORJİNALLİK RAPORU.....	105
EK 2: ETİK KURUL KARARI.....	107

KISALTMALAR DİZİNİ

AYT: Alan Yeterlilik Testleri

IFLA: The International Federation of Library Associations and Institutions

KPSS: Kamu Personel Seçme Sınavı

OECD: Organisation for Economic Cooperation and Development

OKUYAY: Okuma Kültürünü Yaygınlaştırma Platformu

ÖABT: Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi

ÖSYM: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi

PISA: Programme for International Student Assessment

TYT: Temel Yeterlilik Testi

UNESCO: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

YKS: Yükseköğretim Kurumları Sınavı

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1. Okuma Kulübü Üyelerinin Demografik Özellikleri.....	44
Tablo 2. Okuma Kulübü Üyelerinin Okuma Sıklıkları ve Amaçları.....	45
Tablo 3. Okuma Kulübü Üyelerinin Kitap Okuma Alışkanlıkları Özellikleri	46
Tablo 4. Okuma Kulübü Üyelerinin, Kulübe Üye Olma Süreleri ve Nedenleri	48
Tablo 5. Halk Kütüphanelerindeki Okuma Kulüplerinin Sosyalleşmeye Etkisi	49
Tablo 6. Halk Kütüphanelerindeki Okuma Kulüplerinin Entelektüel Etkisi.....	50
Tablo 7. Halk Kütüphanelerindeki Okuma Kulüplerinin Psikolojik Etkileri	52
Tablo 8. Halk Kütüphanelerindeki Okuma Kulüplerinin Kişisel Gelişimdeki Etkileri .	54
Tablo 9. Halk Kütüphanelerindeki Okuma Kulüplerinin Dil ve İletişim Becerilerine Etkileri	56
Tablo 10. Halk Kütüphanelerindeki Okuma Kulüplerinin Okuma Kültürünün Gelişimine Etkisi	58
Tablo 11. Okuma Kulübü Üyelerinin Halk Kütüphanesi Kullanım Durumları	60
Tablo 12. Halk Kütüphanelerindeki Okuma Kulüplerinin Halk Kütüphanesi Kullanımına Yönelik Etkileri	61
Tablo 13. Okuma Kulübü Üyelerinin Kulüp İşleyişleri Hakkındaki Düşünceleri	63

1. BÖLÜM

GİRİŞ

Çalışmanın birinci bölümünde araştırmanın ele aldığı konunun önemi, amacı, kapsamı ve hipotezleri sunulacaktır, araştırmanın hangi yöntemle yapılacağından ve izleyen bölümlerin düzeninden söz edilecektir.

1.1. KONUNUN ÖNEMİ

Okuma kulüplerinin ele alınacağı bu bölümde yüz yıl önce ülkemize gelerek incelemelerde bulunan John Dewey'nün raporundan bir bölüm incelenmiştir. Maarif Vekilliğinin davetiyle 1924 yılında Türkiye'ye gelerek iki ay incelemelerde bulunan Kolombiya Üniversitesi öğretim üyelerinden Profesör John Dewey bu ziyareti sonucunda hazırladığı raporlardan biri olan Türkiye Maarifi Hakkında Raporu'nda "Öğretmenler arasında mütalea cemiyetleri kurulmasını ve bu cemiyetlerde her on beş günde bir toplanarak okudukları kitaplardan ve bunların kendi derslerinde uygulayacakları maddeler hakkında fikir alışverişinde bulunmalarını ve tartışmalarını" önermiştir (Dewey, 1939, s. 3). Günümüzden yıllar önce Türk eğitim sisteminin değerlendirilmesi için ülkemize gelen ve raporuyla o dönemki Türk eğitim sistemine yol çizen bir bilim insanının raporunda, öğretmenler için okuma kulübü oluşturulmasını önermesi bu çalışmada ele alınan konunun önemini bilimsel ve tarihsel bağlamda açıkça ortaya koymaktadır.

Her üç yılda bir 15 yaş grubundaki öğrencilerin kazanmış oldukları bilgi ve becerileri değerlendiren uluslararası PISA (Programme for International Student Assessment) araştırmasına (2022) göre, Türkiye'nin okuma becerileri alanındaki ortalama 456 puanı OECD (Organisation for Economic Cooperation and Development)'nin 476 olarak belirlenen puan ortalamasının altındadır (PISA 2022, s. 90). Okuma becerileri sıralamasında Türkiye PISA 2022'ye katılan 81 ülke arasında 36. sıradadır. Bunun benzer verilerini Türkiye'de gerçekleştirilen sınav sonuçlarından izlemek de mümkündür. 2024 yılında gerçekleştirilen Yükseköğretim Kurumları Sınavına (YKS) göre sınava giren bireylerin Temel Yeterlilik Testindeki (TYT) 40 Türkçe sorusunda doğru yanıtladığı ortalama soru sayısı 20,1'dir. Sınava giren ortaöğretim son sınıf öğrencilerinde bu sayı 21,4'e ulaşmaktadır. Türk Dili ve Edebiyatı alanında 24 sorunun yer aldığı Alan Yeterlilik

Testinde (AYT) ise son sınıfta okuyan adayların doğru yanıtlanan ortalama soru sayısı 5,9 iken, tüm adayların doğru yanıtladığı net soru sayısı 6,3'tür (ÖSYM, 2024 YKS sayısal verileri). Ortaöğretim kurumlarının son sınıfında okuyan adaylar Türkçe testinde yer alan soruların yaklaşık %50'sini doğru yanıtlarken, Türk Dili ve Edebiyatı testinde ise sadece %26,25'ini doğru yanıtlamaktadır.

2019 yılından itibaren 75 Türkçe sorusu bulunan KPSS lisans (ÖABT) testlerinde öğretmen adaylarının ortalama Türkçe doğru sayıları 2021 yılında 44 iken, 2022 yılında 40 ve 2023 yılında ise 35'e düşmüştür (KPSS, 2024). Son üç yıla bakıldığında doğru yanıtlanan Türkçe net soru sayılarında gözle görülür bir düşüş olduğu söylenebilir.

Okuma kültürünün, daha sonra açıklanacağı üzere, en önemli yarar ve işlevlerinden birisi bireyin anlama, kavrama, çözümleme hız, beceri ve yeteneğini geliştirmesidir. Bu etkilerin en çok görülebileceği alanlardan birisi de eğitimdeki sınavlardır. İstatistiklerden de anlaşıldığı üzere bireyler arasında okuma/eleştirel okuma konusunda yaygın bir sorun olduğu görülmektedir. Halk kütüphanelerinin, her düzeyde örgün ve yaygın eğitimi destekleme ile başta çocuklar olmak üzere hizmet verdikleri toplumda okuma kültürü ve kütüphane kullanma alışkanlığını kazandırma ve geliştirme gibi temel işlevlerini (Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği, 2012) yerine getirebilmeleri için, okuma kulüpleri etkili bir araç olarak kullanılabilir.

Okuma kulüpleri, bireylerin belirli aralıklarla bir araya gelerek kitap, makale veya dergi gibi okuma materyalleri üzerine fikir alışverişinde bulunduğu; içeriğin beğenilen ya da eleştirilen yönlerini, karakterleri ve diğer öğeleri tartıştıkları grup etkinlikleridir (OKUYAY Platformu, 2020a, s. 9). Bu tanımda özellikle vurgulanan konular gönüllülük esası, belli bir süre sonunda okunan materyalin kişiler tarafından tartışılmasıdır. Okuma kulüpleri, okuma etkinliklerini düzenli ve planlı bir şekilde yürüten, bu amaçla gönüllü olarak bir araya gelen gruplar olup; okuma kültürünün oluşmasına ve gelişmesine katkı sunan önemli topluluk yapılarıdır (Yılmaz ve Cengiz, 2022, s. 265). Bu topluluklar sayesinde okuma kültürünün geliştirilmesi hedeflenmektedir. Eleştirel okuma, bireylerin okudukları metinleri kendi bilgi birikimleri ve düşünsel süzgeçleri aracılığıyla değerlendirerek doğruyu, iyiyi ve güzeli arama; bu süreçte edindikleri bilgilerle zihinsel ürünler ortaya koyma çabasıdır (Çifçi, 2006, s. 56-57). Kütüphanelerde oluşturulan okuma kulüpleri, bireylere eleştirel okuma becerisi kazandırılmasında daha etkin bir rol

oynayabilir. Okuma kültürünün gelişimi, bireylerin eleştirel okuma becerisi kazanmalarıyla mümkün hâle gelir (Sever, 2019, s. 10).

Bu araştırma temel amaçlarından biri hizmet sundukları bölgelerde okuma kültürünü geliştirmek olan halk kütüphanelerinde oluşturulmuş olan okuma kulüplerinin bireylerin okuma kültürüne katkılarını ele almaktır. Literatürde okuma kulüplerinin, halk kütüphaneleri özelinde ele alındığı bir çalışmaya rastlanmaması çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KAPSAMI

Halk kütüphaneleri, hiçbir ayırım gözetmeksizin toplumun tamamına hizmet sunan kamusal/toplumsal kurumlardır. Toplumun tüm kesimine hizmet sunan bu kuruluşlar, tüm yaş gruplarına yöneliktir. Halk kütüphanelerinin hizmetlerini bu bağlamda her açıdan geliştirmeleri gerekmektedir. Birçok halk kütüphanesi yetişkin bireylerin okuma kültürünü geliştirmek amacıyla okuma kulüpleri kurmakta ya da onlara bu konuda yol göstermekte ve destek vermektedir.

Bu çalışmada yanıt aranan temel **araştırma sorusu**: “Türkiye’de halk kütüphaneleri tarafından kurulmuş olan okuma kulüpleri, üyelerinin okuma kültürlerini nasıl etkilemektedir?” biçiminde oluşturulmuştur. Bu araştırma sorusuna bağlı olarak çalışmanın temel **hipotezi** de şöyledir: “Türkiye’de halk kütüphaneleri tarafından kurulmuş okuma kulüpleri, üyelerinin okuma kültürlerini olumlu biçimde etkilemektedir.”

Araştırmanın kapsamı Türkiye’de halk kütüphaneleri tarafından kurulmuş 17 okuma kulübünden oluşmaktadır. Araştırma verilerinin toplandığı süreçte (2024 yılı) Türkiye’deki halk kütüphaneleri tarafından kurulmuş tüm okuma kulüpleri çalışmaya dahil edilmiştir. Araştırma kapsamına alınan ve bünyelerinde kurulmuş okuma kulübü bulunan halk kütüphaneleri aşağıda yer almaktadır:

1. Afyonkarahisar-Sandıklı İlçe Halk Kütüphanesi
2. Ankara-Adnan Ötüken İl Halk Kütüphanesi
3. Ankara-Hasan Celâl Güzel İlçe Halk Kütüphanesi
4. Ankara-Kızılcahamam İlçe Halk Kütüphanesi

5. Balıkesir İl Halk Kütüphanesi
6. Bingöl İl Halk Kütüphanesi
7. Bitlis-Tatvan İlçe Halk Kütüphanesi
8. Çankırı-Yapraklı İlçe Halk Kütüphanesi
9. İstanbul-Orhan Kemal İl Halk Kütüphanesi
10. Kastamonu-Azdavay İlçe Halk Kütüphanesi
11. Kırıkkale İl Halk Kütüphanesi
12. Kocaeli İl Halk Kütüphanesi
13. Niğde İl Halk Kütüphanesi
14. Ordu-Çatalpınar İlçe Halk Kütüphanesi
15. Rize İl Halk Kütüphanesi
16. Tokat-Zile İlçe Halk Kütüphanesi
17. Van İl Halk Kütüphanesi

Bu listede yer alan halk kütüphaneleri dışında okuma kulübü bulunan halk kütüphaneleri de mevcuttur. Ancak bu kütüphanelerin okuma kulüpleri çocuk/genç kullanıcılara yönelik kurulduğundan araştırma kapsamına alınamamıştır. Diğer okuma kulüplerinin de kuruluş tarihlerinin yakın bir geçmişte olması nedeniyle dahil edilememiştir. Araştırma kapsamına sadece halk kütüphaneleri tarafından kurulmuş okuma kulüpleri alınmıştır.

1.3. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırma Etik Kurulunun 11 Haziran 2024 tarihinde gerçekleştirilen toplantısında çalışmaya etik kurul izni verilmiştir. Çalışma halk kütüphanelerindeki okuma kulüplerini inceleyeceği için ayrıca Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğünün de 03.07.2025 tarihli ve E-84872991-044-5352447 sayılı yazısıyla görüşme ve anket izni verilmiştir.

Çalışmaya başlamadan önce halk kütüphaneleri tarafından oluşturulmuş okuma kulüpleri tespit edilmiştir. Öncelikle kulüp yöneticileri ile çevrim içi görüşmeler gerçekleştirilmiş, daha sonrasında kulüp üyelerine çevrim içi anket soruları uygulanmıştır.

Betimleme yöntemi ile gerçekleştirilen çalışmada kulüp üyelerine, Yılmaz ve Cengiz (2022) tarafından geliştirilmiş anketten yararlanarak oluşturulan dördü açık uçlu olmak üzere toplam 24 sorulu bir anket uygulanmıştır. Çalışmaya dahil edilen kulüplerde

etkinliklere katılan toplam üye sayısı (evren) 185’dir. Anket uygulanan kulüp üye sayısı (örneklem) da 126’dır. Örneklemin evreni temsil oranı %90’dır. Çıngı (1990, s. 261)’ya göre 0.99 güven düzeyi, 0.05 hoşgörü miktarına göre 500 kişilik evren 101 kişi ile örneklenmektedir.

Çalışma çerçevesinde söz konusu kulüplerin yöneticileri (toplam 17 yönetici) ile de yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. “Yarı yapılandırılmış” olarak adlandırılan görüşmelerde, görüşmecinin elinde soracağı soruları içeren bir belge olsa da, bu belge anket değildir, çoğu zaman bu soru akışı şeklinde görüşme devam etmektedir (Erdoğan ve Uyan-Semerci, 2021, s. 158-159). Yarı yapılandırılmış görüşme sorularıyla elde edilen veriler, tematik analiz yöntemi kullanılarak değerlendirilmiş, her bir görüşmeden elde edilen bulgular belirlenen temalar altında kodlanarak sınıflandırılmıştır. Tematik analizin temel amacı temaları tanımlamak, araştırmada bir konu hakkında bir şeyler söylemek için bu temaları kullanmaktır (Çarıkcı ve başkaları, 2024, s. 127).

1.4. ARAŞTIRMANIN DÜZENİ

Araştırma dört bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde konunun önemi, amacı, kapsamı ve yöntemi açıklanmış ve araştırmada kullanılan kaynaklarla ilgili bilgi verilmiştir. İkinci bölümde ise kavramsal arka plan ile okuma kulüpleri ve halk kütüphaneleri ilişkisi hakkında literatüre dayalı bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Üçüncü bölümde bulgular sunulmakta ve sonuçlar değerlendirilmektedir. Çalışmanın son bölümü Sonuç ve Önerilerden oluşmaktadır.

1.5. KAYNAKLAR

Araştırmayla ilgili literatürdeki kaynaklara erişmek için hem basılı hem de elektronik kaynaklardan faydalanılmıştır. Araştırma kapsamında başvurulmuş dergiler ve veri tabanları şu şekildedir:

Science Direct, Elsevier, Web of Science, Türk Kütüphaneciliği, Yaşadıkça Eğitim, Bilgi Dünyası, Library Journal, Library Review, College and Undergraduate Libraries, Journal of Library Innovation.

Bu tezin yazımında “Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesi” (2019) temel alınmıştır.¹

¹ Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesi:
https://sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr/tr/menu/tez_teslim_sureci-28

2. BÖLÜM

KAVRAMSAL ARKA PLAN

Bu bölümde okuma kulübü kavramının ulusal ve uluslararası literatürden yararlanılarak tanımı, önemi, tarihçesi, türleri ve Türkiye’deki örnekleri ele alınarak açıklanacaktır. Halk kütüphanelerinin tanımı ve işlevleri de okuma kulüpleri bağlamında değerlendirilecektir.

2.1. OKUMA KULÜPLERİ

Bu başlık altında okuma kulüplerinin tanımı, tarihçesi, önemi ve işlevlerinden söz edilerek, okuma kulüpleri için kuramsal bir çerçeve çizilmeye çalışılacaktır.

2.1.1. Tanımlar

Birçok kavramın olduğu gibi okuma kulübü kavramının da çeşitli tanımları bulunmaktadır. Literatürde okuma kulübü, kitap kulübü, kitap tartışma kulübü, edebiyat kulübü, okuma çemberi, okuma grupları, kitap tartışma kulüpleri, edebiyat çemberi gibi farklı adlandırmalarla yer alan kavram çalışma kapsamında *okuma kulübü* olarak kullanılacaktır.

Ulusal literatürde okuma kulüpleriyle ilgili önemli bir kaynak olan “Okuma Kulüpleri” yayını, Türkiye Yayıncılar Birliği’nin OKUYAY Platformu kapsamında, okuma kulüpleri hakkında farkındalık yaratmak, tanıtım yapmak ve bilgi paylaşımını desteklemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu yayında okuma kulüpleri, bireylerin düzenli olarak buluşup okudukları bir kitap, makale, dergi gibi okuma materyalleri hakkındaki fikirlerini paylaştıkları, beğendikleri ve beğenmedikleri bölümlerini, karakterlerini ve içerik unsurlarını tartıştıkları bir grup etkinliğidir (OKUYAY Platformu, 2020a, s. 9) şeklinde tanımlanmıştır.

Kitap kulübü, genellikle bir konuya veya belirlenmiş bir okuma listesine dayalı olarak kitap okuyan ve okunan kitaplar hakkında konuşan belirli sayıda kişiden oluşan bir okuma grubudur. Kitap kulüplerinin aynı anda okumak ve tartışmak için belirli bir kitap seçmesi yaygındır. Düzenli olarak belirli bir yerde ve çoğunlukla ayda bir toplanırlar (Lombardi, 2019, s. 1). Okuma kulüpleri, üyelerinin daha önceden belirlenen bir okuma materyalini değerlendirmek üzere bir araya geldikleri gönüllü gruplar olarak düşünülebilir.

Kitap kulüpleri, insanların kitaplar hakkında konuşmak üzere bir araya geldikleri benzersiz ortamlardır (Scharber Doering, 2009, s. 16). Bu kulüpler, bireylerin gönüllü ve düzenli aralıklarla bir araya geldikleri (haftada bir, ayda bir, iki ayda bir vb.), daha önceden belirledikleri bir kitabı okuyarak toplantılarda düşüncelerini, duygularını, görüşlerini paylaştıkları ve okudukları kitabın içeriğini konuştukları, kitabı çeşitli açılardan inceledikleri etkinlik gruplarıdır (Kitap Kulübü, 2020). Bu kulüpler kitapseverlere ilginç konular hakkında teşvik edici tartışmalara katılma, ilgi alanlarını keşfetme ve en önemlisi kitap okuyan yeni insanlarla tanışmak için bir fırsat sunar. Okuma kulübü arkadaşlar arası samimi bir grup veya profesyoneller tarafından yönetilen bir grup olabilir. Kulüplerin amacı diğer okuyucularla tanışmak, görüşlerini paylaşmak, başta kitap olmak üzere makale, dergi vb. gibi okuma materyallerini daha zengin bir şekilde anlamak ve keyifli vakit geçirmektir (OKUYAY Platformu, 2020b, s. 10). Farklı kültürel yapılardan gelen bireylerin aynı materyali okuyup kendi bakış açılarına göre değerlendirdikleri bu toplantıların farklı ufuklar açtığı söylenebilir.

2.1.2. Okuma Kulüplerinin Tarihçesi

Türkiye’de okuma kulüpleri hareketinin köklü bir geçmişe sahip olduğunu söylemek pek mümkün değildir (Yılmaz ve Cengiz, 2022, s. 267). Türkiye bağlamında okuma kulüplerinin tarihçesi ele alınmak istendiğinde sahip olduğumuz verilerin bizi uzun yıllar öncesine götürdüğünü söylemek güçtür. Okuma kulüplerinin uluslararası tarihçesine bakılacak olursa, Türkiye’deki tarihçesi için elimizde bulunan verilere göre uluslararası alanda daha fazla bilgiye erişilebilmektedir.

Okuma kulüplerinin neredeyse okuryazarlığın kendisi kadar uzun bir süredir var olduğu belirtilmektedir (O’Connor, 1991, s. 335). Kerka’da (1996, s. 81) bu görüşü desteklemekte ve kitap gruplarının/kulüplerinin uzun bir geçmişi olduğunu vurgulamaktadır. Okur grupları, etkinliklerini teşvik edecek okuma materyalleri mevcut olduğundan beri okuduklarını tartışmak için bir araya gelmişlerdir (Taylor, 2007a, s. 10-11). Okuma kulüplerinin başlangıcıyla ilgili kesin bir tarihe rastlanmasa da alıntılarda belirtildiği üzere, okuma kulüplerinin tarihi okuryazarlığın ve okuma materyallerinin ortaya çıktığı zamana kadar uzanmaktadır.

Okuryazarlık ayrıcalıklı azınlığın sahip olduğu bir beceri iken bile kitaplar hakkında konuşma eylemi bireyler tarafından gerçekleştirilmiştir. Orta Çağ'da okumak ya da okuyan birini dinlemek için bir araya gelmek oldukça yaygınlaşmıştır. Okuryazarlığın düşük olduğu ve kitapların nadir bulunduğu bu dönemde, gezici eğlence grupları ve ozanlar kırsal bölgeleri dolaşarak isteyenlere yüksek sesle kitap okurdu. Ayrıcalıklı azınlığın evlerinde ise eğitimli hizmetkârlar, efendilerine kitap okuma görevini üstlenirdi. On sekizinci yüzyılın sonlarına gelindiğinde, küçük okuma kulüpleri hem kitaplar üzerine tartışma ve sosyalleşme ortamı sağlıyor hem de birer kütüphane işlevi görüyordu (OKUYAY Platformu, 2020a, s. 11). Kitap kulüpleri halk kütüphanelerinden önce ortaya çıktıkları için kişisel bir kütüphane kurmaya yeterli parası olmayan topluluk üyelerinin kitap temin edebilmeleri için bir yol olarak da görülmüştür (Switzer ve Barclay, 2012, s. 328). Belirtildiği üzere, önceki yüzyıllarda okuma kulüpleri, üyeleri için bir boyutuyla kütüphane işlevine de sahip olmuşlardır.

Okuma kulüplerinin Amerika'da Benjamin Franklin ve onun 1726 yılında edebiyat topluluğu kurmasıyla başlayan güçlü bir tarihi vardır (Chan, 2015, s. 22 ve Fajardo, 2010, s. 66). On dokuzuncu yüzyılın sonlarında ve yirminci yüzyılın başlarında yüz binlerce Amerikalı erkek ve kadın, çoğunlukla da kadınlar, kişisel gelişim amacıyla yerel veya ulusal düzeyde örgütlenmiş okuma çevrelerine veya çalışma kulüplerine katılmıştır (O'Connor, 1991, s. 334).

Okuma kulüplerinin tarihi İngiltere'de ise 17. yüzyıl kırsal İngiltere'sine kadar uzanmaktadır (Switzer ve Barclay, 2012, s. 328). İngiltere'de belgelenmiş en eski kitap kulübü 1704 yılında Bedfordshire Meppershall'dedir. Kulübün yıllık bir pound abonelik ücreti vardır ve kulüp 12 üyeden oluşmaktadır. Aynı yılın sonlarına doğru Huntingdonshire'deki Great Paxton'da tamamen ruhban sınıfına ait bir cemiyet bulunmuştur ancak bu kulübün kuruluş tarihiyle ilgili bilgiye rastlanmamıştır (Manley, 1999, s. 79). İngiltere'deki bir diğer kitap kulübü olan Sedberg Kitap Kulübü ise 1 Ağustos 1728 tarihinde on iki kurucu üye tarafından kurulmuştur. Üyeler her ayın ilk perşembe günü, bir önceki toplantıda kararlaştırılacak yer ve saatte buluşmak konusunda anlaşmışlardır. Bazı kulüpler için hanlar popüler yerlerdi ancak bu kulübün birçok toplantısı üyelerin evlerinde gerçekleştirilmiştir. 1730 yılında Sedberg Kitap Kulübü

üyeleri kulüp günlerinde saat 15.00'te toplanmaya karar vermişlerdir (Manley, 1999, s. 80).

İnsanlar beş yüz yılı aşkın bir süredir edebiyatı kolektif ortamlarda tartışmaktadır. 18. yüzyıl Fransa'sının edebiyat salonları ve 19. yüzyıl Kuzey Amerikalı kadınların edebiyat toplulukları herkes tarafından iyi bilinen çağdaş kitap kulüpleridir. Bu grupların üyeleri birbirlerinin evlerinde, kütüphanelerde, yayınevlerinde, radyoda, televizyonda, ofislerde buluşmaktadır (Sedo, 2003, s. 66). Okuma kulüpleri aynı zamanda dezavantajlı gruplar için de çeşitli hedefler için kurulmuşlardır. 1899'da Boston'un Kuzey Yakasında cumartesi akşamları, işçi sınıfından ve göçmen kızlardan oluşan bir topluluk tarafından İngilizcenin kullanımını geliştirmenin bir yolu olarak kitap kulüplerinin kurulduğu görülmüştür. Cumartesi Akşamı Kızlar Kulübünün üyeleri daha sonra yirmi yıl içinde çeşitli kütüphane kulüplerine yayıldı ve hatta 1912'den 1917'ye kadar güncel konulara odaklanan bir gazete bile yayımlamışlardır (Larson, 2001).

Okuma kulüpleri 1990'ların başında televizyonda en çok izlenen programların kitaplara yer vermesiyle bir okuma grubu etkisi yaşatmaya başlamasıyla birlikte daha yaygın ve popüler olmuşlardır. Amerikalı televizyon programcısı Oprah Winfrey'nin programında başlattığı kitap kulübü, çoğunluğu kadın olan izleyicilerinde büyük ve uzun süreli bir etki yaratmıştır. Program dolayısıyla okunan kitaplar özel kapaklarla tekrar basılmış ve hatta birçok klasik eser yeniden popüler olmuştur. İngiltere'de de yine televizyon programcısı olan bir çift tarafından kurulan Richard ve Judy'nin kitap kulübü de daha küçük bir ölçekte başarı elde etmiştir (OKUYAY Platformu, 2020a, s. 12-13). Özellikle ABD'de Oprah Winfrey ve İngiltere'de Richard ve Judy, edebiyat tanıtımında önemli figürler hâline gelmiş ve bu sayede kitap kulüplerinin bir parçası olarak seçtikleri bir kitabın satışlarını önemli ölçüde etkilemişlerdir (McMenemy, 2007, s. 353). Dönemin televizyon kanallarında kendilerine yer bulan okuma kulüpleri kitapların satışını da kayda değer bir şekilde etkilemişlerdir.

Kadınların kendilerini ifade etme, yaşamlarını yazıya aktarma, gelecek kuşaklara tanıklıklar bırakma konusunda mevcut yasal ve toplumsal eşitsizlikler nedeniyle, erkeklere göre çok daha sınırlı olanaklara sahip oldukları bilinmektedir (Davaz Mardin, 2007, s. 186). Okuma grupları üzerine yapılan tarihsel çalışmaların çoğu yükseköğretimin kapıları kadınlara açılmadan önce kendi kendilerini eğitme araçları olarak kurulan İlerici

Dönem Kadın Kulüplerine odaklanmıştır. Bu gruplar yirminci yüzyılın başlarında üyeleri için entelektüel ve sosyal değişme sağlamışlardır. Yalnızca kadınlardan oluşan gruplar olmaları nedeniyle, yakın zamana kadar akademik çalışmalarda neredeyse görünmezdi (Taylor, 2007a, s. 11). Bunun birçok nedeni olmasına rağmen kadınların, erkeklerle eşit haklara sahip olmayışı, o dönemki okuma kulüpleri hakkında son zamanlara kadar yeterli bilgiye sahip olmamıza engel olmuştur. Bu faktörlere, okuma gruplarının evlerde bir araya geldikleri ve başlangıçta tanınmış örgütlerle ilişkili olmadıkları gerçeği de eklendiğinde, uygulamalarını belgeleyen materyalleri bulma olasılığı daha da azalmaktadır (Taylor, 2007a, s. 11). Virginia Woolf, *Kendine Ait Bir Oda* adlı eserinde kadınların toplumdaki yerini ele alarak, kadın olduğu için yaşadığı zorlukları edebî bir dille anlatmıştır. Woolf, eserde hayali bir kütüphane olan Oxbridge Kütüphanesi'ne alınmadığını, yine hayali bir karakter üzerinden dile getirmiştir. Sadece kadın olduğu için cinsiyetçi ön yargılar nedeniyle hem üniversite hayatına devam edememiş hem de kamusal bir alan olan kütüphanede kitaplarla buluşma fırsatını bulamamıştır (Soylu ve Medeni, 2021, s. 462).

Okuma kulüplerinin farklı ülkelerdeki tarihçesi ele alındığında, bireylerin okuryazarlığın var olduğu zamandan itibaren kitaplar hakkında konuşmak için bir araya geldikleri görülmektedir. Ancak zamanın koşulları nedeniyle birçok okuma kulübü hakkında önemli tarihî bilgilere erişilememektedir.

2.1.3. Okuma Kulüplerinin Önemi ve İşlevleri

Okuma kulüpleri, bireylere katkı sağladığı için varlıklarını yüzyıllardır korumuşlardır. Profesyonel çalışmalar ve dergiler dışında başka şeyler okuma, okudukları hakkında farklı görüşlere sahip bireylerle konuşma, entelektüel olarak ilgi duyulan bir konu etrafında sosyalleşme, daha derin bir düzeyde paylaşma fırsatı sunduğu için okuma kulüpleri varlıklarını devam ettirebilmektedir. Okuma kulüpleri için belli düzeyde bir bağa ihtiyaç duyulmaktadır. Kulüpler yukarıda yer alan nedenlerle bir bağ kurmaya olanak sağlar ancak kulüpte bu bağ oluşmazsa etkili bir şekilde çalışamaz (Barstow, 2003, s. 6). Kulüplerin devamlılığının sağlanması için en temel değerlerden biri katılımcılar arasındaki bağlıdır. Okuma kulüpleri, grup üyelerinin okuma deneyimi beklentilerinden farklı olduğunda, bir kitabın farklı sunulması hâlinde daha keyifli olabileceğini düşündüklerinde veya anlatım biçimiyle ilgili farklı görüşlere sahip olduğunda daha

verimli olmaktadır. Başarılı bir tartışma, herkesin kitabı beğenip beğenmemesinden çok, kitabı okuyanların boşlukları doldurmaya ya da anlatılanların daha derinlemesine düşünmeye teşvik edip etmediğiyle ilgilidir (Taylor, 2007b, s. 30). Kulüpler aracılığıyla üyeler okunan materyal hakkında farklı görüşlere sahip kişilerle tartışabilme imkânı bulabilmektedir.

Okul öncesi ebeveynler ve bakıcılar için okuma kulübünün varlığı, 1970'ler ve 1980'lerde uygulanan halk kütüphaneciliği kültürlerini ve günümüzde bu tür girişimlere olan ihtiyacı hatırlatmaktadır (Norcup, 2017, s. 70). Bu nedenle, ebeveynlerin/bakıcıların hayatlarını iyileştirecek, onlara çocuklarıyla birlikte kalarak kitap okumaları ve tartışmaları için zaman tanıyacak ve aynı zamanda onlara iyi rol modelleri sunacak bir kitap kulübüne ihtiyaç vardır (Norcup, 2017, s. 71). Kitap kulüpleri aynı zamanda ebeveynler ve bakıcılar için de bir ihtiyaç olarak görülmektedir.

Smith (1996, s. 182) tarafından yapılan bir araştırmada okuma kulübü üyelerinden biri kitaplar aracılığıyla arkadaşlarını daha iyi tanıdığını ve onların bu kitaplarla nasıl ilişki kurduklarını ya da anlatılanlara nasıl tepki verdiklerini öğrendiğini ifade etmiştir. Bunun en büyük keyiflerden biri olduğunu, bir diğerinin ise kitapta yer alan olaylara bakış açılarını görmek ve bunları kendi hayatlarındaki olaylarla ve deneyimlerle ilişkilendirebilmek olduğunu belirtmiştir. Katılımcılar kitap gruplarının öğretici ve sosyal bağlamlar olduğunu belirtmişlerdir. Akranlarıyla metinleri tartışmanın yarattığı sosyal atmosfer, kitap gruplarının çok olumlu ve keyifli bir yönü olarak tutarlı bir şekilde rapor edilse de, okuma kulübü deneyiminden kazanılan tek şey bu değildir. Çoğu grup, iş birlikçi ve destekleyici bir atmosferde kendi alanları hakkında çok şey öğrendiklerini belirtmiştir (Lassonde ve başkaları, 2012, s. 48).

Gruplar hâlinde kitap okumak önemli ve yararlı bir etkinliktir. Yayıncılar, kütüphaneler ve üniversitelerin okuma kulüplerini benimsemesi ve bundan faydalanması kesinlikle faydalı olacaktır (Barstow, 2003, s. 15). Kitap kulüplerinin asıl amaçlarından biri de topluluğu teşvik etmektir (Fajardo, 2010, s. 69). Okumak genellikle sakinleştirici ve tek başına yapılan bir etkinlik olarak algılansa da okuma gruplarının popülaritesi, okumanın büyük ölçüde sosyal bir deneyim olduğunu göstermektedir (Fister, 2016, s. 303). Okuma kulüplerine katılan bireyler okumanın bu etkisini görebilmektedirler. Kendisi gibi düşünen insanlarla bir araya gelip edebiyat üzerine tartışabilmek, okuma eylemini tek

başına yapılan bir eylem olmaktan çıkarıp bir topluluğa dönüştürmekte ve böylece alınan keyif zenginleşmektedir (McMenemy, 2007, s. 353). Okumak kişisel ve yoğun bir deneyimdir ancak kitap kulübü bu deneyime sosyal ve toplumsal bir boyut katmıştır (Manley, 1999, s. 78). Okumanın kişisel ve tek başına yapılan bir eylem olduğu düşünülse de okuma kulüpleriyle sosyal bir boyut kazanmıştır.

Pek çok ülkede, halk veya okul kütüphanelerinin okumayı teşvik etmek, iyi yazma ve hatta konuşma becerilerini geliştirmek için kitap kulübü oluşturmaları çok yaygındır. Buna karşılık, akademik kütüphaneler dermelerini tanıtmak, öğretim üyeleriyle iş birliği yapmak, çeşitli taraflarla bağlantı kurmak ve kendi toplulukları içinde sosyal yardım girişimlerine katılmak için kitap kulübü faaliyetlerinden yeterince faydalanmamıştır (Chan, 2015, s. 21). Okuma kulüplerinin tek bir kütüphane türüyle ilişkilendirilmemesi gerektiği düşünülmektedir. Okul ve halk kütüphaneleri dışındaki kütüphane türleri için de kendi kullanıcı gruplarına yönelik yararları olduğu belirtilmektedir. Okuma kulüpleri aynı zamanda hem halk hem de akademik kütüphane türlerinin büyük ölçüde ihmal ettikleri bir nüfusa kapsayıcı hizmet sunma hedeflerini yerine getirebilmektedir. Varsayımların aksine, kütüphaneler kaynaklara ve eğitime büyük yatırımlar yapmadan koleksiyon, erişim ve eğitim becerilerini genişleterek değerli bir hizmet sağlayabilir (Conner ve Plocharczyk, 2019, s. 75). Okuma kulüpleri sayesinde kütüphaneler herhangi bir yatırım yapmadan kullanıcılarına kapsayıcı bir hizmet sunabilme imkânına sahiptir. Okuma kulüpleri, okuma kültürünü yaymayı amaçlayan ve kamusal okuma alanları olarak kabul edilen kütüphanelerin kullanımını teşvik eden önemli işlevlere sahiptir. Bazı kulüpler, okuma etkinliklerini bu amaca uygun, teşvik edici bir ortam sunan kütüphanelerde gerçekleştirmektedir. Ayrıca, kütüphaneler, kullanıcılarından oluşan okuma kulüpleri kurarak onlara ücretsiz okuma materyali ve uygun bir ortam sağlamak ve grup için çeşitli yaratıcı etkinlikler düzenlemektedir (Yılmaz ve Cengiz, 2022, s. 271).

Kitap kulübü kütüphanenin olumlu tanıtımını teşvik eder. Toplumda iş birliğini kolaylaştıracak ve kütüphane hizmetlerini genişletecek şekilde fakülte ve kampüsteki merkezlerle yeni ilişkiler kurulabilir. Kitap kulübünün olumlu geri bildirimleri ve ilgisi nedeniyle kütüphane bu programı her dönemde iki kez sunmaya devam edecektir (Kilham ve Griffiths, 2017, s. 47). Kütüphanelerde oluşturulan okuma kulüpleri sayesinde kütüphane hizmetleri daha geniş bir çevreye ulaşabilmektedir. Kitap kulüpleri aynı

zamanda öğrencilere mevcut kütüphane hizmetlerini tanıtmak için mükemmel bir fırsattır (Lackner ve başkaları, 2023, s. 29). Kitap kulübü aynı zamanda kütüphaneciler için toplulukla bağlantı kurmak, onlara hizmet sunmak ve kütüphane kaynaklarından faydalanmaları için kullandıkları bir araç olarak düşünülebilir. Kitap kulübünün faaliyetleri sayesinde hiçbir zaman tanışma fırsatı bulanamayan kullanıcılarla kalıcı bağlantılar kurulabilir (Forrest, 2011, s. 19). Daha önce kütüphaneyle tanışma imkânı bulamamış bir kullanıcıya okuma kulüpleri aracılığıyla kütüphane hizmetleri hakkında farkındalık kazandırılabilir.

Okuma kulüplerinin en önemli işlevlerinden biri, üyelerinin sosyalleşme süreçlerine olumlu katkılarda bulunmak ve bu süreçleri zenginleştirerek desteklemektir (Yılmaz ve Cengiz, 2022, s. 277). Diğer bir önemli işlevi ise, üyelerine eleştirel düşünme becerisi kazandırmaktır (Yılmaz ve Cengiz, 2022, s. 271).

Kitap kulüpleri halk kütüphaneleriyle ilişkilendirilmekte ve uzun süredir toplulukların edebiyata olan ortak ilgileri doğrultusunda bir araya getirme aracı olarak işlev görmektedir. Kitap kulüplerine ev sahipliği yapan kütüphaneler, okuyuculara yeni materyallere erişme, alışılmadık konuları keşfetme, kütüphane personeli ve diğer kullanıcılarla ilişkiler kurma fırsatı sağlamaktadır (Lackner ve başkaları, 2023, s. 21).

Yetişkinler kitap kulübü tartışmalarına neden değer verdiklerini anlattıklarında üç tema ortaya çıkmaktadır. Bunlar sosyal boyut, kulüp üyeleri arasındaki eşitlik ve kulüpleri besleyen iş birliği ruhu olarak belirtilmektedir (Smith, 1996, s. 180). Genel olarak, hem öğrenci hem de yetişkin kitap kulüpleri hakkında yapılan araştırmalar, geleneksel sınıf tartışmalarında genellikle bulunmayan bir iş birliği, ortak çalışma ve kişisel paylaşım ruhu olduğunu göstermektedir (Addington, 2001, s. 216). Hem yetişkinler hem de çocuklar için okuma kulüpleri aracılığıyla bir iş birliği ve eşitlik ortamı kurulduğu söylenebilir. Edebiyat hakkındaki tartışmalardan kaynaklanan değişimler, katılımı ve farklı bakış açılarının paylaşılmasını hoş karşılayan ortamlar yaratır (Flood ve Lapp, 1994, s. 575).

Kitap kulüpleri, akademik kampüslerde meslekler arası öğrenmeyi desteklemek için eşsiz bir fırsat sunmaktadır (Kilham ve Griffiths, 2017, s. 42). Kütüphanecilerin kitap kulüplerine liderlik etmesinin, pedagojik açıdan ilgi duydukları konuları keşfetmelerini

ve düşündükleri uygulamaları nasıl hayat geçirebileceklerini tartışmalarını sağladığı fark edilmiştir (Landry ve başkaları, 2022, s. 164). Akademik kütüphanelerde kurulan okuma kulüplerinin meslekler arası bilgi alışverişini desteklediği dile getirilmektedir. Bir kitap kulübüne liderlik etme fırsatı, öğretim üyeleri arasında liderlik becerilerinin geliştirilmesine yardımcı olur ve geniş bir kampüs topluluğuna daha fazla aidiyet ve yatırım duygusunu teşvik etmektedir (Landry ve başkaları, 2022, s. 171).

Kütüphane kitap kulüpleri, üyelerinin bilgi arama süreçlerinin öğretimini geliştiren ve arttıran araçlar olarak kullanılabilir (Mashiyane ve başkaları, 2023, s. 573). Kulüp üyelerine kütüphane hizmetleri farkındalığı kazandırmakla birlikte bilgi erişim hizmetleriyle ilgili eğitimler verilebilir. Kütüphaneciler, kitap kulübünün gerçekleştirdiği serbest okuma ve kitap tartışmalarına ek olarak öğrencileri bilgi arama konularıyla ilgili tartışmalara dahil etme fırsatına sahip olduklarını fark etmişlerdir (Mashiyane ve başkaları, 2023, s. 574).

Çevrim içi kitap kulübüne katılan öğrencilerin kazanımlarını değerlendirmek amacıyla yapılan araştırma sonuçlarına göre elde edilen öğrenme çıktıları eleştirel düşünme, etkili muhakeme, anlamlı ilişkiler kurmak, etkili iletişim, teknolojinin etkin kullanımı olarak tanımlanmıştır. Bu araştırma birkaç ana konu ortaya çıkmıştır. Ait olma ve sosyal bağlılık, beceri geliştirme, sanallığa olumlu yanıt ve müfredat dışı katılıma maruz kalma (Szempruch ve Hinds, 2022, s. 83-84).

Kitap grubu tartışması sadece okunan materyal hakkında konuşmaktan öte, aynı zamanda diğer okuyucularla bağlantı kurmaya dayalı bir eylemdir (Taylor, 2007b, s. 30). Okuma kulüpleriyle okunan bir materyal hakkında tartışarak, diğer katılımcılarla ilişki kurulmaktadır. Bu sayede katılımcılar aynı zamanda sosyalleşebilmektedir. Okuma kulüplerinin işlevleri arasında sosyalleşmeyi teşvik etme, kültürel ve entelektüel gelişimi destekleme, boş zamanları verimli kullanma, ruh sağlığını koruyup iyileştirme (bibliyoterapi), eleştirel düşünme becerisi kazandırma, kütüphane kültürünü güçlendirme, iletişim becerilerini geliştirme, kişisel gelişime katkı sağlama ve sosyal prestij oluşturma yer almaktadır (Yılmaz ve Cengiz, 2022, s. 269).

En temelde kulüp üyelerinin sosyalleştikleri yerler olan okuma kulüpleri, kütüphaneler için de hizmetlerini yaygınlaştırmak için bir fırsatlar sunmaktadır. Ayrıca okumak her ne

kadar bireysel bir eylem olsa da topluluk hâlinde okumak bu eylemden alınan keyfi arttırmaktadır.

2.1.4. Okuma Kulüplerinin Kuruluş ve İşleyiş İlkeleri

Gönüllü de olsa grupların varlıklarını sürdürebilmeleri için belirli kurallara dayalı işleyişleri olması gerekmektedir. Bir okuma kulübü kurmak ya da o kulübün etkinliklerine katılmak isteyen kişilerin dikkat etmesi gereken bu kurallar grubun daha etkili ve verimli olmasını sağlar. Bir kitap kulübü kurup, etkinliklere başlamaya yönelik temel hususlar şunlardır: grup etkinliklerinin düzenli ve planlı bir şekilde yürütülmesi için gerekli organizasyonel altyapının oluşturulması, üyeler tarafından ilgi çekici ve değerli görülen kitapların seçilmesi ve uyumlu, ilgili, istekli üyeleri seçmektir. Deneyimler, tartışma grupları için en iyi büyüklüğün altı ila on iki katılımcı olduğu yönündeki önerileri doğrulamaktadır (Bonner ve Tarner, 1999). Okuma kulüplerinin başarılı bir şekilde ilerleyebilmesi için katılımcıların da istekli ve ilgili kişilerden seçilmesi gerekmektedir. Kulübe katılan kişi sayısı da önemlidir. Bonner ve Tarner'e (1999) göre altı ila on iki katılımcı olarak belirlenen sayı konusunda Bachman ve başkaları (2000, s. 15) beş ile yirmi kişi arasında bir grup önermektedir ve bu sayıda bir grubun ilginç ve yönetilebilir bir tartışma yaratabileceğini ifade etmektedirler.

Okuma kulübüne başlamadan önce yapılması gereken öncelikli iş bir konu-program oluşturmak, kulüp için hedef kitleyi belirlemek ve sonrasında kulübe katılmakla ilgilenen kişileri buna ikna etmektir. İlgili kişilere bir kitap kulübünün ne olduğunu, hangi amaçlara hizmet edebileceğini ve kişisel yararlarını açıklamak için bilgilendirici bir haber bülteni veya not hazırlanabilir (Flood ve Lapp, 1994, s. 575). Okuma kulübü kurulmadan önce ilgilenen kişileri belirleyebilmek için duyuruların yapılması gerekmektedir. E-postalar, öğrenim yönetim sistemi duyuru panolarındaki ilanlar ve hatta sosyal medya kitap kulübünü için üye toplamanın iyi yolları olabilir. Metnin konusuna bağlı olarak, kolaylaştırıcılar kitap kulübünü belirli kişilerle sınırlamak isteyebilir. Kitap kulüplerinde ele alınan bazı konular yöneticiler için de faydalı olabilir; ancak tartışma gruplarına bir kurumda çalışan personel ve yöneticileri eklerken profesyonel ilişkiler konusunda dikkatli olunmalıdır (Landry ve başkaları, 2022, s. 168).

Bir kitap kulübüne başlamadan önce kurumun hedeflerine bakılır ve program bu hedeflerle eşleştirilir. Her kütüphanenin kendine özgü bir kullanıcı grubu olacaktır dolayısıyla programın nasıl çalışacağını belirlemek farklılık gösterecektir (Fajardo, 2010, s. 67). Her kulübün farklı bir dinamiği olacağı için okuma kulüpleri birbirinden farklılık göstermektedirler.

Bir kitap tartışma grubu başlatmak için temel gereksinimler dört unsura dayanır: çocuklar, ebeveynler, kitaplar ve bir plan. Kütüphaneniz, bu dört unsurun üçüne (ebeveynler, çocuklar ve kitaplar) sahip ve dördüncüyü oluşturmak, biraz öngörü ve organizasyonla mümkündür. Topluluğu tanımak, başlangıçta hangi tür bir grup sunmanız gerektiğini belirlemek için çok önemlidir. Başlamak için basit bir yer, yaz okuma programınıza katılanlar yeterli olabilir. Kayıt bilgileri, sınıf seviyeleri ve yaşlar, başlangıçtaki potansiyel tartışma grubu üyelerinin bir listesini oluşturmak için yararlı olabilir. Zaten kütüphaneye gelen bu çocuklar ve ebeveynler, yerleşik bir hedef kitleyi oluşturur. Yaz, çocukların ek etkinlikler ve ödevlerle daha az baskı altında olduğu rahatlatıcı bir dönemi sunduğu için avantaj sağlar (Soltan, 2006, s. 1). Belirtildiği üzere, bir okuma kulübünü kurabilmek için temelde üç ana unsura ihtiyaç vardır: üyeler, materyal ve bir plan.

Katılmaya istekli birkaç kişi bulunduğunda şunlara bakılabilir: gerekli olacak kaynaklar; kitap kulübü için mevcut olan zaman miktarı; mevcut olan alan türü; sizin için mevcut olan materyaller. Zamanınızın bir kısmını ayrıca bir kitap kulübü kurmakla ilgili yönetim konularına harcamanız gerekecektir. Bunlardan bazıları kitap seçmek ve gerekli miktarlarda mevcut olduklarından emin olmaktır (Flood ve Lapp, 1994, s. 575). Okuma kulübü için gerekli katılımcıları bulduktan sonra en önemli konulardan biri okunacak materyalin nasıl belirleneceğidir.

Tartışmalara ilham verecek doğru kitabı bulmak, üyelerin dikkatini çekme konusunda ve edebiyat çemberlerinin işe yaramasını sağlamada değerli bir araçtır (Clarke ve Holwadel, 2007, s. 26). Kulüp toplantılarını keyifli hâle getirecek olan okunan materyaldir. Bu nedenle materyal seçimi yapılırken kulüp üyelerinin ilgileri dikkate alınmalıdır. Okuma kulübü için kitaplar nasıl seçilmelidir? Kitap kulüpleri için kullanılacak kitapları seçmek, diğer herhangi bir eğlence amaçlı okuma etkinliği için kitap seçmekten farklı değildir. İlk olarak, okunması planlanan materyallerin türüne karar vermek gerekecektir. Kitap kulübü

etkinliğine kısa sürede bitirebilecek (okunabilecek) kısa kitaplarla veya kısa hikâyelerle başlamak en iyisi olabilir (Flood ve Lapp, 1994, s. 575).

Hedef grup için uygun kitaplar seçildikten sonra, kayıt sırasında bu kitapların birden fazla kopyasını temin etmek, başarılı bir tartışma kulübü yürütmek için bir diğer önemli unsurdur. Büyük kütüphane sistemleri, şubeler arasında kitap ödünç alma avantajına sahip olabilir ya da kitap tartışması için bir ana koleksiyon tutarak bu kitapları merkezi bir noktada bulundurup ihtiyaç duyulduğunda dağıtabilir. Küçük bir kütüphane ise etkin bir dostlar grubu aracılığıyla programı destekleyebilir ve bu grup, kitapların satın alınması için fon sağlayabilir. Bazı kütüphaneler, bu alımları bir ana koleksiyonun parçası olarak etiketleyebilir ve bazıları, yeni kitapları katılımcılara dostlar organizasyonlarından hediyeler olarak sunabilir. Birden fazla kopyadan oluşan bir ana koleksiyon geliştirmek, aynı zamanda küçük bir kütüphanenin, özel ödünç alma politikasıyla, kitapları komşu kütüphanelerle değiş tokuş etmesine de olanak tanır. Ayrıca, katılımcıların okunacak kitabı satın almaları durumunda indirim alabilecekleri yerel bir kitapçıyla iş birliği yapmak da bir çözüm olabilir (Soltan, 2006, s. 3). Bir okuma kulübünün başarılı olmasını okunacak materyalin temini de etkilemektedir. Katılımcıların materyale erişimi için çeşitli çözümler denenebilir.

Çoğu kitap kulübü tartışmalar için bir saatlik zaman dilimi ayırmıştır ancak tartışma grupları için 75-90 dakika da uygun sayılabilir. Kitap kulüpleri için kullanılan metne bakılmaksızın, düzenli bir dönem için en uygun toplantı sayısı ayda iki ile dört arasında değişmektedir (Landry ve başkaları, 2022, s. 168). Okuma kulüpleri için bir diğer önemli konu ise toplantı süreleridir. Organizasyonel konular halledildikten ve üyeler ilk seçkiyi okuduktan sonra, ilk kitap kulübü toplantısı için hazır olunacaktır. Kitap kulübü toplantıları yaklaşık bir veya bir buçuk saat sürmelidir. Kulübün her ay kaç kez toplanacağı okuma seçkisinin uzunluğuna da bağlı olabilir (Flood ve Lapp, 1994, s. 575). Toplantı süresinin bir saatle sınırlandırılması önerilmektedir (Switzer ve Barclay, 2012, s. 341). Toplantı süresinin daha önceden belirleniyor olması kulüp üyeleri için yararlı olacaktır. Okuma kulübünün kuruluş ilkelerinde yer alması gereken bir diğer konu ise kulübün hangi sıklıkta bir araya geleceğidir.

Katılımcılara yardımcı olmak ve tartışma oturumlarına rehberlik etmek için kütüphaneci tarafından hazırlanan tartışma kılavuzunda, katılımcıların okuduklarını

değerlendirmelerine yardımcı olacak ve fikirlerini kendi yaşamlarında nasıl uygulayabilecekleri konusunda onlara rehberlik edecek sorular geliştirilmiştir (Stephenson ve başkaları, 2014, s. 456). Toplantılarda sorulacak sorular daha öncesinde belirlenebilir. Tartışmaya başlandığında, üyelere “Kitap hakkında ne düşündünüz?” diye sorulabilir. Bu soru veya benzer şekilde geniş bir soru tartışmayı teşvik edecektir. Tartışma başladıktan sonra, serbestçe akmalıdır. “Kitabı okurken ne hissettiniz?” Hikâye, yaşadığınız diğer deneyimleri düşünmenize neden oldu mu?” diye de sorulabilir. Sorular çok geniş tutulduğunda herkes katkıda bulunmakta kendini özgür hisseder. Tartışma başladıktan sonra, çok kolay akar ve ek sorulara pek ihtiyaç kalmaz (Flood ve Lapp, 1994, s. 575). Tartışmalarda sorulan sorular konuşmaları yönlendirici etkiye sahiptir. Bu nedenle sorular özenli ve dikkatli seçilmelidir.

Bir kitap hakkında söylenecek “yanlış” bir şey olmadığı belirtilerek, konuşmak isteyen herkes konuşmaya teşvik edilir ancak bazen bir kişi diğer kişilerin katılmasına fırsat vermeyecek ölçüde uzun veya çok sayıda konuşma yaparsa müdahale etmek gerekir. Bir moderatör şunları yapmalıdır: Bu tür durumlara, beden diline ve yüz ifadelerine karşı tetikte olmalı, düşüncelerini ifade etme fırsatı bulamayan belirli üyelere fikirlerini sormalıdır. Öte yandan, hiç kimsenin katılımı zorunlu değildir ve kitabın sadece bir bölümünü okumuş ya da hiç okumamış olan üyelere de kapımız açık bırakılmalıdır (Bachman ve başkaları, 2000, s. 15). Kulübün devam edebilmesi için toplantılardaki tartışmalara dikkat edilmeli, herkese eşit söz hakkı verilmelidir.

Bir kitap kulübünün başarısını güvence altına alabilecek noktalar aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- *Etkin öğrenme dahil edilmelidir,*
- *Üyelere ses verilmeli ve konu seçmeye, programlamayı geliştirmeye geldiğinde katılımcıların fikri alınmalıdır,*
- *Moderatör de etkin bir üye olmalıdır. Bir gruba liderlik edildiğinde, tartışmalara ve faaliyetlere katkıda bulunmanın size düşmediği düşünülebilir ancak katılım benzersiz bağlantılar kurmanıza yardımcı olmaktadır.*
- *Kütüphanecilerin parmakları ucunda sonsuz bir kaynak vardır. Katılımcılarla bu benzersiz kaynaklar paylaşılabilir,*

- *Sosyal medya katılımcılarla iletişim kurmak için kolaylaştırıcıdır. Sosyal medyada hatırlatıcı göndermenin, etkinlik yayınlamanın ve grup tartışmasının teşvik etmenin güçlü bir yoludur* (Forrest, 2011, s. 20-21).

Okuma kulüplerinin başarıya ulaşması için kulüp yöneticisinin de tartışmalarda aktif rol alması gerektiği ve sosyal medyanın iletişim kurmak için kullanılabileceği belirtilmiştir. Lapp ve Fisher (2009, s. 561) tarafından hazırlanan kitap kulüpleri için sınıf kuralları rehberine göre belirlenen kurallar ise şöyle sıralanmıştır:

- *Katılımcılar okunacak materyali okuyup, yazma çalışmalarını tartışmadan önce tamamlayarak düşüncelerini paylaşmaya hazırlıklı olmalıdır,*
- *Kulüp katılımcılarının yorumları nazik bir şekilde dinlenmelidir,*
- *Tartışmaya katkıda bulunurken insanların duygularına karşı hassas olunmalıdır,*
- *Konuşan kişinin sözlerini bitirdikten sonra konuşmaya özen gösterilmelidir,*
- *Yorumlar olumlu ve yapıcı bir şekilde yapılmalıdır,*
- *Katılımcılar fikirlerini açık ve sakin bir şekilde ifade ederek soru sormaktan, hemfikir olmaktan ya da farklı düşünmekten çekinilmemelidir,*
- *Tüm kulüp katılımcıları kendi gelişiminden sorumludur.*

Okuma kulübü toplantılarından önce belirlenen materyalin okunarak toplantıda hazır bulunulması ve tartışmalarda nazik olunması gerektiği bu kurallarda vurgulanmıştır. Okunacak materyal hakkında notlar alınması da tartışmanın verimli geçmesi için önemlidir. Günlük yazmak, üyeleri okumaları ve katıldıkları tartışmalar hakkında düşünmeye teşvik etmek için mükemmel bir yöntemdir. Üyeler, seçimleri kendi başlarına okurken, günlüklerine okumayla ilgili düşüncelerini, hislerini ve düşüncelerini yazabilirler. Üyeler kitap kulübü toplantılarına günlüklerini yanlarında getirmeye teşvik edilebilir (Flood ve Lapp, 1994, s. 575). Toplantılarda gerçekleştirilen tartışmalarda bireylerin nazik ve hoşgörülü olması farklı bakış açılarına saygı duyulmasını öğretecektir.

Tartışma tamamen gelişip sona erdiğinde, herkesin oturumla ilgili son düşüncelerini paylaşabileceği basit bir soruyla oturum bitirilebilir. Son sorular şu şekilde olabilir:

- En sevdiğiniz karakter kimdi ve neden?
- Kitabın en sevdiğiniz kısmı neydi?
- Kitabı neden beğendiniz ya da beğenmediniz?

Sonrasında, yazar hakkında ek bilgi verebilir, hikâyede kullanılan herhangi bir tarihî dönem veya ortam hakkında arka plan bilgisi sağlayabilir, takip edilebilecek kitaplar için bir liste önerebilir ve programı sonlandırmak için bunlardan bir veya ikisini kitap tanıtımı yapılabilir. Ayrıca, bir sonraki toplantıda tartışılacak kitap da tanıtılabilir (Soltan, 2006, s. 6).

Okuma kulüplerinin kuruluş ve işleyiş ilkelerinin kulüpler kurulmadan önce belirlenmesi okuma kulübünün başarısını etkileyecektir. Ayrıca kulüp toplantıları sırasında uyulması gereken kuralların da oluşturulması yararlı olacaktır. Toplantıların ne sıklıkla gerçekleştirileceği, toplantılarda tartışılacak materyalin belirlenmesi, katılımcı sayısı ve toplantı süresi okuma kulüpleri için önemli hususlardır. Bu ilkelerin yazılı olarak ortaya konulması okuma kulübünün sürdürülebilir olması için de önemlidir.

2.1.5. Okuma Kulüplerinin Türleri

Okuma kulüpleri kuruluş şekillerine, katılımcılarına, toplantı biçimlerine göre farklı türlerde olabilmektedir. Hiçbir organizasyona bağlı olmayan, tamamen gönüllü olarak bir araya gelen çocuk, genç ve yetişkinlerden oluşan okuma kulüpleri yaygın örnekler arasında yer alırken, aynı zamanda örgün eğitim sürecinde yer alan eğitim ve kültür amaçlı okuma kulüpleri ile sivil toplum kuruluşlarının ve resmî kurumların hizmet, etkinlik ve projeleri kapsamında oluşturulan okuma kulüpleri de mevcuttur (Yılmaz ve Cengiz, 2022, s. 268). Okuma kulüplerinin kurulduğu kurumlar ve katılımcı kişiler kulübün türünü belirlemektedir. Bunun yanı sıra okuma kulübü toplantılarının gerçekleştirildiği mekânlar da önemlidir. Günümüzde kitap grupları çeşitli biçimlerde. Çevrim içi gruplar, gazete sponsorlu gruplar ve kütüphane sponsorlu grupların yanı sıra mahalle ve iş temelli gruplar ve hatta ebeveyn çocuk grupları da vardır (Barstow, 2003, s. 4).

Okuma kulübü toplantılarının gerçekleştirildiği ve kulüp üyelerinin bir araya gelme imkânı bulduğu bir diğer yol ise çevrim içi kulüplerdir. Yüz yüze kitap kulüplerinin hızla artmasına paralel olarak internet de binlerce kitap tartışma grubuna ev sahipliği yapmaktadır (Fister, 2016, s. 304). Teknolojinin gelişmesiyle birlikte popüler hâle gelen çevrim içi okuma kulüpleri, goodreads.com, e-mail listeleri buna benzer web siteleri veya mobil uygulamalar ve hatta dijital konferans görüşmeleri platformlarında

yürütölmektedir (OKUYAY Platformu, 2020a, s. 16). Çevrim içi dünya genişlemeye devam ettikçe kitap tartışmaları da bu yeni ortama girmeye başlamıştır. Artık kitap grupları yüz yüze bir araya gelebilecek üyelerle sınırlı olmak yerine, ölkö veya dünyanın her yerinden üyeleri kapsayabilmektedir (Fister, 2016, s. 303). Çevrim içi okuma kulüpleri kulüp üyelerinin bir araya gelmelerini ve dünyanın farklı yerlerinden bireylerin okudukları materyal hakkında konuşmalarını sağlamaktadır. İnternet, kitap kulübü trendini çeşitli şekillerde desteklemiştir. En bariz olanı, artık ölkönin dört bir yanından herhangi bir okuyucunun istediğı zaman sanal bir kitap tartışmasına katılabileceğı sayısız web sitesi bulunmaktadır. Bir kitap kulübünün nasıl kurulacağı ve yönetileceğini adım adım anlatan başka siteler de vardır. Birçok geleneksel yüz yüze kitap kulübü bile üyeleriyle iletişim kurmak, grup çalışmalarının kaydını tutmak, grubun kitaplar ve kulüp prosedürleri hakkındaki fikirlerini daha geniş bir kitleyle paylaşmak için web siteleri geliştirilmiştir. E-posta, ölkö çapında bastırılmış bir mektup yazma faaliyeti selini serbest bırakmış ve kitaplar hakkında konuşmak için harika bir araç hâline gelmiştir (Daniels, 2024, s. 4).

Bir diğör okuma kulübü türü ise ebeveyn-çocuk katılımlı gerçekleştirilen aile okuma kulüpleridir. Günümüz aileleri farklı türlerde ev ortamlarında yaşamaktadır. Çocuklar, geleneksel çekirdek aile düzeninin ötesindeki birçok farklı durumda büyümektedir. Aile kitap kulüpleri 9-14 yaş arası çocuklara bir ebeveyni, büyükanne veya büyükbabası, teyze, amca, üniversitesi çağındaki kardeşi, bakıcısı ya da hayatındaki başka özel bir yetişkinle programa katılma fırsatı sunar. Bu okuma kulübü hem farklı yaşlara hem de farklı cinsiyetlere karşı sağlıklı bir saygı geliştirme fırsatı sunabileceğı bir eklektik kuşaklar arası grup olarak fayda sağlayabilir (Soltan, 2006, s. 7). Aile kitap kulüpleri ile çocuklar için farklı görüşlerin bir araya geldiğı bir ortam sağlanabilir.

OKUYAY Platformu (2020a, s. 15-18) okuma kulübü türlerini 11 farklı başlık altında sıralamıştır. Bunlar: Tek başlıklı, çok başlıklı, ödünç kitap, gezgin kitap, kütüphane, yazar liderliğinde, radyo ve televizyon programı, sesli, sessiz, kitabevi, çocuk ve okul okuma kulüpleridir.

Tek başlıklı okuma kulüpleri en sık rastlanan okuma kulübü türüdür. Okuma kulübündeki herkes önceden belirlenmiş bir kitabı okur ve kitabı konuşmak için belirli tarihlerde bir araya gelir. Çok başlıklı okuma kulüplerinde ise bir dönem içerisinde kulüp üyeleri farklı

kitaplar okurlar ancak bu kulübü birbirini tanımayan bir insan grubundan ayıran, belirlenen her kitabın kulüp üyeleri tarafından farklı dönemlerde okunmasıdır. Ödünç kitap okuma kulüpleri ise üyelerin birbirinden ödünç kitap aldıkları kulüplerdir. Her kitap özetle diğer üyelere tanıtılır (OKUYAY Platformu, 2020a, s. 15). Tek başlıklı okuma kulüpleri aynı zamanda geleneksel okuma kulüpleridir. Gezgin okuma kulüpleri kitabın sahibinin sürekli değiştiği ve kitabın esas sahibine geri dönmesi beklentisinin olmadığı kulüplerdir. Bazı ülkelerdeki halk kütüphaneleri okuma kulüplerini düzenli bir kütüphane programı olarak planlamaktadır. Kütüphane okuma kulüplerinde tartışma toplantısını ise çoğunlukla kütüphaneci yönetir (OKUYAY Platformu, 2020a, s. 16). Okuma kulüpleri halk kütüphanesi hizmetlerinin topluma tanıtılması için önemli bir rol oynamaktadır.

Yazar liderliğindeki okuma kulüpleri toplantılarda okunan kitabın yazarının da yer aldığı formatlardır. Radyo ve televizyon programı okuma kulüplerinde ise programın bir bölümünde bir kitap tartışmaya açılır. İlgili bölümün duyurusu izleyici veya dinleyicilerinin kitabı okuyabilmeleri için programdan önce yapılır. Sesli okuma kulüplerinde üyeler belirli kitap üzerinde anlaşır ve belirli sıklıklarla gruptaki bir kişi kitabı sesli okurken üyelerin geri kalanı onu dinler. Bu da üyelerin kulübe gelmeden önce kitabı okumuş olma görevinden kurtarır. Sessiz okuma kulüplerinde üyeler herhangi bir mekânda buluşur ve zil çaldığında sessiz okuma zamanı başlar. Bir saat sonra zil yine çalar ve toplantı biter. Kitabevi okuma kulüpleri daha çok bağımsız kitabevlerinde yürütülür (OKUYAY Platformu, 2020a, s. 17-18).

Çocuklara yönelik okuma kulüpleri, yetişkinlere yönelik okuma kulüpleriyle aynı amaçlara hizmet eder ve burada kitaplar hakkında konuşmak birçok faydaya ulaştıran bir araç hâline gelir (OKUYAY Platformu, 2020a, s. 19). Kitap kulübü, akranların bakış açılarını etkin olarak dinlerken fikir ve görüş alışverişinde bulunmak için güvenli bir fırsat sağlamıştır (Kilham ve Griffiths, 2017, s. 46). Okuma kulüpleri aynı yaş grubundaki bireylere bir araya gelerek birbirlerinin görüşlerini dinleme fırsatı sunmaktadır.

Anne-kız okuma grupları 10-14 yaş arası kız çocuklarının, büyüme süreçlerinde psikolojik olarak zor, bazen çalkantılı ve neredeyse her zaman gergin bir dönemde anneleriyle olumlu ve karşılıklı saygıya dayalı bir ilişki kurmaları için bir ortam sağlar. Kitaplar, arkadaşlar ve aile arasında yeni bir iletişim hattı açmanın en iyi yolu olabilir ve sıradan ev konuşmalarının minimal ya da zoraki olduğu durumlarda saklı kalan

kavramları, fikirleri, görüşleri, düşünceleri, kaygıları ve sorunları ortaya çıkarabilir (Soltan, 2006, s. 89). Kütüphane veya toplulukta bir baba-oğul tartışma grubu başlatmak, kitap tartışmalarının genellikle kadınlara ait bir etkinlik olarak algılanmasının aksine, erkeklerin edebiyat deneyimine katılımını teşvik etmek için olumlu ve yenilikçi bir yol olabilir (Soltan, 2006, s. 169). Ebeveyn ve çocuklarla oluşturulan okuma kulüpleri aileler için yeni bir iletişim ortamı yaratabilmektedir.

Filme veya diziyeye dönüştürülmüş bir kitabı okuyup, daha sonrasında filmi/diziyi izleyerek toplantılarını gerçekleştiren okuma kulüpleri de bulunmaktadır. Yukarıda söz edilen okuma kulübü türleri dışında da farklı türlerde okuma kulüpleri oluşturulabilir.

2.1.6. Türkiye’de Okuma Kulüpleri

Bu bölümde Türkiye’deki bazı okuma kulübü örneklerinden söz edilecektir. Sabancı Üniversitesi, İnsan Kaynakları biriminin organize ettiği Hobi Atölyeleri kapsamında Bilgi Merkezi tarafından kurulan *SU Kitap Kulübü* 2020 yılında kurulmuştur. Kulüp üniversite bünyesinde kitap okuma oranını arttırmak, kitap okumaya zaman bulamayanlara bir fırsat yaratmak ve kitap okumak isteyip bir türlü başlayamayan insanlara ön ayak olmak için kurulmuştur. Kitap kulübü toplantıları iki haftada bir, perşembe günleri 12.30-13.30 saatleri arasında çevrim içi olarak gerçekleştirilmektedir ve okunacak materyal seçimine kulüp moderatörü tarafından karar verilmektedir. Bu bilgiler Sabancı Üniversitesi, Bilgi Merkezi Kullanıcı Hizmetleri Müdürü Cem Özel ile gerçekleştirilen görüşme sonucunda elde edilmiştir.

Okutopya, yazar Görkem Kantar Arsoy tarafından 2019 yılında İstanbul’da 3-10 yaş arası çocuklara yönelik bir kitap kulübü ve okuma atölyesi olarak kurulmuştur. Kitap Kulübüne üye olan çocuklarla ayda birkaç kez buluşulmaktadır.

İki haftada bir pazar günleri bir araya gelen *Minerva Kitap Kulübünde* ise üyelere tema önerileri istenerek oylama yapılmakta ve bu şekilde iki ay boyunca okunacak tema belirlenmektedir. İkinci aşamada ise üyelere gelen temaya uygun kitap önerileri arasından okunacak dört kitap oy çokluğuyla seçilmektedir. Kulüp toplantılarını İstanbul’da yüz yüze gerçekleştirmektedir.

Okuma Uğraşı Kitap Kulübü ise Begüm Çakır tarafından kurulmuş bir çevrim içi okuma kulübüdür. İki yıldır devam eden kulüpte toplantılar Google meet üzerinden sürdürülmekte ve toplantı gün/saati haftalar öncesinden belli olmaktadır. Okunacak materyal seçimi ilk yıl kulüp moderatörü tarafından yapılmaktayken, ikinci yılda moderatör tarafından belirlenen üç kitap katılımcılar arasında oylama yapılarak en çok oyu alan materyal seçilmektedir.

Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Mezunları Derneği tarafından kurulan ODTÜMD Edebiyat Kulübü, 17 yıldır 1876 üyesiyle faaliyet göstermektedir. Kulüp çalışmalarını ise kurucu ve yönetici psikolog-yazar Şule İzgi Şahin yürütmektedir.

Kitapkakan Okuma Grubu, Ankara’da Firuzen Bilir tarafından kurulmuştur. 2009 yılından itibaren ayda bir toplantılarını gerçekleştirmektedirler. Okunacak materyal grup tarafından ortak kararla belirlenmektedir.

2.2. HALK KÜTÜPHANELERİ

Bu bölümde halk kütüphanelerinin tanımı, amaç, görev ve işlevleri, yapısal unsurları ve hizmetleri ve Türkiye’de halk kütüphanelerine ilişkin bazı veriler başlıklarına ayrılarak halk kütüphaneleri hakkında kuramsal bilgiler verilecektir.

2.2.1. Tanımlar

Ursula K. Le Guin kütüphane için bir topluluğun odak noktası, o topluluk için kutsal bir yer tanımlaması yaparken, kutsallığının da ulaşılabilirliğinden, kamusalından geldiğine dikkat çekmektedir. Ona göre kütüphane herkesin yeridir ve hayatın en iyi anlarına ait unsur gibi sevinçle ve çok canlı bir biçimde hatırlanır (Le Guin, 2017, s. 36).

Yaşadığımız yaşam her ne kadar temelden bir şekilde değişse de, bugüne değişmeden gelen çok fazla özelliğimiz vardır, bunlardan biri de “bilme açlığımız, isteğimizdir (Erdoğan ve Uyan Semerci, 2023, s. 4). Yüzyıllardır devam eden bilme açlığımızı bilgi ile doyurmanın en zahmetsiz yollarından biri halk kütüphaneleridir. Ersoy (1983, s. 2) halk kütüphanelerini halkın üniversiteleri olarak tanımlamıştır. Halk kütüphanesi, halk eğitimi için en iyi araç ve halkın bilgi, kültür, beceri alanındaki her çeşit gereksinimini karşılayan halk üniversitesidir. Halk kütüphaneleri toplumun tüm kesimlerinin kullanımına açıktır. Kadın-erkek, her yaşta ve seviyede, meslek grubu fark etmeksizin

okuyucunun çeşitli konulardaki fikir ürünlerinden ücretsiz ve rahatça yararlanmasını sağlayarak, hizmet sundukları bölgelerin kültürel, sosyal ve teknik kalkınmasına yardımcı olan kurumlardır (Ersoy, 1983, s. 1-2). Bu tanımlarda vurgulanan halk kütüphanelerinin hiçbir ayırım gözetmeksizin yıllardır hizmet sunmaya devam etmeleri ve hizmet sundukları bölgelerdeki kalkınmaya destek olduklarıdır. Çapar'ın (1987, s. 55) bahsettiği gibi ülkelerin kalkınmaları açısından bütün kütüphane türleri önemlidir ancak halk kütüphaneleri halkın kalkınmaya katkısını arttıran kurumların en önemlilerinden biri olarak düşünülmelidir.

Halk kütüphaneleri, toplumsal değişime katkıda bulunurken, kendileri de bu değişimden doğrudan etkilenmekte ve işlevselliklerini devam ettirebilmek için bu değişimlerin gerektirdiği yenilikleri zamanında ve yerinde gerçekleştirmek zorunda olan kurumlardır (Yılmaz, 1999, s. 29). Toplumun yıllar içerisinde değişmesiyle birlikte, ona hizmet sunan kurumlarında varlıklarını devam ettirebilmeleri için değişmesi ve dönüşmesi kaçınılmazdır.

İlk defa 1949'da yayımlanan UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi koşullar göz önüne alınarak 1972 yılında tekrar düzenlenmiştir. Kasım 1994 tarihinde UNESCO ve IFLA'nın iş birliği ile bildirge yeniden kaleme alınmış (Tonta, 1995, s. 144) ve 2022 yılında tekrar yayımlanmıştır. Kasım 1994 tarihinde yayımlanan UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesinde halk kütüphaneleri kullanıcılarına her türlü bilgi ve enformasyonu gönüllü olarak sunan bilgi merkezleri olarak tanımlanmakta ve halk kütüphanesi hizmetlerinin ırk, yaş, cinsiyet, din, ulus ve toplumsal statüye bakılmaksızın herkesin eşit erişimi temel alınarak sağlandığı vurgulanmaktadır. Nedeni ne olursa olsun hizmet ve materyalleri düzenli kullanamayan kullanıcılara -dil yönünden azınlıkta, özel gereksinimli bireyler, hastanede ya da cezaevinde olanlar- özel hizmetler sağlanmalıdır (Tonta, 1995, s. 144). 2022 yılında gözden geçirilmiş metni yayımlanan *IFLA-UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesinde* halk kütüphaneleri her türlü bilgi ve enformasyonu kullanıcılarına hazır hâle getiren yerel bilgi merkezleri (s. 1) olarak tanımlanmaktadır. Bir önceki bildirgede yer alan gönüllü ifadesi bu bildirgede yer almazken, halk kütüphanesi tanımına yerel bilgi merkezleri eklenmiştir. Halk kütüphaneleri bilgi üretimi, kültür ve bilgi paylaşımı/değişimi ve sivil katılımın desteklenmesi için kamuya açık bir alan sağlamaktadır. Halk kütüphanesinin hizmetleri etnik köken, yaş, din, cinsiyet, dil,

milliyet, sosyal statü ve diğer özelliklere bakılmaksızın herkes için erişim eşitliği temelinde sağlanmaktadır (IFLA, 2022, s. 1). Bildirgelerde herkes için erişim temel alınmaya devam edilmekte olup, hizmetten faydalanamayan kullanıcı grubu sınırlandırılması kaldırılmıştır.

Yılmaz (2011, s. 35) ise halk kütüphanelerini bireylerin eğitim, kültür, boş zamanları değerlendirme ve bilgi gereksinimlerini hiçbir ayırım gözetmeksizin, ücretsiz biçimde karşılayarak bulunduğu yörenin kalkınmasına katkıda bulunan demokratik kuruluşlar olarak tanımlamıştır. Bir diğer tanımda ise Yılmaz (2005, s. 208) halk kütüphanelerinin toplumsal kuruluşlar olduklarını vurgulamıştır. Halk kütüphaneleri ayırım gözetmeksizin, ücretsiz hizmet sunan, bulunduğu bölgenin sosyal, kültürel, ekonomik açıdan kalkınmasında etkili olan, toplumla bütünleşerek kurumsal varlığını sürdürmeye çalışan, kullanıcıların gündelik bilgi ihtiyacını karşılarken, hizmette yenilikçi yaklaşımı temel alan demokratik bilgi merkezleridir (Alaca, 2017, s. 30-31). Bu tanımlarda da halk kütüphanelerinin hiçbir ayırım gözetmeksizin, ücretsiz ve demokratik anlayışla hizmet sunan kuruluşlar oldukları belirtilmektedir.

Halk kütüphanesi yerel, bölgesel, ulusal hükümet ya da toplum kuruluşları tarafından kurulan, desteklenen ve finanse edilen bir kurumdur. Halk kütüphanesi bilgi ve hayal gücü ürünü birçok çalışmaya çeşitli kaynaklar ve hizmetler aracılığıyla erişimi sağlar ve ırk, ulus, yaş, cinsiyet, din, dil, yetersizlik ve eğitim farkı gözetmeksizin toplumun bütün üyelerine eşit olarak hizmet verir (IFLA, 2004, s. 21). Halk kütüphaneleri, herkese açık olan, yerel ya da bölgesel toplulukların tamamına hizmet sunan ve genellikle kamu kaynaklarıyla tamamen ya da kısmen finanse edilen kütüphanelerdir (International Organization for Standardization, 2022; Information and Documentation).

Halk kütüphanesi bireyler arasında dil, yaş, din, soy, eğitim, zengin ve yoksul ayrımı yapmadan, hizmet verdiği bölgenin eğitim, bilgi, kültürel gereksinimlerini karşılayan ve kapılarını herkese karşılıksız olarak açan kurumlardır (Keseroğlu, 2022, s. 500). Bu özelliğiyle de topluma hizmet sunan kurumlar arasındaki farklılığı ortaya çıkmaktadır.

Tüm bu tanımlardan hareketle halk kütüphaneleri hizmet sundukları bölgedeki kullanıcıları arasında hiçbir ayırım gözetmeksizin, bulundukları bölgenin gereksinimlerini

göz önünde bulundurarak dermesini ve kendisini geliştiren, ücretsiz ve demokratik bir şekilde hizmet sunan kurumlardır.

2.2.2. Halk Kütüphanelerinin Amaç, İşlev ve Görevleri

Halk kütüphanelerinin tüm bu hizmetleri sunmak için belli bir amaçları ve görevleri bulunmaktadır. Kütüphaneler bu amaç ve görevler kapsamında hizmetlerini sunmakta ve geliştirmektedirler. IFLA-UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi'ne (2022, s. 2-3) göre halk kütüphanelerinin görevleri şunlardır:

- *Bilgiye sansürsüz erişim sağlamak, örgün ve yaygın eğitimin desteklemenin yanı sıra yaşam boyu öğrenmeyi desteklemek,*
- *Hayal gücünü, merakı, yaratıcılığı teşvik etmek,*
- *Çocuklarda okuma alışkanlığı oluşturmak ve güçlendirmek,*
- *Okuryazarlığın desteklenmesi ve her yaştan tüm insanlar için dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi,*
- *Topluluklara hem yüz yüze hem de uzaktan erişimle programlara ve dermeye dijital olarak erişim hizmeti sağlamak,*
- *Kütüphanenin toplumun merkezi rolünün bilincinde olarak, tüm insanların her türlü topluluk fırsatına ve bilgisine erişimini olanaklı kılmak,*
- *Kullanıcılarının yaşamlarını etkileyebilecek araştırma sonuçları ve bilimsel bilgilere erişimi sağlamak, bilimsel ilerlemeye katılımı teşvik etmek,*
- *Yerel işletmelere gerekli bilgi hizmetlerini sağlamak,*
- *Somut ve soyut kültürel mirasın korunması, erişim ve yerel topluluğun isteklerine uygun olarak elde edilecek, korunacak, paylaşılacak materyalleri belirleyecek bir ortam hazırlamak,*
- *Kültürlerarası diyalogu teşvik etmektir.*

Halk kütüphanelerinin yukarıda yer alan görevleri ele alındığında halk kütüphanelerinin sadece dermelerinde yer alan materyalleri ödünç vermekle kalmayıp, hizmet sundukları bölge halkının okuryazarlık durumlarının, dijital okuryazarlık becerilerinin geliştirilmesi, bilimsel ilerlemeye katılımının artırılması için çalışmalar yapma görevine sahip olması dikkat çekmektedir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı, Halk Kütüphaneleri Yönetmeliğine (2012a) göre ise halk kütüphanelerinin görevleri şöyle sıralanmıştır:

- *Kütüphane materyali seçer, sağlar, teknik yöntemlere uygun olarak düzenler ve kullanıcıların hizmetine sunar,*
- *Kütüphane materyalini ödünç verir,*
- *Kullanıcıların taleplerini karşılamak amacıyla kütüphanede bulunmayan materyali sağlar veya kullanıcıları bu materyalin olduğu kütüphanelere yönlendirir,*
- *Hizmet sunduğu bölgenin sosyal, kültürel, tarihî ve ekonomik yapısıyla ilgili derme oluşturur ve hizmete sunar,*
- *Yerel girişimcilerin bilgi gereksinimlerini karşılayacak bilgi hizmetlerinin organizasyonunu yapar,*
- *Danışma hizmeti verir,*
- *Halkın kullanımına açık özel kütüphanelerin teknik iş ve işlemlerine rehberlik eder,*
- *Tüm yaş grupları için bilimsel, eğitici, sanatsal ve kültürel etkinlikler düzenler, etkinliklere katılım ve destek sağlar,*
- *Kütüphanede sunulan hizmetlerini yaygınlaştırmak ve geliştirmek amacıyla, çevresindeki diğer kurumlarla ve gönüllü kişilerle iş birliği yapar,*
- *Kütüphane hizmetinden yararlanamayan yerleşim birimlerine gezici kütüphane ile hizmet götürür,*
- *Hasta, özel gereksinimli, eve bağımlı ve yaşlı kişilere uygun hizmetler sunar,*
- *Pozitif ayrımcılığı desteklemek amacıyla kadınlara özel hizmetler sunar,*
- *Yürürlükteki derleme mevzuatına göre derleme işlerini yürütür,*
- *Kütüphane hizmetiyle ilgili diğer görevleri yürürlükteki mevzuat doğrultusunda yerine getirir.*

Halk kütüphanelerinin yukarıda sıralanan işlev ve görevleri göz önüne alındığında hizmet sunulan bölgede yaşayan kullanıcıların bilgi gereksinimlerini karşılayabilmek için çeşitli görevleri olduğu görülmektedir.

Halk kütüphanelerinin amaçları eğitim, bilgiye erişim, kişisel gelişim, çocukların ve gençlerin gereksinimlerini karşılamak, kültürel gelişimi teşvik etmek olarak tanımlanmaktadır (IFLA, 2004, s. 22-31). Halk kütüphanesi hiçbir ayırım gözetmeksizin toplumdaki bütün grupların gereksinimlerini karşılamaya çalışır ancak çocukların ve gençlerin gereksinimlerini karşılamada farklı bir sorumluluğu vardır. Çocuklar, küçük yaşta bilginin heyecanını tadar ve hayal gücünün ürünü olan eserlerden etkilenirlerse yaşamları boyunca kendilerini zenginleştirebilirler (IFLA, 2004, s. 29-30). Halk kütüphanelerinin kütüphane türleri içerisinde en kapsayıcı tür olduğu bir gerçektir ancak çocuk ve gençlerin bilginin heyecanının farkına varmaları onların yaşamları boyunca öğrenmenin peşinde olmalarını kolaylaştıracaktır.

Halk kütüphanelerinin bazı amaçları Atılğan'a (2003, s. 384-385) göre, bireyler arasında ayırım gözetmeden toplumun tüm bireylerine hizmet sunmak, bilgiyi birey için gereksinim hâline getirerek okuma alışkanlığını kazandırmak, yaşam boyu eğitimi/öğrenmeyi desteklemek ve bilgi edinme özgürlüğünü desteklemektir. Halk kütüphanelerinin görevleri de bu amaçları destekleyecek şekilde belirlenmiştir.

Halk kütüphaneleri artık yalnızca fiziksel kaynaklar sunmakla kalmayıp, sosyal etkileşim ve katılım için güvenli alanlar sağlayan topluluk merkezleri olarak hizmet vermektedir (Wakeling ve başkaları, 2022, s. 308). Bir başka deyişle, halk kütüphaneleri günümüzde sadece kitap ödünç verilen mekânlar değildir.

Çakın (1986, s. 14) kütüphane kurumunun toplumsal işlevlerini dört genel grup olarak sınıflandırmıştır. Bunlar bilgi kaynaklarını koruma, araştırma, eğitim ve boş zamanları değerlendirme işlevleridir. Bilgi kaynaklarını koruma işlevi kütüphanelerin geleneksel işlevleridir. Bilgi kaynaklarının korunmasında temel neden bu kaynakların kullanımını gelecekte mümkün kılmaktır (Çakın, 1986, s. 12). Bu kütüphanelerin toplum tarafından en bilinen işlevlerinden biridir, kütüphaneler varlık gösterdikleri yıllardan itibaren dermelerini korumuş ve gelecek nesillere ulaştırmayı hedeflemişlerdir.

Halk kütüphanelerinin bir diğer işlevi ise eğitimidir. Kütüphanelerin bu işlevi sadece örgün eğitimi desteklemekle kalmayıp, yaygın eğitimi de desteklediğinde anlam kazanmaktadır (Çakın, 1986, s. 13). Halk kütüphanelerinin eğitimi desteklemeleri sadece örgün eğitimle sınırlı kalmamakta, yaygın eğitimi de kapsamaktadır.

Halk kütüphanelerinin amaç, işlev ve görevlerinin ele alındığı üç başlığın da birbiriyle ilişkili olduğu ortaya çıkmaktadır. Halk kütüphanelerinin amaçları sunulan hizmetlerde farklılık göstereceğinden halk kütüphanelerinin görevlerini de etkilemektedir. Kısaca, halk kütüphanelerinin toplumun tüm kesimini kapsadığı ve bu bağlamda amaç, işlev ve görevlere sahip olduğu söylenebilir.

2.2.3. Halk Kütüphanelerinin Yapısal Unsurları ve Hizmetleri

Kütüphane türü fark etmeksizin kütüphaneleri oluşturan beş temel unsur bulunmaktadır. Bunlar kullanıcı, derme, bina, bütçe ve personeldir. Bu unsurlardan herhangi birinin eksikliği hizmette aksamalara neden olmaktadır. Sürekli ve dinamik olarak değişim gösteren toplum, her tür kütüphaneyi gerek bir kütüphaneyi oluşturan beş temel öge gerekse de çeşitli hizmetler açısından değişikliğe zorlamıştır (Sağlamtunç, 1987, s. 110). Değişen ve dönüşen toplum, kütüphanelerin temel unsurlarında da değişiklikler olmasını zorunlu kılmıştır.

Kullanıcı: Bir kütüphanenin kullanıcısı olması varlığı açısından önemlidir. Kullanıcı beklenti ve gereksinimlerinin karşılanması çok eski zamanlardan beri kütüphanecilerin gündemindedir (Karakaş, 1999, s. 58).

Halk kütüphanesi hizmet sunduğu bölgedeki bütün vatandaşlara hizmet vermeyi amaçlamaktadır ve halk kütüphanesi tarafından potansiyel kullanıcı grupları tanımlanmalıdır. Bir birey asla kütüphane kullanamayacak kadar genç veya yaşlı değildir (IFLA, 2004, s. 54). Kullanıcıların değişen beklenti ve gereksinimleri kütüphane politikasına bağlı olarak dikkate alınmalı ve kullanıcılara bu yönde hizmetler sunulmalıdır.

Derme: Bir halk kütüphanesinin en temel ve geleneksel hizmetlerinden birisi ödünç verme hizmetidir. Bu hizmetin verilebilmesi için de kütüphaneler kendilerine ait bir dermeye ihtiyaç duymaktadır. Halkın her kesimine hizmet sunan halk kütüphaneleri dermelerinin diğer kütüphane türlerindeki dermelerden en büyük farkı, kullanıcılarının boş zaman değerlendirme ve eğlenme gereksinimlerinin karşılandığı materyallere dermede daha fazla yer verilmesidir (Köprülü, 2006, s. 79).

Bina: Kütüphane planı yapılırken kütüphanenin işlevi-büyüklüğü, ayrılmış alanlar, tasarım özellikleri, erişilebilir raflar, tabela-levha yerleştirme, kütüphane ortamı, elektronik ve görsel-işitsel araçlar, güvenlik ve park yeri bileşenleri dikkate alınmalıdır (IFLA, 2004, s. 84). Halk kütüphanelerinin fiziksel alanlarının tasarımı veya yeniden tasarımı, toplulukların kütüphanelerinin gelecekteki yönü üzerinde daha fazla söz sahibi olmasını ve buna bağlı olarak kütüphanelerle daha fazla etkileşim kurmasını sağlayacak önemli bir fırsattır (Wakeling ve başkaları, 2022, s. 309). Kullanıcıların kütüphane binalarında fikir beyan edebiliyor olması kütüphane kullanımı için önemli bir fırsattır.

Bütçe: Kütüphaneler hizmetlerini sunabilmek için belirli bir bütçeye ihtiyaç duyarlar. Kütüphanenin misyonu, programları, hedef ve amaçları belirlendikten sonra, bu hedef ve amaçların gerçekleştirilebilmesi için bir mali plan veya bütçenin gerekli olduğu açıklık kazanır. Bütçe belli bir süre, genellikle bir yıl için planlanan harcama ve vergilerin özetidir. Bütçe, kurumların mali planını gösteren önemli bir yönetsel araçtır (Dautebert, 2000, s. 83). Bir kurumun hizmetlerini sürdürebilmesi için belli bir bütçeye ihtiyacı vardır.

Personel: Hizmetlerin sunulabilmesi için personel ihtiyacı oluşmaktadır. Özellikle çocuklar için kütüphane hizmetlerinin kalitesi ve etkinliği, sürekli olarak bilgi ve becerilerini geliştiren ve güncelleyen personelin uzmanlığına bağlıdır (IFLA, 2020, s. 9). Tüm yaş gruplarına hizmet sunan halk kütüphaneleri için özellikle çocuklar hizmet sunulan grup içerisinde daha önemli addedilmektedir. Bir ülke ya da bölgenin halk kütüphanesi sisteminin bütün kullanıcı türlerine göre hizmet sunabilmesi için yeterli sayıda personele ihtiyacı vardır (Campbell, 1992, s. 165). Halk kütüphanelerinin beklenen hizmeti sağlayabilmeleri için yetkin personel ihtiyacı kaçınılmazdır.

Halk kütüphaneleri amaç ve görevlerini yerine getirebilmek için ayırım gözetmeden halka hizmet sunmaktadır. Bu hizmetler ise IFLA (2004, s. 57) tarafından kitapların ve diğer materyallerin ödünç verilmesi/kütüphane içinde kullanımlarının sağlanması, elektronik ve basılı ortamdaki bilgi hizmetleri, okuyucu danışma hizmetleri, okuryazarlık programlarına desteği içeren kullanıcı eğitimleri, programlama ve etkinlikler olarak belirlenmiştir. Halk kütüphaneleri tüm bu hizmetleri sunarken yaşam boyu öğrenme, boş zaman ilgileri, bilgi gereksinimleri, topluluk etkinlikleri, kültürel etkinlikler ve eğlence

için okuma gereksinimlerini karşılayacak şekilde planlamalıdır (IFLA, 2004, s. 62). Hizmetler sunulurken, hizmet sunulan bölgenin gereksinimleri ön planda tutulmalıdır.

Kütüphaneler kullandıkları yöntem ve teknikler, sundukları hizmetleriyle bilgi ve kullanıcı arasındaki bilgi akışının kesintisiz oluşumunu sağlamak üzere vardır (Gürdal, 1998, s. 35). Halk kütüphaneleri sundukları hizmetlerle kullanıcılarının, kütüphanenin temelini oluşturan bilgi ile ilişkilerini kesintisiz bir şekilde devam ettirmelidirler.

Halk kütüphanelerinin hizmet sunduğu kullanıcı grubunun genişliği, bu kütüphanelerde hizmetlerini çeşitlendirme gereksinimi yaratmıştır. Aynı zamanda çocuklara, yetişkinlere veya gençlere hizmet sunmaları böyle bir gereksinimi zorunlu kılmıştır.

Halk kütüphanesi hizmetlerini teknik, yönetim ve kullanıcı hizmetleri olarak sınıflayabiliriz. Teknik hizmetler kütüphane dermesine satın alma, bağış veya değişim yoluyla eklenen materyallerin kurumun taşınır kayıt sistemine kaydedilmesi, kataloglanması, etiket/barkod işlemlerinin tamamlanarak rafa çıkması ve kullanıcı hizmetine sunulması sürecindeki tüm adımları kapsamaktadır. Tüm bu işlemlerden sonra kütüphane dermesinin ayıklama ve düşüm işlemleri de teknik hizmetlerin kapsamına girmektedir. Kültür ve Turizm Bakanlığı *Kütüphane Hizmet Esasları Genelgesine* (2012b) göre kütüphane tarafından teslim alınan materyalin teknik işlemleri, on beş iş günü içerisinde sonuçlandırılır ve bu materyal kullanıcının hizmetine sunulur. Ülkemizdeki halk kütüphanelerine gönderilen kitaplar Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayın Seçme Yönetmeliği kapsamında seçilir. Bu yönetmelik halk kütüphanelerine satın alma, bağış ve değişim yoluyla kazandırılacak yayınların seçimine ilişkin usul ve esasları belirlemektedir.

Kullanıcı hizmetleri halk kütüphaneleri tarafından farklı kullanıcı gruplarının ihtiyaç duyduğu hizmetleri kapsamaktadır. Kullanıcı hizmetleri kapsamında gerçekleştirilen hizmetleri ödünç verme, danışma, kullanıcı rehberliği, kütüphanelerde halkla ilişkiler, eğitici ve kültürel etkinlikler, gezici kütüphane hizmeti, özel gereksinimli ve eve bağımlı bireylere verilen hizmetler ve internet hizmetleri olarak sınıflayabiliriz (Alaca, 2017, s. 55). Bu hizmetlere, toplumun tüm kesimine hizmet sunmakta olan halk kütüphanelerinin yukarıda sunulan hizmetler dışında da çalışmaları eklenebilir.

Yönetimsel hizmetler ise daha çok kurum içindeki mali işler, özlük işlemleri ve iç hizmetlerden oluşmaktadır. Kullanıcılara sunulan hizmetlerin arkasında yönetimsel hizmetler yer almaktadır.

Bir kütüphaneyi oluşturan yapısal unsurlar ve kütüphane ortaya çıktıktan sonraki hizmetler, halk kütüphanesinin varlığını sürdürebilmesi için önemlidir. Yukarıda bahsedilen beş temel unsur olmadan halk kütüphaneleri hizmetlerini kullanıcılarına verimli bir şekilde sunamazlar.

2.2.4. Türkiye’de Halk Kütüphanelerine İlişkin Bazı Veriler

Bu bölümde, Türkiye’de hizmet sunan tüm halk kütüphanelerinin bağlı olduğu Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü tarafından 2023 yılı için hazırlanan istatistiklere (KYGM, 2024, s. 1-4) bu bölümde yer verilecektir.

2023 yılı verilerine göre Türkiye’de 1295 halk kütüphanesi bulunmaktadır. Bu sayıya Gezici, Edebiyat Müze, Bebek ve Çocuk, Gar, Havalimanı, AVM, Sanat Kütüphaneleri, Ceza ve İnfaz Kurumu Geçici Koleksiyonları dahildir. Son beş yılda (2018-2023) halk kütüphanesi sayısı %9,6 oranında artış göstermiştir.

1295 halk kütüphanesi dermesinde bulunan materyal sayısı ise 24.204.501’dir. Kütüphane başına düşen ortalama kitap sayısı yaklaşık 18.690’dır. 2023 yılında halk kütüphanelerinin dermelerine 1.113.333 yeni materyal eklenmiştir. Halk kütüphanesi başına düşen yeni materyal sayısı yaklaşık 859’dur.

Halk kütüphanelerinde sunulan hizmetlerin etkili ve verimli olabilmesi kullanıcı ve üye sayıları bakımından önemlidir. Sunulan hizmetlerin daha fazla kişiye ulaşması hizmet verimliliğini arttırmaktadır. Halk kütüphanelerinin 2023 yılı verilerine göre kullanıcı sayısı 33.561.919’dur. 2020 (kullanıcı sayısı: 12.962.119) ve 2021 (kullanıcı sayısı: 15.683.134) yıllarında pandemi kısıtlamalarından dolayı zorunlu düşüş gösteren kullanıcı sayısı bir önceki yıla göre 6.773.541 yükselmiştir.

Üye sayıları incelendiğinde ise son on yılda (2023-2014) üye sayısı düzenli olarak arttığı anlaşılmaktadır. Halk kütüphanelerinin 2023 yılı üye sayısı bir önceki yıla göre 631.073 kişi artmıştır.

2023 yılı verileri incelendiğinde daha önceki yıllara göre halk kütüphanesi, materyal, kullanıcı ve üye sayıları belli oranlarda ilerleme kaydetmiştir.

2.3. OKUMA KULÜPLERİ VE HALK KÜTÜPHANELERİ

Bu bölümde ulusal literatürde konumuz bağlamında rastlanmayan okuma kulüpleri-halk kütüphanesi ilişkileri karşılıklı etki çerçevesinde ele alınacaktır.

2.3.1. Dünyada ve Türkiye’de Halk Kütüphanesi Okuma Kulüplerinin Gelişimi

Okuma kulübü kavramı kütüphane türleri arasında daha çok halk kütüphaneleri ile anılmaktadır. Kütüphaneler ve kütüphaneciler kitap kulüplerine yabancı değildir; kitap kulüpleri ve okuma grupları halk kütüphanelerinde yıllardır kullanılmaktadır (Smith ve Galbraith, 2011, s. 171). Kitap grupları, kütüphanecilere belirli yaş gruplarına veya diğer özel nüfuslara hitap edecek esnek programlama fırsatları sunar (Stephenson ve başkaları, 2014, s. 449). Halk kütüphanelerinin kapsayıcılığı ve okuma kulüplerinin de farklı yaş gruplarına uyarlanabilir olması okuma kulüplerinin halk kütüphaneleri tarafından tercih edilme nedenleri arasındadır. Okuma kulüplerinin, halk kütüphaneleri için farklı gruplara hizmet verme misyonlarını yerine getirmelerine yardımcı olan ve bu özel nüfusa kritik destek sağlayan, kütüphaneler için düşük maliyetli ve etkili bir yol olduğu dile getirilmektedir (Conner ve Plocharczyk, 2019, s. 68). Bilindiği üzere, halk kütüphaneleri ırk, dil, din, yaş ayrımı vb. gözetmeksizin bulunduğu bölge halkına hizmet sunmaktadır. Okuma kulüpleri, yaş sınırı olmaması ve okuma kültürüne katkı sağlaması nedeniyle halk kütüphanelerinin ilgi alanına girmektedir.

20. yüzyılda özellikle şehir çapında kitap kulüpleri fikrinin ortaya çıkmasından sonra, halk kütüphanelerinde kitap kulüpleri gelişmeye başlamıştır (Chan, 2015, s. 22). Bazı şehirler ortak okuma etkinlikleri düzenlemektedir ve bu kitap yayımlama endüstrisinden, halk kütüphanelerine ve üniversite İngilizce bölümlerine kadar birçok kişi ve kurumun ilgisini çekmesi gereken bir olay olarak görünmektedir (Barstow, 2003, s. 3). Okuma kulüplerinin yaygınlaşmasıyla birlikte bu durumun halk kütüphaneleriyle ilişkilendirilmesi gerekliliği düşünülmüştür.

Kitap kulüpleri uzun zamandır kütüphanelerin temel öğelerinden biri olmuş ve küçük sıkı okuyucu gruplarının ilgisini çekmiştir (Rogers, 2002, s. 16). Kitap kulüpleri genellikle halk kütüphaneleri ile ilişkilendirilse de, akademik kütüphaneler de kitap kulüplerinden faydalanabilir (Fajardo, 2010, s. 66). Kütüphanelerin öğelerinden biri sayılan okuma kulüpleri çoğunlukla halk kütüphaneleri ile ilişkilendirilmiş ve yıllardır halk kütüphanelerinde kendilerine yer bulmuşlardır. Kitap kulüplerinin genellikle bir halk kütüphanesi faaliyeti olduğu kabul edilmiştir (Lackner ve başkaları, 2023, s. 21).

Edebiyat ve kitap tartışmak yeni bir fikir değildir ancak bunu mümkün kılacak resmî yapıların popülaritesi son yıllarda katlanarak artmıştır (McMenemy, 2007, s. 353). Her ne kadar okuyucular, kitlesel pazar yayıncılığının ortaya çıkışından bu yana okuma deneyimlerini başkalarıyla tartışmış olsalar da, kitap tartışma grubu ya da okuma grubu, son yıllarda Birleşik Krallık'taki hemen hemen her halk kütüphanesine gidebileceğimiz ve kütüphane personeli ya da ilgili bireyler tarafından organize edilen bir gruba yönlendirilebileceğimiz ölçüde çarpıcı bir şekilde büyümüştür (Train, 2003, s. 40). Günümüzde halk kütüphanelerinde okuma kulübü etkinliklerinin çok sık karşılaşılan bir durum olduğu söylenebilir.

Özellikle okur kadınlar, nesillerdir bir araya gelerek okudukları kitaplar hakkındaki düşüncelerini toplumsal katılım vesilesiyle paylaşmaktadır. Bu katılımın kültürümüz üzerinde bazen takdir edilmese de derin bir etkisi olabilir. Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki halk kütüphanelerinin çoğunluğu, kültür dernekleri aracılığıyla olumlu toplumsal değişim yaratma fırsatı bulan kadınlar tarafından kurulmuştur (Fister, 2016, s. 303). Amerika Birleşik Devletlerinde kitapları tartışmak için bir araya gelen birçok kadın halk kütüphanelerinin kurulması için önemli bir rol oynamıştır.

Dünyada halk kütüphaneleri ile anılan okuma kulüpleri ülkemizde son yıllarda halk kütüphanelerinde kendilerine yer bulabilmektedirler. Tez kapsamında yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen verilere göre 1295 halk kütüphanemizde yaklaşık 30 okuma kulübü bulunmaktadır. Bu da 1295'in %3'ü bile değildir. Görüşülen okuma kulüplerinden sadece 2'si 2020 yılında kurulmuş ve hâlâ faaliyetlerine devam etmektedir. Ülkemiz halk kütüphaneleri bağlamında üzerinde çalışılması gereken bir konu da okuma kulüpleridir.

2.3.2. Halk Kütüphanesi Okuma Kulüplerinin Önemi ve İşlevleri

Halk kütüphanelerinde kurulan ve yürütülen okuma kulüplerinin diğer kulüplerden farklı yönleri olacağı söylenebilir. Halk kütüphaneleri okuma kulüplerinin kendi kullanıcılarının okumalarını teşvik etmede yardımcı olduğunu görmektedirler (McMenemy, 2007, s. 353). Bir başka deyişle, hizmet sundukları bölgelerde okuma kültürünü geliştirmeyi amaçlayan halk kütüphaneleri için okuma kulüpleri okumayı teşvik etmede ve okuma kültürünü geliştirmede önemli bir rol oynamaktadır.

Bu eğlenceli ve sosyal etkinliğin (okuma kulüplerinin) kütüphaneye bağlanmasına yardımcı olmak için kitap kulübünün kütüphanenin fiziksel alanında barındırılması önemlidir (Fajardo, 2010, s. 67). Bu nedenle, halk kütüphaneleri tarafından oluşturulan okuma kulüplerinin kütüphaneye daha güçlü ilişkiler kurabilmeleri için toplantılarını kütüphanede gerçekleştirmeleri önerilmekte ve desteklenmektedir.

Kütüphanede bir kitap kulübü kurmak ve sürdürmek biraz fazladan çalışma gerektirir ancak hem kütüphaneyi hem de yaşam boyu öğrenmeyi ve okumayı teşvik etmenin başarılı ve keyifli bir yolu olabilir (Fajardo, 2010, s. 69). Aynı zamanda kitap kulübü programları kütüphaneciler için mükemmel bir pazarlama ve toplulukla bağlantı kurma aracı olarak da hizmet eder (Forrest, 2011, s. 16). Başka bir ifadeyle hem okumayı teşvik etmesi hem de kütüphanenin halka tanıtılması konusunda okuma kulüpleri halk kütüphaneleri için önemli bir araçtır. 21. yüzyıl kütüphanecileri sadece kütüphane kullanıcılarına hizmet sunmak için eğitilmemeli, aynı zamanda kitap kulüplerinin kurulması da dahil olmak üzere her türlü yolla okuryazarlığın yükseltilmesinde etkin rol oynamalıdır (Abimbola ve Kolawole, 2023, s. 8). Tabii ki tüm bu hizmetlerin yürütülmesi için kütüphane personelinin eğitimi önemlidir.

Singapur halk kütüphanesi sistemi, ülkenin yaşlanan nüfusu için programlar geliştirmeye başlamışlar. Bu programlardan biri de yaşlılar için okuma kulüpleridir (Luyt ve başkaları, 2011, s. 205). Okuma kulüpleri farklı yaş grupları için gerçekleştirilen etkinlikleri çeşitlendirmenin bir diğer yoludur. Bu durum halk kütüphanelerinin hizmet sunduğu bireyler için okuma kulüplerinin önemini ortaya koymaktadır. Kitap kulübü etkinliklerinin başlatılması genellikle çok fazla paraya mal olmaz (Forrest, 2011, s. 20).

Bu da halk kütüphanelerinin okuma kulüplerini tercih etmeleri için bir diğer önemli nedendir.

Ancak başarılı kitap kulüpleri, öğrenmeyi ve gelişmeyi kolaylaştıran açık, resmî olmayan sohbetler yaratabilir (Smith ve Galbraith, 2011, s. 170). Bazen tartışmalar nedeniyle üyelerin görüşleri değişir veya gelişir. Kitap kulüplerinin katılımcılarına açık ve özgür konuşma olanağı sağlaması onların tek başlarına keşfedemeyecekleri sonuçlara ulaşmalarına olanak tanımaktadır (Smith ve Galbraith, 2011, s. 179). Okuma kulübüne katılan bireylerin okudukları materyaller hakkında rahatça konuşabiliyor olmaları onların öğrenme süreçlerini de hızlandırmaktadır. Bir kitap kulübü ister yüz yüze ister sanal olsun, yaşam boyu öğrenmeyi ve kitap sevgisini teşvik etmek için mükemmel bir fırsat sağlar (Switzer ve Barclay, 2012, s. 341). Halk kütüphanelerinin yaşam boyu öğrenmeyi destekleme görevleri de okuma kulüpleri sayesinde başka bir anlam kazanmaktadır. Grup üyeleri sadece düşünce alışverişinde bulunmakla kalmıyor okuduklarının yanı sıra bilmedikleri bir yer, tarihte belirli bir zaman, benzersiz bir yaşam biçimi veya belirli bir yazarın hayatı ve düşünceleri hakkında da bilgi edinme fırsatı yakalamaktadır (Bachman ve başkaları, 2010, s. 15).

Kütüphaneler bu tür grupların kolaylaştırılmasındaki rollerini çok ciddiye almakta ve bunları toplumu okumaya teşvik etmenin ideal yolları olarak görmektedir (McMenemy, 2007, s. 354). Bazı halk kütüphaneleri kitap kulüplerine o kadar bağlıdır ki üyelere özel koleksiyonlar veya kitler sunarlar. Hennepin County Halk Kütüphanesinin genellikle tüm grup için tek bir üye tarafından ödünç alınan 150 kiti, kitabın on kopyasını, ayrıca tartışma sorularını ve yazar hakkında arka plan bilgilerini içermektedir (Hoffert, 2010, s. 36). Madison Halk Kütüphanesinin, tartışma soruları ve yazar bilgileriyle birlikte aynı kitabın birden fazla kopyasını içeren kitap tartışma kitleri dağıttığı belirtilmektedir (Pruitt, 2010, s. 135). Halk kütüphaneleri okuma kulüplerinin, halk kütüphanelerinin işlevlerini gerçekleştirmelerinde önemli bir rol oynadığını fark etmiş ve hizmetlerini buna göre uyarlamışlardır.

Kitap kulübüne katılan bireylerden biri şunu söylemiştir: “Kitap kulübünden önce, hiç kütüphaneye gitmedim” ya da “Kütüphanecilerle konuşmaktan korkardım.” (Forrest, 2011, s. 19). Bu durum kütüphane korkusuna sahip bireylerin bu korkularını okuma kulüpleri aracılığıyla yenebileceğinin bir örneğidir. Kütüphanenin eğlence amaçlı okuma

yapılabilecek bir yer olarak tanıtılmasıyla başlamak, öğrencilerin ödev baskısı olmadan kütüphane hizmetlerine erişmelerine olanak sağlar (Janson, 2019, s. 582). Kitap kulüpleri eleştirel düşünme ve muhakeme becerilerini kolaylaştırmanın bir yolunu sunar (Switzer ve Barclay, 2012, s. 341).

Okuma kulüpleri aracılığıyla halk kütüphaneleri birçok işlevini yerine getirmekle kalmayıp, daha önce halk kütüphanelerini kullanmamış bireyler için de farkındalık oluşturmaktadırlar.

2.3.2.1. Halk Kütüphanelerinin Okuma Kulüplerine Katkıları

Halk ve çocuk kütüphanelerinin topluma okuma kültürü kazandırma ve geliştirme işlevleri değişmeyen işlevleri arasındadır. Okuma kulüpleri de okuma kültürünün özellikle Türkiye’de son yıllarda yaygınlaşan uygulama ve gelişmeleri arasında yer almaktadır. Bir okuma kulübünün kurulması ve etkinliklerini sürdürmesi her ne kadar gönüllü kişilerin çabalarına bağlı olsa da kulübe çeşitli açılardan verilecek destekler büyük önem taşımaktadır. Okuma kulüpleri için ücretsiz mekân ve okuma materyali desteği bunlar arasında en önemlileridir. Halk kütüphaneleri, okuma kulüpleri için çok ciddi ve yaşamsal katkılar/destekler verebilirler. Her şeyden önce, halk kütüphanelerinin bireyler için en etkileyici okuma mekânları olmaları, onları okuma kulüpleri açısından da son derece çekici kılmaktadır. Halk kütüphaneleri okuma psikolojisine en uygun toplumsal mekânlardır.

Halk kütüphanelerinin okuma kulüpleri için katkı ve desteklerini genel olarak şöyle özetleyebiliriz:

Halk kütüphaneleri;

- Düzenli olarak gerçekleştirecekleri toplantıları için okuma kulüplerine uygun ve etkileyici mekân/okuma ortamlarını ücretsiz olarak sunarlar,
- Üyelerin etkinlikler çerçevesinde gereksinim duydukları okuma materyallerini ücretsiz olarak sağlarlar,
- Kulübün okuma ile bağlantılı çeşitli eğitsel ve kültürel etkinlikleri için de mekânsal ve lojistik destek verebilirler,

- Okuma kulübünün etkinlikleri ve üyelerinin okuma süreçleri için kütüphanecilerinin okuma rehberliği ile bilgi ve deneyimlerini sunabilirler,
- Okuma kulüpleri için yeni üyeler sağlayan potansiyel kuruluş işlevi görebilirler,
- Hem kendileri hem de okuma kulüpleri için karşılıklı yarar sağlayacak etkinlik iş birlikleri yapabilirler,
- Sosyal medya ve diğer iletişim olanaklarını okuma kulüplerinin etkinliklerini kütüphane kullanıcılarına ve topluma duyurmak/yaygınlaştırmak için kullanabilirler.

2.3.2.2. Okuma Kulüplerinin Halk Kütüphanesi Hizmetlerine Katkıları

Okuma kulüpleri halk kütüphanelerinin özellikle toplumda okuma kültürü yaratma ve geliştirme işlevleri için çok önemli fırsatlar ve katkılar sağlayacak, etkili ve dinamik bir araçtır. Bir başka deyişle, okuma kulüpleri halk kütüphanelerinin aynı zamanda varlık nedenleri olan okuyan bir toplum yaratma hedeflerinin güçlü ve işlevsel araçları olabilir. Okuma kulüpleri, aynı zamanda, halk kütüphaneleri için hizmetlerini yaygınlaştırmak ve bilinirliğini arttırmak için bir araçtır. Toplumun kütüphane ile olan bağlarını güçlendirme ve kütüphaneye yönelik ilgiyi desteği artırma konusundaki rolü de göz ardı edilemez. Bu bağlamda, okuma kulüpleri kütüphane hizmetlerinin ve kaynaklarının tanıtımına da önemli katkılar sağlamaktadır (Stephenson ve başkaları, 2014, s. 449).

Okuma kulüplerinin halk kütüphanesi hizmetlerini geliştirmeye katkıları kısaca şöyle sıralanabilir:

- Kütüphanenin genel olarak bilgi, eğitim, kültür ve boş zamanlarla ilgili amaç, işlev ve görevlerini gerçekleştirmesine doğrudan ve dolaylı katkılar sağlama.
- Halk kütüphanelerinin hizmet sunduğu bölgelerdeki farklı kullanıcı gruplarına ulaşmasını sağlama,
- Kütüphanenin toplumla olan ilişkilerini ve bağlarını güçlendirme,
- Kütüphane için yeni kullanıcılar kazanma,
- Halk kütüphanesi kullanıcılarını daha bilinçli ve kalıcı kullanıcılar hâline getirme,
- Kütüphane için eleştirel biçimde okuyan nitelikli kullanıcı grubu yaratma,
- Kütüphanenin tanıtımı ve halkla ilişkiler etkinlikleri için gönüllü kütüphane savunuculuğu yapan kullanıcılar yaratma,

- Kütüphaneyi her açıdan desteklemeye eğilimli bir kullanıcı grubu kazanma,
- Kütüphanenin düzenleyeceği farklı etkinlikler için destek alınabilecek kullanıcılar ve etkinlik katılımcıları yaratma,
- Kütüphaneyi ders çalışma/snava hazırlanma yerine bilgi edinme ve kitap okuma/ödünç alma gibi gerçek işlevleriyle kullanan kullanıcılar yaratma,
- Kütüphane dermesinin kullanım ve ödünç kitap verme oranlarını yükseltme,
- Kütüphanenin bir sosyalleşme aracı olarak “üçüncü mekân” işlevini gerçekleştirmesine yardım etme,
- Okuma kulüpleri, kütüphanecinin yönetsel becerilerini geliştirmesine yardımcı olabilir,
- Kütüphanenin kullanıcılar arasında yüz yüze iletişim kültürünü geliştirmesine destek verme,
- Okuma kulübü katılımcılarının kütüphaneye yönelik algıları olumlu yönde değişebilir,
- Okuma kulüpleri, kütüphanenin sunduğu hizmetlerin daha geniş bir kitleye duyurulmasına katkı sağlayarak, kütüphanenin toplum içindeki görünürlüğünü ve bilinirliğini artırır.

Kitap kulüpleri basit ve masrafsız olduğundan her büyüklükteki kütüphanede kullanılabilirler (Smith ve Galbraith, 2011, s. 180). Okuma kulüplerinin kütüphanelerde bu kadar yaygın olmasının ana nedenlerinden birisi de budur. Kütüphaneler, kitap kulüplerini kullanarak eğitim maliyetlerini önemli ölçüde azaltabilir ve aynı zamanda kütüphane personelinin profesyonel, yönetsel ve liderlik becerilerini geliştirmesine yardımcı olacak sohbetler oluşturabilir (Smith ve Galbraith, 2011, s. 181). Kütüphanelerde kurulan okuma kulüplerinin aynı zamanda kütüphane personeli için de yararları vardır.

Okuma kulüpleri, halk kütüphanelerinin okuma kültürü oluşturma ve geliştirme işlevlerini yerine getirmesinde önemli bir araç olarak öne çıkmaktadır. Diğer etkinlik gruplarından farklı olarak, okuma kulüpleri düzenli katılım sağlayan ve belirli bir üye grubundan oluşan bir yapıya sahiptir. Kütüphanelerde düzenlenen etkinliklere katılan bireyler zamanla değişiklik gösterebilirken, okuma kulübü üyeleri belirli aralıklarla kütüphaneyi ziyaret ederek süreklilik sağlamaktadır. Bu durum, kulüp üyelerinin

kütüphane kullanma alışkanlıklarını olumlu yönde etkileyerek kalıcı bir okuma kültürü oluşturmalarına katkıda bulunması kaçınılmazdır.

Yukarıda sıralanan yarar ve katkılar arttırılabilir. Ancak belirtilmesi gereken en önemli nokta, okuma kulüplerinin halk kütüphanelerinin işlevlerini gerçekleştirmede ve geliştirmede önemli katkılar sağlayan etkinlik grupları olduğu, kütüphanelerin de okuma kulüpleri için destekler, ciddi olanaklar ve fırsatlar sunduğudur. Bir başka ifadeyle, halk kütüphaneleri ve bünyelerinde kurulmuş ya da etkinlik gösteren okuma kulüpleri karşılıklı katkı ve yarar çerçevesinde düşünülebilecek organizasyonlardır.

3. BÖLÜM

BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Çalışmanın bu bölümünde okuma kulübü üyelerine uygulanan anket sonuçlarından elde edilen bulgularla, halk kütüphaneleri tarafından kurulan okuma kulübü yöneticilerine uygulanan yarı-yapılandırılmış görüşmelere dayalı bulgular değerlendirilecektir. Araştırma verilerinin toplandığı dönemde faaliyetlerini sürdüren 17 okuma kulübünün 126 üyesi uygulanan anketi yanıtlamış, ayrıca bu kulüplerin yöneticileriyle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

3.1. ANKET İLE ELDE EDİLEN BULGULAR

Bu başlıkta halk kütüphaneleri tarafından kurulmuş okuma kulüplerine üye olan bireylerden anket sonucu elde edilen veriler farklı başlıklar altında ele alınacaktır.

3.1.1. Okuma Kulübü Üyelerinin Demografik Özellikleri

Halk kütüphaneleri tarafından kurulmuş 17 okuma kulübünün üyelerinin demografik özellikleri eğitim düzeyleri, cinsiyet, yaş ve medenî durumları incelenmiştir. Bu veriler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1*Okuma Kulübü Üyelerinin Demografik Özellikleri*

Değişkenler	Gruplar	n	%
Yaş	20-30	35	27,8
	31-40	50	39,7
	41-50	32	25,4
	51-60	8	6,3
	61 ve üstü	1	0,8
	Toplam	126	100
Cinsiyet	Kadın	106	84,1
	Erkek	20	15,9
	Toplam	126	100
Medenî durum	Bekâr	49	38,9
	Evli	76	60,3
	Diğer	1	0,8
	Toplam	126	100
Eğitim düzeyi	İlköğretim mezunu	2	1,6
	Ortaöğretim mezunu	13	10,3
	Lisans/Ön lisans mezunu	93	73,8
	Lisansüstü mezunu	18	14,3
	Toplam	126	100

Ankete cevap veren 126 kişiden %84'ünün kadın olması okuma kulüplerinin çoğunlukla kadınlardan oluştuğunu göstermektedir. 31-40 yaş arasındaki bireylerin kulübe katılımının diğer yaş gruplarına göre daha fazla olduğu görülmektedir. Eğitim düzeyi ise %73 oranında lisans/ön lisans mezunudur. Bu gruba lisansüstü mezunları da dahil ettiğimizde oran %87'ye ulaşmaktadır. Bu verilerden hareketle, okuma kulübü üyelerinin 31-40 yaş arası, lisans/lisansüstü eğitim düzeyine sahip bireylerden oluştuğu söylenebilir. Ayrıca meslek grupları ele alındığında öğretmen, kütüphaneci, hemşire, ev hanımı, sosyolog, mühendis, teknisyen, diyetisyen, kâtip, psikolojik danışman, fizyoterapist, serbest meslek, memur, esnaf, barista, optisyen, doktor, avukat, aile danışmanı gibi birçok farklı meslek grubundan bireyin kulüplere dahil olduğu görülmektedir.

3.1.2. Okuma Kulübü Üyelerinin Kitap Okuma Alışkanlıkları Özellikleri

Okuma kulübü üyelerinin okuma sıklık ve amaçları ile okuma alışkanlıklarına ilişkin özellikler bu başlık altında sunulmuştur.

Aşağıda yer alan Tablo 2'de okuma kulübü üyelerinin okuma sıklıkları ve amaçlarına ilişkin veriler bulunmaktadır.

Tablo 2*Okuma Kulübü Üyelerinin Okuma Sıklıkları ve Amaçları*

Değişkenler	Gruplar	n	%
Üyelerin okuma sıklıkları	Her gün düzenli	67	53,2
	Birkaç günde bir	41	32,5
	Haftada bir	4	3,2
	Birkaç haftada bir	8	6,3
	Ayda bir	6	4,8
	Toplam	126	100
Kitap okuma amacı	Kişisel gelişim	118	93,7
	Bilgilenme	79	62,7
	Boş zamanları değerlendirmek	62	49,2
	Psikolojik destek	48	38,1
	Eğitim-okul amaçlı	38	30,2
	Diğer	4	3,2

Tablo 2 verileri incelendiğinde üyelerin yarısından fazlasının (%53,2) her gün düzenli olarak kitap okudukları anlaşılmaktadır. En az okuma sıklığı olan “ayda bir” seçeneğini ise ankete cevap veren 126 kişiden sadece 6’sı (%4,8) işaretlemiştir. Üyelerin %85’i her gün veya birkaç günde bir kitap okuduklarını belirtmiştir. Üyelerin büyük çoğunluğunun güçlü okuma alışkanlığına sahip oldukları söylenebilir. Bir okuma kulübüne üye oldukları için mi çok okudukları yoksa okudukları için mi bir okuma kulübüne üye oldukları ilginç bir araştırma sorusu niteliğindedir. Bu konudaki değerlendirmemiz sözü edilen her iki olasılığın birbiriyle karşılıklı etkileşim içinde olduğu yönündedir. Üyelerin kitap okuma amaçları incelendiğinde, ilk sırada yer alan okuma amacının kişisel gelişim (%93,7) olduğu görülmektedir. İlk üç sırada bu amacı bilgilenme (%62,7) ve boş zamanları değerlendirme (%49,2) amaçları izlemektedir. Diğer seçeneğini işaretleyen iki kişi merak ve öğrenme, dünya görüşü edinme ve geliştirme amacıyla okuduklarını ifade etmiştir.

Tablo 3’te okuma kulübü üyelerinin kitap okuma alışkanlıkları özelliklerine ilişkin veriler yer almaktadır.

Tablo 3*Okuma Kulübü Üyelerinin Kitap Okuma Alışkanlıkları Özellikleri*

Değişkenler	Gruplar	n	%
Tercih edilen kitap formatı	Basılı	96	76,2
	Hem basılı hem elektronik kitap	30	23,8
	Elektronik (e-kitap, sesli kitap vb.)	-	-
	Toplam	126	100
Kitabı elde etme yöntemi	Satın alırım	106	84,1
	Kütüphaneden ödünç alırım	91	72,2
	Tanıdıklarımın ödünç alırım	57	45,2
	Diğer	3	2,4
Kitabı seçme yöntemi	Okuma kulübünün önerisiyle	97	77
	Tanıdıklarımın önerisiyle	81	64,3
	Kütüphaneden	76	60,3
	Sosyal medyadan (internet)	72	57,1
	Kitabevinden	60	47,6
	Çevrim içi kitap satış sitelerinden	42	33,3
	Dergilerden	15	11,9
	TV ve radyodan	8	6,3
	Gazetelerin kitap ekleri	4	3,2
	Diğer	8	4,8
Okunan kitap türleri	Roman-öykü	118	93,7
	Bilim kitapları	63	50
	Biyografi	56	44,4
	Din kitapları	39	31
	Deneme	37	29,4
	Şiir	33	26,2
	Sanat kitapları	24	19
	Diğer	7	5,6

Tablo 3 verilerine göre, üyelerin büyük çoğunluğu (%76,2) okumak için basılı kitapları tercih etmektedir. Hem basılı hem de elektronik kitapları birlikte tercih edenlerin oranı ise %23,8'dir. Sadece elektronik kitapları tercih eden üye bulunmamaktadır. Bu bulgu, üyelerin geleneksel okuma biçimlerine bağlı kaldığını ancak belirli ölçüde elektronik kitapların da farkında oldukları ve onları da okudukları biçiminde yorumlanabilir. Üyelerin ağırlıklı yaş grubu dikkate alındığında elektronik kitap okuma oranının çok düşük olmadığı söylenebilir.

Kitabı elde etme yöntemlerinde satın alma %84 ile öncelikliken, kütüphaneden (%72,2) ve tanıdıklarından ödünç alma (%45,2) oranları oldukça yüksektir. Özellikle kütüphaneden ödünç alma oranının satın alma seçeneğine yakın olması dikkati çekmektedir. Bu durum halk kütüphanelerindeki okuma kulüplerinin üyelerinin okuma

alışkanlık süreçlerinde bu açıdan da etkili olduklarını ve onların okuma materyallerini karşılamada son derece önemli işlev yüklendiğini göstermektedir.

Üyelerin kitap seçme yöntemi incelendiğinde, üyelerin en büyük çoğunluğunun (%77) kitabı seçerken okuma kulübünün önerisini dikkate aldığı görülmektedir. Bu veri, tezimizde öne sürdüğümüz “okuma kulüplerinin üyelerin okuma alışkanlıklarını desteklediği ve olumlu olarak etkilediği” biçimindeki hipotezimizi destekler niteliktedir. Bu bulgu aynı zamanda, okuma kulüplerinin halk kütüphaneleri için neden önemli olduğunu ve neden geliştirilmeleri-desteklenmeleri gerektiğini de ortaya koymaktadır. Üyeler için tanıdıklarının önerileri de kitap seçmelerini (%64,3) etkilemektedir. Sıralamada kütüphanenin sosyal medyadan önce gelerek, %60 oranında etkili olması da önemlidir. Bir başka deyişle, üyelerin %60’ı kitap seçerken kütüphaneden yararlanmaktadır. Bu veri de yukarıda öne sürülen hipotezi bir başka boyutuyla kanıtlar niteliktedir. Bir başka deyişle, kütüphaneler okuma kulübünün üyelerine kitap seçiminde yardım etmektedir.

Üyelerin okumak için tercih ettikleri kitap türlerine bakıldığında, ilk sırada (%93) roman ve öykülerin yer aldığı anlaşılmaktadır. Kulüp yöneticileriyle yapılan görüşmelerden elde edilen bilgilere göre birçok kulübün, kulüp etkinlikleri çerçevesinde farklı türlerde kitaplar da okuduğu anlaşılmıştır. Okuma kulüplerinin bir başka önemi/işlevi de yöneticilerden elde edilen bu veri ile ortaya çıkmıştır. Kulüpler üyeleri farklı türde kitaplarla da tanıştırmakta, onların okuma alışkanlıklarını zenginleştirmektedir. Üyelerin okudukları kitap türlerinde roman ve öyküleri, bilim kitapları (%50) ile biyografilerin (%44,4) izlemesi ve listede 8 farklı kitap türünün yer alması yönetici gözlemleri ile de örtüşmektedir.

3.1.3. Okuma Kulübü Üyelerinin, Kulübe Üye Olma Süre ve Nedenleri

Okuma kulübü üyelerinin kulübe üye olma süreleri ve nedenleriyle ilgili bilgilere Tablo 4'te yer verilmiştir.

Tablo 4

Okuma Kulübü Üyelerinin, Kulübe Üye Olma Süreleri ve Nedenleri

Değişkenler	Gruplar	n	%
Okuma kulübü üyeliği süresi	Yaklaşık 2-3 yıldır	44	34,9
	Yaklaşık 1 yıldır	39	31
	Yaklaşık 1-6 ay arası	24	19
	Yaklaşık 6 yıl ve daha fazla zamandır	11	8,7
	Yaklaşık 4-5 yıldır	8	6,4
	Toplam	126	100
Okuma kulübüne üye olma nedenleri	Arkadaşlarımın (tanıdıklarımın) okuma kulüpleri hakkındaki olumlu düşünceleri	70	55,6
	Halk kütüphanesinin önerisi ya da daveti	59	46,8
	Halk kütüphanesinin okuma/kitap kulübü hakkında sosyal medyadaki paylaşımları	52	41,3
	Halk kütüphanesini ziyaretlerim	45	35,7
	Deneme/fikir edinme için katıldığım bir okuma kulübüne ilişkin ilk izlenimlerim	36	28,6
	Okuma kulüpleri ile ilgili okuduğum kitap, haber, yazı, yorum, mesaj vb. şeyler	31	24,6
	Okuma kulüpleri ile ilgili izlediğim film, belgesel film vb. görsel içerikler	3	2,4
	Diğer	5	4

Ankete yanıt veren kişilerden %34,9'unun, yaklaşık 2-3 yıldır kulübe üye oldukları anlaşılmıştır. Üyelerin %9'unun da yaklaşık 1-6 ay süredir kulübe devam ettikleri anlaşılmaktadır. Bu verilere dayanarak, kulüp üyelik sürelerinin kısa olmadığı ve dolayısıyla kulüp üyelerinin kulüplerini belirli ölçüde benimsedikleri söylenebilir.

Okuma kulübüne üye olma nedenleri arasında halk kütüphanesinin faaliyetlerinin etkisinin fazla olduğu görülmektedir. Üyelerin büyük bir çoğunluğu (%55,6) tanıdıklarının kulüpler hakkındaki olumlu düşünceleri nedeniyle kulübe üye olduklarını belirtmiştir. Halk kütüphaneleri tarafından gerçekleştirilen sosyal medya paylaşımlarının (%41,3), davetlerin (%46,8) ve kütüphane ziyaretlerinin (%35,7) de kulübe üye olmak için önemli nedenler arasında olduğu söylenebilir. Halk kütüphaneleri tarafından oluşturulan okuma kulüplerine üye olan bireylerin bir bölümünün okuma kulübü

kurulmadan önce de kütüphanelerin hizmetlerinden faydalandığı ve bu sayede kulüplerden haberdar olduğu, halk kütüphanesinin hizmetlerinden kulüpten önce faydalanmayan bireylerin ise arkadaşları ve sosyal medya aracılığıyla bu kulüplere üye oldukları anlaşılmaktadır.

3.1.4. Okuma Kulüplerinin Sosyalleşmeye Etkisi

Halk kütüphanelerindeki okuma kulüplerinin üyelerin sosyalleşme süreçlerine etkisini Tablo 5'te sunulmaktadır. Bulgular, okuma kulüplerinin sosyal ilişkiler üzerinde güçlü ve olumlu bir etkisi olduğunu açıkça göstermektedir.

Tablo 5

Halk Kütüphanelerindeki Okuma Kulüplerinin Sosyalleşmeye Etkisi

Etkiler	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%
Daha bilinçli ve kültürlü arkadaşlar edinmeme yardımcı oluyor ve var olan arkadaşlık ilişkilerimi daha bilinçli ve nitelikli hâle getiriyor.	120	95,2	6	4,8	0	0
Yeni arkadaşlar edinmeme fırsat yaratıyor.	117	92,8	8	6,4	1	0,8
Arkadaşlarla görüşme, iletişim içinde olma olanaklarımı artırıyor.	110	87,2	15	12	1	0,8
Arkadaşlarla çeşitli ortak kültürel-sanatsal etkinliklere katılma olanağı sağlıyor.	109	86,5	14	11,1	3	2,4
Sosyal becerilerimi ve kapasitemi artırıyor.	105	83,3	16	12,7	5	4
Yalnızlıktan uzaklaşmama yardımcı oluyor.	84	66,7	28	22,2	14	11,1

Üyelerin %95,2'si, okuma kulübüne katılımın daha bilinçli ve kültürlü arkadaşlar edinmelerine yardımcı olduğunu ve mevcut arkadaşlık ilişkilerini daha nitelikli hâle getirdiğini belirtmiştir. Bu oran, kulüplerin bireylerin sosyal çevresinin kalitesini artırmadaki etkisini güçlü biçimde desteklemektedir. Üyelerin %92,8'i, kulübün yeni arkadaşlar edinme fırsatı yarattığını ifade etmiştir. Bu durum, okuma kulüplerinin yalnızca mevcut ilişkileri geliştirmekle kalmayıp aynı zamanda yeni sosyal bağlantılar kurma işlevi de gördüğünü göstermektedir. Arkadaşlarla görüşme ve iletişim içinde olma olanaklarının arttığını belirtenlerin oranı %87,2'dir. Ayrıca, %86,5 oranında üye, çeşitli kültürel ve sanatsal etkinliklere katılım olanağı bulduğunu belirtmiştir. Bu bulgular,

okuma kulüplerinin üyeler için hem bireysel iletişim becerilerini geliştiren hem de kültürel hayata daha etkin katılımlarını teşvik eden, onlara sosyalleştirici bir ortam sunduğunu göstermektedir.

Üyelerin %83,3'ü, sosyal becerilerinin ve kapasitelerinin okuma kulübü katılımı ile arttığını belirtmiştir. Bu bulgu, kulüplerin bireylerin sosyal gelişimine katkıda bulunduğunu ve kişisel gelişimlerini desteklediğini ortaya koymaktadır. Yalnızlıktan uzaklaşmaya yardımcı olduğunu belirten üye oranı ise %66,7'dir. Bu oran diğer etkilerden daha düşük olmakla birlikte, yine de önemli bir çoğunluğun kulüplerin yalnızlık duygusunu azaltıcı bir etkisi olduğunu düşündüğünü göstermektedir.

Bu tablo verilerine dayanarak, okuma kulüplerinin üyelerinin sosyalleşme süreçlerine önemli ölçüde katkı sağladığı, sosyal ilişki, beceri ve iletişim süreçlerini desteklediği söylenebilir.

3.1.5. Okuma Kulüplerinin Entelektüel Etkisi

Okuma kulüplerinin, üyelerinin entelektüel kapasitelerini arttırmasına yönelik veriler Tablo 6'da yer almaktadır. Bu tabloda kulüplerin, üyelerin entelektüel yaşamlarına katkısı ile ilgili veriler bulunmaktadır.

Tablo 6

Halk Kütüphanelerindeki Okuma Kulüplerinin Entelektüel Etkisi

Etkiler	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%
Bana hayatla ilgili çeşitli konulara ilişkin farkındalık, anlama, okuma, yazma, düşünme, sorgulama açılarından ciddi entelektüel katkılar sağlıyor.	122	96,8	3	2,4	1	0,8
Fikirlerimi paylaşabileceğim ve tartışabileceğim entelektüel bir ortam sağlıyor.	120	95,2	5	4	1	0,8
Kültüre, sanata ve edebiyata olan ilgimi ve isteğimi artırıyor.	120	95,2	6	4,8	0	0
Kendi kendime öğrenme, bağımsız öğrenme, okul dışı öğrenme yetkinliğimi ve becerilerimi artırıyor ve güçlendiriyor.	104	82,4	20	16	2	1,6

Kültür-sanat alanlarında (sinema, tiyatro, müze, sergi, konser, toplantı vb.) daha bilinçli, katılımcı ve etkin olmamı sağlıyor.	103	81,7	21	16,7	2	1,6
Okul (örgün) eğitimimi destekliyor.	57	45,2	48	38,1	21	16,7

Üyeler kulübün entelektüel açıdan kendilerine en büyük katkısının %96,8 oranında “hayatla ilgili çeşitli konulara ilişkin farkındalık, anlama, okuma, yazma, düşünme, sorgulama açılarından ciddi entelektüel katkılar” sağladığını belirtmişlerdir. Bir başka deyişle, üyelerin tamamına yakını kulüplerin kendilerine entelektüel açıdan katkı sağladığını düşünmektedir. Üyelerin %95,2’si “fikirlerini paylaşabileceği ve tartışabileceği entelektüel bir ortam olduğunu” ve “kültüre, sanata ve edebiyata olan ilgi ve isteği arttırdığını” ifade etmektedir. Tablo 6’da yer alan ve okuma kulübünün, üyelerin entelektüel yaşamlarına çeşitli açılardan yaptığı katkı düzeyi, “eğitimimi destekleme” seçeneği dışında %80’lerin üzerindedir. Bu etki oranı son derece yüksek ve anlamlı bir orandır. Ankette yöneltilen sorulardan “okul (örgün) eğitimimi destekliyor” yararı görece düşük (%45,2) kalmıştır. Buna üyelerin tamamının 18 yaşının üzerinde olduğu ve eğitim durumlarının ilk, orta ve yüksek öğretimden herhangi biri olmayışı gösterilebilir.

3.1.6. Okuma Kulüplerinin Psikolojik Etkileri

Okuma kulüplerinin temel işlevlerinden biri, üyelere ruhsal (psikolojik) açıdan olumlu katkılar sunmasıdır. Bu doğrultuda araştırmada elde edilen bulgular Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7

Halk Kütüphanelerindeki Okuma Kulüplerinin Psikolojik Etkileri

Etkiler	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%
Kendimi genel olarak daha iyi, huzurlu ve mutlu hissetmeme yardımcı oluyor.	116	92	10	8	0	0
Boş zamanlarımı daha nitelikli (kaliteli) biçimde değerlendirmeme katkıda bulunuyor.	111	88,1	14	11,1	1	0,8
Stresimi azaltıyor, beni rahatlatıyor.	110	87,3	14	11,1	2	1,6
Hayata daha olumlu (pozitif) bakmama yardımcı oluyor.	110	87,3	13	10,3	3	2,4
Psikolojime iyi geliyor, psikolojik doyum sağlıyor.	106	84,2	19	15	1	0,8
Bende bir gruba dahil olma ve saygı görme duygusu oluşturuyor.	105	83,3	16	12,7	5	4
Okuma kulübü bana sosyal prestij duygusu veriyor.	102	81	17	13,5	7	5,5
Hayattaki sorunlarla daha güçlü ve bilinçli biçimde baş etmeme destek oluyor.	100	79,4	22	17,4	4	3,2
Boş zamanlarımda daha az sıkılıyorum.	96	76,2	24	19	6	4,8
Yaşadığım sorunlara daha akılcı ve doğru çözümler bulmama yardımcı oluyor.	96	76,2	23	18,3	7	5,5

Tablo 7’ye bakıldığında, okuma kulüplerinin psikolojik açıdan da üyelere önemli destekler sağladığı açıkça görülmektedir. Üyeler, kulübün ilk dört sırada yer alan psikolojik etkilerini “kendilerini genel olarak daha iyi, huzurlu ve mutlu hissetmelerine yardımcı olması” (%92), “boş zamanlarını daha nitelikli biçimde değerlendirmelerine katkı sağlaması” (%88,1), “streslerini azaltması ve kendilerini rahatlatması” (%87,3) ve “hayata daha olumlu bakmalarına yardımcı olması” (%87,3) olarak belirtmişlerdir. En

yüksek oranda (%92) katılıyorum cevabı verilen “Kendimi genel olarak daha iyi, huzurlu ve mutlu hissetmeme yardımcı oluyor” sorusu, okuma kulüplerinin bireylerin duygusal iyi oluşlarına doğrudan katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Bu yanıtlar dışında da üyelerin psikolojik bakımdan okuma kulübünün kendilerini desteklediği görülebilmektedir. Bu başlıktaki sorulara katılmıyorum cevabını veren kişi sayısı 7’yi geçmemiştir. Halk kütüphaneleri tarafından kurulan okuma kulüpleri, bireylere duygusal rahatlama, stres yönetimi, aidiyet duygusu geliştirme ve yaşam kalitesini artırma gibi pek çok psikolojik alanda güçlü katkılar sağlamaktadır. Her bireyde birebir aynı etkiyi yaratamayacağı kabul edilse de psikolojik açıdan genel memnuniyet ve olumlu katkı düzeyinin oldukça yüksek olduğu söylenebilir.

3.1.7. Okuma Kulüplerinin Kişisel Gelişimdeki Etkileri

Okuma kulüplerinin sıkça vurgulanan önemli işlevlerinden biri de kişisel gelişime sağladığı katkılardır. Bu kapsamda elde edilen bulgular Tablo 8’de özetlenmiştir.

Tablo 8

Halk Kütüphanelerindeki Okuma Kulüplerinin Kişisel Gelişimdeki Etkileri

Etkiler	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%
Farklı fikir ve düşüncelere karşı daha hoşgörülü ve özgürlükçü bakmamı ve yaklaşmamı sağlıyor.	119	94,4	5	4	2	1,6
Tartışma becerimi daha yapıcı ve verimli hâle getiriyor.	116	92	6	4,8	4	3,2
Empatik bakma ve davranma becerimi güçlendiriyor.	115	91,2	9	7,2	2	1,6
İnsanlara karşı daha hoşgörülü bakma ve davranma becerimi geliştiriyor.	114	90,4	11	8,8	1	0,8
Genel olarak kişiliğimi geliştirmeye (kişisel gelişimime) katkıda bulunuyor.	114	90,4	9	7,2	3	2,4
Gördüğüm, duyduğum, karşılaştığım ve yaşadığım olaylara/durumlara eleştirel ve sorgulayıcı biçimde bakma ve değerlendirme becerimi artırıyor.	112	88,9	13	10,3	1	0,8
Kendimi daha özgür hissetmemi ve davranmamı kolaylaştırıyor.	107	85	16	12,6	3	2,4
Kendimde daha önce fark edemediğim/gizli kalmış yönlerimi keşfetmeye cesaretlendiriyor.	102	81	20	15,8	4	3,2

Araştırma sonucunda elde edilen ve Tablo 8’de sunulan verilere göre, okuma kulüplerinin üyeler üzerinde kişisel gelişim alanında da oldukça yüksek oranda olumlu etkiler yarattığı görülmektedir. En yüksek oranda (%94,4) katılıyorum yanıtı verilen seçenek, "Farklı fikir ve düşüncelere karşı daha hoşgörülü ve özgürlükçü bakmamı ve yaklaşmamı sağlıyor" olmuştur. Bu durum, okuma kulüplerinin bireylerin farklı düşüncelere açıklığını artırmada etkili olduğunu ortaya koymaktadır. "Tartışma becerimi daha yapıcı ve verimli hâle getiriyor" (%92) ve "Empatik bakma ve davranma becerimi güçlendiriyor" (%91,2) gibi seçenekler de üyeler tarafından yüksek oranda kabul edilen katkılardır. Bu yüksek oranlar okuma kulüplerinin üyelerin iletişim ve empati becerilerini geliştirme açısından

sağladığını katkıları göstermektedir. Üyelerin %90,4'ü, okuma kulüplerinin hem genel kişisel gelişimlerine katkıda bulunduğunu hem de insanlara karşı daha hoşgörülü davranma becerilerini geliştirdiğini belirtmiştir. “Gördüğüm, duyduğum olaylara eleştirel ve sorgulayıcı bakma” becerisi de %88,9 oranında katılıyorum yanıtı verilen sorulardandır. Bu yanıttan yola çıkarak okuma kulüplerinin bireylerde eleştirel düşünmeyi geliştirme etkisine sahip olduğunu söyleyebiliriz. Diğer etkilerde de genel olarak yüksek kabul oranları gözlemlenmektedir. “Kendimde daha önce fark edemediğim/gizli kalmış yönlerimi keşfetmeye cesaretlendiriyor” ifadesinde katılıyorum yanıtı görece düşük (%81) gibi görünse de bağımsız olarak bakıldığında son derece anlamlı düzeydedir. Bu durum, kişisel keşif sürecinin daha subjektif ve bireysel farklılıklar taşıyabileceğini düşündürmektedir.

Halk kütüphanelerindeki okuma kulüplerinin, üyelerin hoşgörü, empati, eleştirel düşünme, tartışma ve kişisel gelişim gibi pek çok beceri ve özelliklerinde önemli ve olumlu etkileri olmuştur. Üyelerin büyük bir çoğunluğu bu etkileri doğrudan deneyimlediklerini ifade etmektedir. Kararsız ve katılmıyorum yanıtı oldukça düşük oranlarda (en yüksek oran %3,2) kalmıştır.

3.1.8. Okuma Kulüplerinin Dil ve İletişim Becerilerine Etkileri

Okuma kulüplerinin, okuma ile bağlantılı temel işlevlerinden biri de katılımcıların dil ve iletişim becerilerinin gelişimine katkı sunmalarıdır. Bu doğrultuda elde edilen araştırma verileri Tablo 9’da sunulmuştur.

Tablo 9

Halk Kütüphanelerindeki Okuma Kulüplerinin Dil ve İletişim Becerilerine Etkileri

Etkiler	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%
Bir topluluk içinde konuşma-tartışma becerimi geliştiriyor.	118	93,6	6	4,8	2	1,6
Bir topluluk içinde konuşanları daha dikkatli ve saygılı biçimde dinleme becerimi geliştiriyor.	118	93,6	6	4,8	2	1,6
Farklı yapıdaki insanlarla iletişim kurma fırsatı yaratıyor.	117	92,9	7	5,5	2	1,6
Sahip olduğum kelime sayısını (dağarcığımı) artırıyor.	116	92,1	9	7,1	1	0,8
Okuduğumu ve duyduğumu daha iyi, hızlı ve kolay anlamama katkıda bulunuyor.	114	90,4	8	6,4	4	3,2
Daha güzel, düzgün ve etkileyici konuşmamı destekliyor.	112	88,8	11	8,8	3	2,4
Kendimi ve derdimi daha iyi ve kolay anlatmamı (ifade etmemi) sağlıyor.	112	88,8	10	8	4	3,2
İnsanlarla daha kolay iletişim kurma becerimi güçlendiriyor.	111	88,1	12	9,5	3	2,4
Genel olarak Türkçemi geliştiriyor.	111	88,1	11	8,7	4	3,2
Yazma gücümü ve becerimi geliştiriyor.	93	73,8	25	19,8	8	6,4

Okuma kulüplerindeki eleştirel ve analitik okuma etkinlik ve süreçlerinin kulüp üyelerinin dil ve iletişim becerilerini geliştirme etkisi beklenen bir durum olarak görülebilir. Tablo 9 verileri bu beklentiyi doğrulamaktadır. Üyelerin verdikleri yanıtlara göre en fazla etki, bir topluluk içinde konuşma-tartışma becerimi geliştirme (%93,6,) ve konuşanları daha dikkatli, saygılı biçimde dinleme becerisini geliştirme (%93,6) açılarından görülmüştür. Yukarıda da söz edildiği üzere, okuma kulüplerindeki temel etkinlik ilkesi bir konu hakkında konuşmak ve kulüp üyesi olan diğer bireylerin görüşlerini saygı duyarak dinlenmektir. Bu nedenle, bireyler kulüp içerisinde konuşurken

düşündüklerine saygı duyulacağını bildikleri için daha rahat bir şekilde konuşabilmektedirler. Yüksek oranda katılıyorum yanıtı (%92,9) verilen bir diğer seçenek ise “farklı yapıdaki insanlarla iletişim kurma fırsatı yaratıyor” ifadesidir. Kulüplerde farklı görüşlere, karakterlere sahip insanların bir arada bulunması bu durumu desteklemektedir. Aynı görüşte olunan insanlarla tartışma yürütmek çok daha kolayken, farklı görüşteki insanlarla aynı konu hakkında konuşmak okuma kulüpleri sayesinde daha keyifli hâle gelebilmektedir.

Üyelerin %92,1'i “sahip olduğum kelime sayısını (dağarcığımı) artırıyor” seçeneğine katılıyorum yanıtını vermiştir. Okunan materyalin üyelerin kelime dağarcığını arttırdığı düşüncesi bu soruya verilen olumlu yanıt ile desteklenmektedir. Bu sorular arasında en düşük oranda (%73,8) katılıyorum yanıtı verilen soru “Yazma gücümü ve becerimi geliştiriyor” seçeneğidir. Bunun nedeni olarak halk kütüphaneleri tarafından oluşturulan okuma kulüplerinin toplantılarında yazma becerisini geliştirme konusunda herhangi bir çalışma yapılmaması olduğu söylenebilir.

3.1.9. Okuma Kulüplerinin Okuma Kültürünün Gelişimine Etkisi

Halk kütüphaneleri bünyesinde faaliyet gösteren okuma kulüplerinin bireylerin okuma alışkanlıklarını geliştirme, okuma sürekliliğini teşvik etme ve genel olarak okuma kültürünün yaygınlaşmasına sağladıkları katkılara ilişkin bulgulara Tablo 10'da yer verilmektedir.

Tablo 10*Halk Kütüphanelerindeki Okuma Kulüplerinin Okuma Kültürünün Gelişimine Etkisi*

Etkiler	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%
Daha çok sayıda kitap, dergi vb. okumamı sağlıyor.	124	98,4	2	1,6	0	0
Okuma motivasyonumu artırıyor.	123	97,6	3	2,4	0	0
Daha önce okumadığım farklı konularda da kitap okumama neden oluyor.	123	97,6	2	1,6	1	0,8
Okuma alışkanlığımı/kültürümü daha disiplinli ve düzenli hâle getiriyor.	122	96,8	4	3,2	0	0
Okuma alışkanlığımı her açıdan geliştiriyor ve güçlendiriyor.	122	96,8	4	3,2	0	0
Okumayı daha zevkli hâle getiriyor.	122	96,8	3	2,4	1	0,8
Okumaya daha çok zaman ayırmamı sağlıyor.	121	96	5	4	0	0
Daha önce okumayı düşünmediğim yazarların da kitaplarını okumamı sağlıyor.	121	96	5	4	0	0
Okuduklarımı başkalarıyla paylaşma isteğini artırıyor.	121	96	5	4	0	0
Okuduklarımdan daha kalıcı yarar sağlıyorum.	120	95,2	5	4	1	0,8
Okumayı yaşam biçimimin daha büyük ve güçlü bir parçası hâline getiriyor.	119	94,4	6	4,8	1	0,8
Okuma alışkanlığımı daha derin, analitik ve eleştirel bir okuma becerisine dönüştürüyor.	118	93,6	6	4,8	2	1,6
Okumanın önemini ve yararını çok daha iyi bir biçimde anlamamı sağlıyor.	117	92,8	8	6,4	1	0,8
Okuma alışkanlığım ile ilgili olarak kendimi geliştirmek durumunda olduğumu hissettiriyor.	117	92,8	7	5,6	2	1,6
Daha bilinçli kitap, dergi vb. seçmeme katkıda bulunuyor.	116	92	9	7,2	1	0,8
Farklı türde materyaller (dergi, sesli kitap, e-kitap vb.) de okumama neden oluyor.	98	78	21	16,5	7	5,5

Tablo 10’da sunulan verilere göre, okuma kulüplerinin üyelerin okuma alışkanlıkları ve kültürel gelişimleri üzerinde önemli ve çok boyutlu etkiler yarattığı anlaşılmaktadır. Üyelerin büyük çoğunluğu (%95’in üzerinde oranlarla) okuma kulüplerinin kitap, dergi gibi materyallerin daha fazla okunmasına katkı sağladığını ifade etmiştir. Ayrıca farklı konularda kitap okuma eğilimlerinin arttığı (%97,6), okuma alışkanlıklarının disiplinli ve düzenli bir hâle geldiği (%96,8) ve okumadan daha fazla zevk alınmaya başlandığı (%96,8) gibi katkılar belirtilmiştir. Bu bulgular, okuma kulüplerinin bireylerin sadece okuma sıklığını değil, aynı zamanda okuma süreçlerine ilişkin tutumlarını da olumlu yönde etkilediğini göstermektedir.

Bunun yanı sıra, üyelerin %95’i okuma alışkanlıklarının daha derin, analitik ve eleştirel bir boyut kazandığını ifade etmiştir. Okuma eyleminin bireyler için bir yaşam biçimi hâline gelmesi (%94,4) ve okuma deneyimlerinin başkalarıyla paylaşılma isteğinin artması (%96,8), okuma kulüplerinin bireyler arasında kültürel bir paylaşım ortamı oluşturması yönündeki olumlu etkiler de üyeler tarafından yüksek oranlarda dile getirilmiştir.

Özellikle, üyelerin okuma alışkanlıklarını sadece bireysel gelişim için değil, toplumsal etkileşim ve aidiyet duygusu geliştirme amacıyla da benimsedikleri görülmektedir. Bu bulgular, halk kütüphanelerinde kurulan okuma kulüplerinin sadece bireysel değil, toplumsal düzeyde de kültürel bir gelişimi desteklediğini göstermektedir.

Öte yandan, farklı türde materyallerin (dergi, sesli kitap, e-kitap) okunmasına yönelik etkilerin (%78,1) diğer etkilere kıyasla daha düşük görünmesine karşın yine de küçümsenmeyecek düzeydedir. Ancak okuma kulüplerinin materyal çeşitliliği konusunda daha fazla teşvik edilmesi gerektiği de söylenebilir. Bu durumu Tablo 3’te yer alan sorulardan biri olan tercih edilen kitap formatında hiçbir üyenin elektronik kitabı tercih etmemesi ortaya koymaktadır.

3.1.10. Okuma Kulüplerinin Halk Kütüphanesi Kullanımıyla İlişkisi

Bu bölümde, okuma kulüplerinin halk kütüphanesi kullanımına yönelik etkileri ile kulüp üyelerinin kütüphaneyi ne sıklıkla ve hangi amaçlarla kullandıklarına dair elde edilen veriler değerlendirilmektedir. Tablo 11 ve 12, bu ilişkiyi nicel açıdan ortaya koyan bulguları içermektedir.

Tablo 11’de, okuma kulübü üyelerinin halk kütüphanesini kullanım sıklıkları ve üyelik durumlarına ilişkin veriler sistematik bir biçimde sunulmuştur.

Tablo 11

Okuma Kulübü Üyelerinin Halk Kütüphanesi Kullanım Durumları

Değişkenler	Gruplar	n	%
Halk kütüphanesine gitme sıklığı	Ayda bir kez ve daha fazla	66	52,4
	Haftada bir kez ve daha fazla	29	23
	Her gün	15	11,9
	Yılda bir kez ve daha fazla	7	5,5
	İki ayda bir kez ve daha fazla	5	4
	Hiç gitmem	3	2,4
	Diğer	1	0,8
	Toplam	126	100
Halk kütüphanesi üyeliği	Üyeyim	112	88,9
	Üye değilim	14	11,1
	Toplam	126	100

Tablo 11’de sunulan kulüp üyelerinin halk kütüphanesine gitme sıklıklarına bakıldığında kütüphaneye gitmeyen sadece 3 üye (%2,4) olduğu görülmektedir. Üyelerin yaklaşık %88’i orta ve sık kullanan kullanıcıdır ve bu oran Türkiye için son derece yüksek bir oran sayılabilir. Üyelerin üçte birinden fazlası (%34,9) kütüphaneyi sık kullanan kullanıcıdır. Kısaca belirtmek gerekirse, okuma kulübü üyeliği üyelerin halk kütüphanesi kullanma sıklığını olumlu yönde etkilemekte ve artırmaktadır.

Okuma kulübü yöneticileri kendileriyle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerde, kulüp üyelerinin tamamının halk kütüphanesine üye olduğunu belirtmişlerdir. Anket ile elde edilen ve Tablo 11’de yer alan veriler de bu durumu çok büyük ölçüde desteklemektedir. Verilere göre kulüp üyelerinin %88,9’u halk kütüphanesine üye olduğunu belirtmiştir. Bu oran son derece yüksektir ve bunun nedeni okuma kulübü üyeliğidir. Dolayısıyla okuma kulübü üyeliği kişilerin halk kütüphanesi üye olma durumlarına doğru orantılı bir biçimde yansımaktadır. Halk kütüphanesi-okuma kulübü etkileşimin bir diğer önemli ve olumlu boyutu bu durumdur. Anket uygulanan kişilerin kütüphane üyeliklerinin büyük ölçüde kulüp üyesi olmalarından kaynaklandığı söylenebilir. Bir başka deyişle, kulüp üyeliği kişilerin kütüphaneye üye olma ve etkin kullanıcı niteliği kazanmalarını sağlamaktadır. Yine yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgulara göre 17 kulüpte toplantılarını kütüphanede gerçekleştirdiklerini belirtmiştir.

Tablo 12’de sunulan veriler, halk kütüphaneleri tarafından kurulan okuma kulüplerinin üyelerin halk kütüphanesi kullanımına yönelik tutum ve davranışları üzerinde önemli etkiler yarattığını göstermektedir.

Tablo 12

Halk Kütüphanelerindeki Okuma Kulüplerinin Halk Kütüphanesi Kullanımına Yönelik Etkileri

Etkiler	Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%
Halk kütüphanelerine ilişkin algımı ve bakışımı olumlu anlamda değiştiriyor.	115	91,2	8	6,4	3	2,4
Halk kütüphanesinin faaliyetlerinden haberdar olmama neden oldu.	115	91,2	6	4,8	5	4
Halk kütüphanesine daha çok gitmemi, oradan daha çok yararlanmamı sağlıyor.	107	85	14	11	5	4
Okuma/kitap kulübüne katılmam halk kütüphanesi savunucusu olmamı sağladı.	103	81,8	17	13,4	6	4,8
Halk kütüphanesinden daha çok kitap ödünç almama neden oluyor.	95	75,4	21	16,7	10	7,9
Bir halk kütüphanesine üye olmama neden oldu.	80	63,5	25	19,8	21	16,7

Üyelerin büyük bir çoğunluğu (%91,2), okuma kulüplerinin halk kütüphanelerine ilişkin algı ve bakış açılarını olumlu yönde değiştirdiğini ifade etmiştir. Benzer şekilde, üyelerin aynı oranda (%91,2) okuma kulübü sayesinde halk kütüphanelerinin faaliyetlerinden haberdar olduklarını belirtmesi, okuma kulüplerinin kütüphane hizmetlerinin tanıtımında ve görünürlüğünde önemli bir rol oynadığını ortaya koymaktadır. Üyelerin %85’i, okuma kulübüne üye olmaları sayesinde halk kütüphanesine daha sık gittiklerini ve kütüphaneden daha fazla yararlandıklarını belirtmiştir. Bu sonuç, okuma kulüplerinin sadece bireysel okuma alışkanlıklarını değil, aynı zamanda kütüphane hizmetlerinin etkin kullanımını da teşvik ettiğini göstermektedir.

Ayrıca üyelerin %81,8’i, okuma kulübü üyeliğinin kendilerini halk kütüphanesinin savunucusu olmaya yönlendirdiğini ifade etmiştir. Bu bulgu, üyelerin halk kütüphanelerine yönelik aidiyet duygusu geliştirdiklerini ve kütüphaneleri sosyal ve kültürel değerler çerçevesinde sahiplendiklerini göstermektedir.

Öte yandan, üyelerin %75,4'ü halk kütüphanesinden daha fazla kitap ödünç almaya başladığını, %63,5'i ise bir halk kütüphanesine üye olduğunu belirtmiştir. Kitap ödünç alma ve kütüphane üyeliği davranışlarının, diğer etkilerle karşılaştırıldığında görece daha düşük oranlarda kalması, okuma kulübü üyelerinin kulüplerden de önce kütüphane kullanıcısı olma durumlarını düşündürmektedir.

3.1.11. Okuma Kulüplerine Yönelik Üye Görüşleri

Okuma kulübü üyelerinin kulüplerin genel işleyişine, yapısına ve sunduğu katkılara ilişkin değerlendirmeleri bu bölümde ele alınacaktır.

Tablo 13, okuma kulübü üyelerinin kulüplerin işleyişi hakkındaki düşüncelerine ilişkin veriler sunmaktadır.

Tablo 13

Okuma Kulübü Üyelerinin Kulüp İşleyişleri Hakkındaki Düşünceleri

Değişkenler	Doğru Buluyorum		Kararsızım		Doğru Bulmuyorum	
	n	%	n	%	n	%
Gönüllülük temelli oluşması	126	100	0	0	0	0
Üyeler arasındaki fikir anlaşmazlıklarına saygı gösterilmesi	126	100	0	0	0	0
Okuma Kulübü etkinlikleri sırasında diğer üyelere karşı saygılı olunması	124	98,4	2	1,6	0	0
Kulübün belirli ilke ve kurallarının olması ve uygulanması	122	96,8	4	3,2	0	0
Alınan kararlarda ortak görüş birliği sağlanması	122	96,8	3	2,4	1	0,8
Katılımcılara eşit söz hakkı verilmesi	121	96	5	4	0	0
Okunacak materyalin belirlenme yöntemi	121	96	5	4	0	0
Okuma Kulübü etkinlikleri için belirlenen süre aralığı	120	95,2	6	4,8	0	0
Yöneticinin otoritesine saygı duyulması	120	95,2	5	4	1	0,8
Okuma Kulübü etkinliklerine düzenli katılım sağlanması	116	92	9	7,2	1	0,8
Okuma Kulübü etkinlikleri için katılımcıların başlangıç zamanına uyarak etkinliklere geç kalmaması	111	88,1	13	10,3	2	1,6
Okumalar dışında da etkinlikler yapılması	104	82,5	19	15,1	3	2,4
Ortamin huzurunu bozan kişiyi gruptan çıkarmak yerine birkaç hak verilmesi	109	86,5	14	11,1	3	2,4

Elde edilen bulgular, üyelerin okuma kulüplerinin demokratik, katılımcı ve saygı temelli bir yapıya sahip olduğuna dair güçlü bir görüş birliği içerisinde olduklarını

göstermektedir. Üyelerin tamamı, okuma kulüplerinin gönüllülük esasına dayalı olarak oluştuğunu ve üyeler arasındaki fikir anlaşmazlıklarına karşılıklı saygı gösterildiğini belirtmiştir. Bu sonuç, okuma kulüplerinin temelinde özgür irade ve karşılıklı hoşgörünün yer aldığını açıkça ortaya koymaktadır.

Üyelerin %98,4'ü, okuma kulübü etkinlikleri sırasında diğer üyelere karşı saygılı davranıldığını ifade ederken; %96,8'i kulübün belirli ilkeleri ve kuralları olduğunu ve bunların uygulandığını belirtmiştir. Benzer şekilde, %96,8 oranında üye, alınan kararlarda ortak görüş birliğinin sağlandığını ifade etmiştir. Bu bulgular, okuma kulüplerinin karar alma süreçlerinde demokratik ve kapsayıcı bir yaklaşım sergilediğini göstermektedir. %96 oranında üye, okunacak materyalin belirlenmesinde adil yöntemlerin uygulandığını ve katılımcı eşit söz hakkı tanındığını, aynı oran ve sayıda üye de etkinlikler için belirlenen süre aralığının uygun olduğunu ve yöneticinin otoritesine saygı gösterildiğini vurgulamıştır. Ayrıca, üyelerin %92'si, etkinliklere düzenli katılım sağlandığını belirtmiştir. Bu veriler, kulüp faaliyetlerinin belirli bir düzen ve disiplin içerisinde yürütüldüğünü göstermektedir.

Üyelerin %88,1'i "etkinliklerin başlangıç zamanına uyulması" konusunda olumlu görüş bildirmiştir. Yine, "okumalar dışında da etkinlikler yapılması" maddesinde üyelerin %82,5'i olumlu yanıt verirken, %15,9'u kararsız kaldığını belirtmiştir. Bu sonuçlar, kulüp dışı etkinliklere yönelik görüşlerde diğer konulara kıyasla daha fazla çeşitlilik olduğunu göstermektedir.

Son olarak, "ortamın huzurunu bozan kişiye birkaç hak verilmesi" maddesinde %86,5 oranında olumlu görüş bildirilmiş, üyelerin %11,1'i kararsız kalmış ve %2,4'ü olumsuz görüş belirtmiştir. Bu durum, kulüplerin üyeler arasında adalet ve hoşgörü ilkesini sürdürmeye çalıştığını, ancak bu konuda bazı üyeler arasında farklı düşünenler olabileceğini göstermektedir.

Okuma kulübü üyelerinin tamamı okuma kulübüne devam etmeyi düşündüğünü belirtmiştir. Benzer şekilde, üyelerin tamamı arkadaşlarına bir okuma kulübüne katılmalarını tavsiye edeceğini ifade etmiştir. Bu bulgular, okuma kulüplerinin üyeler üzerinde son derece olumlu bir etki bıraktığını göstermektedir. Üyelerin hiçbirinin kulübe devam etmeme ya da katılımı önermeme yönünde bir görüş bildirmemesi, kulüplerin hem

bireysel memnuniyet hem de sosyal tavsiye açısından yüksek bir başarıya ulaştığını ortaya koymaktadır. Üyelerin kulüp faaliyetlerinden memnun kalmaları, kulüplerin bireylerin bilgi edinme, okuma alışkanlığı geliştirme, sosyal etkileşim kurma ve kültürel paylaşma katkı sağlama işlevlerini etkili bir şekilde yerine getirdiğini düşündürmektedir.

Araştırma kapsamında halk kütüphaneleri bünyesinde kurulan okuma kulüplerine yönelik olarak yürütülen anketlerden elde edilen bulgular, bu kulüplerin bireyler üzerindeki çok yönlü etkilerini açıkça ortaya koymaktadır. Okuma kulüplerinin bireylerin okuma alışkanlıklarını güçlendirmekle kalmayıp, aynı zamanda kişisel gelişim, psikolojik iyi oluş, sosyal etkileşim, entelektüel kapasite, dil ve iletişim becerileri gibi pek çok alanda anlamlı katkılar sunduğunu göstermektedir. Ayrıca, kulüplerin halk kütüphanesi kullanım sıklığını artırdığı, kütüphane hizmetlerine yönelik farkındalık yarattığı ve üyelerin kütüphanelerle olan bağlarını güçlendirdiği görülmektedir. Üyelerin kulüp işleyişine dair görüşleri demokratik, saygı temelli ve gönüllülüğe dayalı bir yapının benimsendiğini ortaya koyarken; tüm katılımcıların kulüplere devam etmeyi istemesi ve çevresindekilere önermesi, memnuniyet düzeyinin son derece yüksek olduğuna işaret etmektedir. Tüm bu bulgular, halk kütüphanelerindeki okuma kulüplerinin sadece bireysel değil, toplumsal düzeyde de sürdürülebilir bir okuma kültürü oluşturma potansiyeline sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

3.2. GÖRÜŞME İLE ELDE EDİLEN VERİLER

Bu bölümde araştırma kapsamında 17 okuma kulübü yöneticisi ile gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler analiz edilecektir. Görüşmelerde, yöneticilerin okuma kulüplerinin kuruluş süreçlerine, işleyiş biçimlerine, karşılaşılan sorunlar, üyelerin okuma ve kütüphane kullanım alışkanlıklarındaki değişimler, kulübün sosyal etkileri gibi çeşitli yönlerle ilişkin deneyimleri hakkında bilgi elde edilmeye çalışılmıştır.

Veriler, tematik analiz yöntemi kullanılarak değerlendirilmiş, her bir görüşmeden elde edilen bulgular belirlenen temalar altında kodlanarak sınıflandırılmıştır. Tematik analizin temel amacı temaları tanımlamak, araştırmada bir konu hakkında bir şeyler söylemek için bu temaları kullanmaktır (Çarıkçı ve başkaları, 2024, s. 127).

Analiz sürecinde aşağıdaki temalar ön plana çıkmıştır:

- Okuma Kulüplerinin Kuruluş Gerekçeleri ve Amaçlar
- İşleyiş ve Organizasyon Biçimi
- Okuma Alışkanlıklarına Etkisi
- Kütüphane Kullanımına ve Kullanıcıların Kütüphane Algısına Etkisi
- Kütüphane Savunuculuğu ve Farkındalık
- Geri Bildirimler ve Memnuniyet

Her tema, okuma kulübü yöneticilerinin doğrudan ifadeleri ve örnek alıntılarla desteklenerek açıklanmıştır. İlgili her tema altında bulgular sistematik bir biçimde sunulmakta ve görüşmelerde elde edilen örneklerle bulguların geçerliliği güçlendirilmektedir.

3.2.1. Okuma Kulüplerinin Kuruluş Gerekçeleri ve Amaçlar

Görüşmelere göre okuma kulüplerinin kuruluş gerekçeleri; bireysel okuma alışkanlıklarının desteklenmesi, sosyal etkileşim gereksiniminin karşılanması, kütüphane kullanımının artırılması ve toplumda kültürel bir farkındalık yaratma isteği ekseninde şekillenmektedir. Bu gerekçeler, üyelerin yaşadığı sosyal bağlamlara, kütüphanenin fiziksel ve kültürel koşullarına ve kullanıcı profiline göre çeşitlenmektedir.

Kadınları Kitapla Buluşturma ve Rol Model Olma

Birçok yönetici, kadınları kitapla buluşturma ve onları hem bireysel gelişim hem de çocuklara örnek olma yönünden güçlendirme amacını açıkça ifade etmiştir. Y1, kadın kullanıcıların kütüphaneye yalnızca çocukları için kitap almaya geldiklerini, bu nedenle onların da okur hâline gelmeleri için özel olarak okuma kulübü tasarlandığını belirtmektedir:

“Kadınları kütüphaneye çekelim, kütüphane üyesi yapalım, kitap ödünç alır hâle getirelim diye düşünürken... annelere yönelik bir kitap kulübü kurmak istedik.”

Bu amaç sadece kadınların kitap okumasını teşvik etmekle sınırlı değil aynı zamanda çocukların evde kitap okuyan ebeveyn görmesiyle gelişecek okuryazarlık rol modeli inşası hedeflenmektedir:

“Kadınların ellerinde kitap görünsün istedik, telefon ya da televizyon kumandası değil.”
(Y1)

Sosyalleşme, Yalnızlıkla Mücadele ve Duygusal Destek

Yöneticiler, okuma kulüplerinin sadece bir okuma pratiği değil, aynı zamanda birlikte düşünme, paylaşma ve yalnızlıktan kurtulma ortamı sunduğunu belirtmişlerdir. Özellikle küçük ilçelerde sosyal etkinlik sayısının sınırlı olması, okuma kulüplerinin “birliktelik alanı” olarak önemini arttırmıştır.

“Çevre edinememiş, içine kapanmış kadınlar vardı. Kitap kulübü hem sosyalleşsinler hem de kafaları dağılsın diye kuruldu.” (Y15)

Benzer şekilde bir başka yönetici, okuma kulübünü kurma gerekçesini şu sözlerle açıklamıştır:

“Sosyal etkinlik olsun, insanlar yalnız olmadığını hissetsin istedim. Her kitapta bir hayat hikâyesi bulup güçleniyorduk.” (Y14)

Kütüphane Görünürlüğünü ve Kullanımını Artırma

Bazı yöneticiler, okuma kulüplerini kütüphanelerinin tanıtımı ve kullanıcı sayısının artırılması için stratejik bir araç olarak kullanmışlardır. Özellikle sosyal medya duyurularıyla başlayan süreçler, hem kütüphane istatistiklerine hem de görünürlüğe katkı sağlamıştır:

“Kütüphanenin görünürlüğünü artırmak için kitap kulübü yararlı olur dedik... Kitap okumayı ve üzerine konuşmayı sevenleri buraya çekmek istedik.” (Y5)

“Kitaplar rafta duruyordu, hiç ödünç alınmayan kitaplar vardı. Filmli olan kitaplardan oluşan sergi yapınca ilgiyi fark ettik, sonra kulübü kurduk.” (Y2)

Okuma Kültürü Geliştirme ve Bilinçli Okuyucu Yetiştirme

Birçok yönetici, okuma kulübüyle bireylerin sadece daha fazla kitap okumasını değil, nitelikli, derinlemesine, eleştirel bir okuma pratiği geliştirmesini amaçladıklarını belirtmiştir. Bazı yerlerde bu gerekçe, bizzat kütüphane personelinin okuma biçimini dönüştürmeye yönelik içsel bir hedefle başlamıştır:

“Kütüphanecilerin ne kadar okuduğu, nasıl okuduğu önemli... Önce kendi içimizde başlattık, sonra kullanıcıya açıldık.” (Y3)

“İyi kitap nedir bunu sorgulamak, birlikte değerlendirmek istedik. Kötü kitapları da okuyup, eleştiriyoruz.” (Y17)

Yerel Koşullar ve Kullanıcı Profili Doğrultusunda Farklılaşan Gereçekler

Bazı durumlarda kulübün kurulması, coğrafi, sosyal ya da kültürel bağlamlara özgü nedenlerle şekillenmiştir. Örneğin, kırsal bölgelerdeki öğretmenlerin kitap okuma alışkanlığının azlığını gözlemleyen bir yönetici bu boşluğu doldurma amacıyla okuma kulübünü kurduğunu belirtmiştir:

“Her öğretmenin eline bir kitap alıp derse gitmesini istedim... Bunu başardık da.” (Y7)

Benzer şekilde küçük ilçelerde görev yapan yöneticiler kitaba erişimi artırmak, insanları bir araya getirmek ve kişisel talepler doğrultusunda kulüp kurduklarını ifade etmiştir:

“Küçük bir ilçedeyiz, insanları bir araya getirme amacım vardı. Bu da kütüphanede, kitapla mümkün olur dedim.” (Y8)

Kuruluş Süreci: Bireysel Girişimler, Sosyal Duyurular ve Gönüllü Katılım

Okuma kulüplerinin kuruluş süreci, çoğu durumda yöneticilerin bireysel çabalarıyla, kimi zaman da kullanıcıların önerileri ve sosyal medya duyurularıyla başlamıştır. Yönetici ifadeleri, bu sürecin sabırlı, adım adım ilerleyen ve zamanla büyüyen bir yapıya sahip olduğunu göstermektedir.

Bazı yöneticiler, kulüp kurma düşüncesinin uzun süredir akıllarında olduğunu ancak cesaret edemediklerini belirtmiştir:

“Kurma düşüncesi zaten vardı ama tereddüt içerisindeydik. Üyemizin ısrarıyla biraz öne çekmiş olduk.” (Y1)

Süreç çoğunlukla şu yollarla şekillenmiştir:

- Kütüphane içerisinde afiş veya kitap sergisiyle dikkat çekme,
- Sosyal medyada anket ve duyuru yayınlama,

- WhatsApp grubu kurarak üyeleri belirleme,
- Birebir çağrı ve tanıdık ağı üzerinden ilk çekirdek grubu oluşturma.

“Google form üzerinden bir anket oluşturdum. Geri dönüşü çok iyi oldu, hemen planlayalım dedik.” (Y2)

“Kullanıcılara okuma kulübü kurma fikrimden bahsettim ve herkes kitap okuyan, bu konuya ilgi duyan arkadaşına haber verdi. Böyle geliştik.” (Y6)

Bu bulgular, okuma kulüplerinin yukarıdan aşağıya değil, tabandan gelişen bir yapı ile ortaya çıktığını göstermektedir. Bu durum kulüplerin sürdürülebilirliği açısından son derece önemli görünmektedir.

Kuruluş Zamanları ve Tarihsel Dağılım

Yönetici verileri, okuma kulüplerinin büyük oranda 2020 sonrası dönemde, özellikle pandemi sonrası sosyal etkileşim gereksiniminin arttığı süreçte kurulduğunu göstermektedir. Kuruluş tarihlerinin bazıları ulusal tarihlere denk getirilmiştir.

“29 Ekim 2023’te, tam 100. yılda kurduk. Toplantımız o gündü.” (Y10)

Tarihsel dağılıma bakıldığında:

- 2020 yılında 2 kulüp,
- 2021’de 1 kulüp,
- 2022 ve 2023’te 5’er kulüp,
- 2024 yılında ise 4 kulüp kurulmuştur.

“2020’nin Ekim ayıydı.” (Y17)

“İlk toplantımız 10 Ocak 2024’tü.” (Y2)

“2022 Nisan ayıydı.” (Y3)

Bu veriler, okuma kulüplerinin merkezi bir karar ya da takvimle değil; yerel koşullar, kullanıcı talebi ve yöneticinin inisiyatifiyle oluşturulduğunu göstermektedir.

Yöneticilerin verdikleri yanıtlar, okuma kulübü kurma motivasyonlarının çok katmanlı olduğunu göstermektedir. Bunlar sadece bireysel değil, aynı zamanda sosyal, kurumsal ve kültürel düzeylerde gerekçelendirilmiştir. Öne çıkan ortak temalar arasında kadınları kitapla buluşturma, okuma kültürü oluşturma, sosyalleşme olanağı sağlama, kütüphanenin kullanımını artırma ve nitelikli okuma ortamı yaratma yer almaktadır. Bu durum, okuma kulüplerinin yalnızca okuma etkinlikleri değil; aynı zamanda toplumsal katılım, aidiyet geliştirme ve kültürel üretime katkı gibi daha geniş etkilere sahip olduğunu da göstermektedir.

3.2.2. Okuma Kulüplerinin İşleyiş ve Organizasyon Biçimi

Yöneticilerin ifadeleri, okuma kulüplerinin yapısal ve işleyişsel açıdan çeşitli benzerlikler gösterdiğini ancak uygulamaların yerel bağlama ve kullanıcı profiline göre farklılaştığını ortaya koymaktadır. Okuma kulüplerinin büyük çoğunluğu gönüllülük esasına dayalı biçimde etkinlik göstermekte, toplantılar çoğunlukla ayda bir olacak şekilde düzenlenmekte ve kitap seçimi üyelerin ortak kararıyla belirlenmektedir. Fiziksel mekân tercihlerinde kütüphane içi alanlar öne çıkarken; bazı kulüpler sosyal ortamları da tercih etmektedir. Katılımcı profili büyük ölçüde kadınlardan oluşmakta, yaş aralığı ise çoğunlukla 25 ila 65 arasında olmaktadır.

Okuma Kulübünün Adlandırılması ve Kimlik Kazanımı

Yöneticilerin bir kısmı kulüplerine özgün isimler vermiş, bu adlandırmalar kulübe bir kimlik kazandırma aracı olarak kullanılmıştır. Kulüplerin bazıları bulundukları ilçeyle özdeşleştirilmişken, bazıları daha anlam yüklü, edebî çağrışımlar taşıyan isimleri tercih etmiştir:

“Biz ‘Kitap Tahlil Grubu’ olarak geçiyoruz. Çok kurumsal bir adımız yok ama bizce anlamlı.” (Y17)

“Bir adı yok.” (Y15, Y14)

“Kitap Okuma Kulübü.” (Y8)

Bu adlandırmalar, kulüplerin sadece okuma faaliyeti yürüten gruplar değil aynı zamanda toplumsal ve kültürel bir aidiyet zemini inşa eden yapılar olduğunu göstermektedir.

Üye Profili

Yöneticilerin ifadelerine göre okuma kulüplerinin büyük çoğunluğu kadınlardan oluşmaktadır. Özellikle ev hanımı kadınların etkin katılımları dikkat çekmektedir. Yaş dağılımı ise kulüpten kulübe farklılık göstermekle birlikte, çoğunlukla 25–65 yaş aralığındadır:

“Katılımcılarımız genelde kadın. Aralarında 25 yaşında da var, 65 yaşında da. Emekliler, ev hanımları...” (Y1)

“25 ile 60 yaş arasında değişiyor. Genellikle memur, öğretmen ya da ev hanımı.” (Y7)

Üyeler kulübe gönüllülükle dâhil olmakta, herhangi bir zorunluluk ya da görevlendirme söz konusu olmamaktadır. Bu durum, katılım motivasyonunun içsel olduğunu ve üyelerin sürece istekle dahil olduğunu göstermektedir.

Toplantıların Gerçekleştirildiği Fiziksel ve Sosyal Mekânlar

Görüşmelerde öne çıkan bulgulardan biri, kulüp toplantılarının gerçekleştirildiği yerlerin çeşitli olmasıdır. Kütüphane içerisinde düzenlenen toplantılar çoğunlukta iken bazı kulüpler çay bahçesi, kültür evi, belediye salonu veya sosyal tesis gibi farklı fiziksel alanları da değerlendirmektedir:

“Kütüphanenin çocuk bölümünde buluşuyoruz. Akşam saatlerinde daha sakin oluyor.” (Y5)

“Yazın çay bahçesinde, sonbaharda ise millet bahçesinde toplandık. Ortam değişikliği motive ediyor.” (Y14)

“Kültür evinde toplantı yaptık, çünkü salonumuz küçük kalıyordu.” (Y10)

Bu çeşitlilik, okuma kulüplerinin kamusal alanları dönüştüren ve kültürel paylaşımı kamusal yaşama taşıyan yapılar hâline geldiğini göstermektedir.

Kulüp Etkinlikleri

Yöneticilerin anlatımlarına göre okuma kulüplerinin etkinlikleri yalnızca kitap tartışmalarıyla sınırlı değildir. Kitapla bağlantılı filmler izlenmesi, yazar biyografilerinin

incelenmesi, kahvaltı organizasyonları, doğum günü kutlamaları ve sosyal medya paylaşımları gibi çok yönlü etkinlikler yürütülmektedir:

“Kitapla ilgili filmi birlikte izliyoruz, ardından karşılaştırmalı tartışma yapıyoruz.” (Y2)

“Yazarların hayatlarını da konuşuyoruz. Sadece kitabı değil, yazarın yazarken niyetini anlamaya çalışıyoruz.” (Y17)

“Toplantı sonunda çay içip sohbet ediyoruz. Doğum günlerini kutluyoruz. Samimi bir ortam.” (Y15)

Bu uygulamalar, kulüplerin yalnızca akademik değil, aynı zamanda sosyal birliktelik sağlayan yapılar olduğunu da ortaya koymaktadır.

Toplantı Sıklığı

Çoğu kulüpte toplantılar düzenli aralıklarla yapılmaktadır. Görüşmelere göre sıklık genellikle ayda bir olarak belirlenmiştir; bazı kulüplerde bu sıklık iki haftada bir kadar düşebilmektedir. Sabit bir gün ve saat belirlenmesi, süreklilik açısından önem taşımaktadır.

“Her ayın son salı günü buluşuyoruz. Belirlenen gün değişmiyor.” (Y1)

“İki haftada bir yapıyoruz. Kitapları kısa tutarak bunu dengelemeye çalışıyoruz.” (Y17)

“Moderatörlerin müsaitlik durumu değiştiği için de hep ayın son haftası buluşuyoruz.” (Y2)

“Kitap tahlili ayda bir kez yapılıyor.” (Y4)

“Her ayın üçüncü haftası cumartesi günü saat birde.” (Y7)

“İki haftada bir perşembeleri. Kitabın yoğunluğuna, sayfa sayısına, ortalama kişilerin katılma sayısına göre değişiyor. Mesela on iki kişiye altı ve üstü olursa toplantı gerçekleşiyor.” (Y8)

Bu düzenlilik, kulüp üyelerinin planlı katılımını kolaylaştırmakta ve okuma motivasyonunu artırmaktadır.

Kitap Seçim Yöntemleri

Yöneticiler, kulüpte okunacak kitapların seçim sürecine tüm üyelerin dâhil edildiğini belirtmişlerdir. Bazı kulüplerde oylama yapılmakta, bazılarında ise belirli bir yazar üzerinden gidilerek kütüphane dermesine uygun eserler tercih edilmektedir.

“Her ay üyelerden öneri alıyoruz. Sonra WhatsApp grubunda oylayıp karar veriyoruz.”
(Y10)

“Biz yazar seçiyoruz. Kütüphanede çok kitabı varsa, her üye birini alıyor.” (Y1)

“Konuyu belirliyoruz okunacak kitap herkes aklındaki yazarı veya tavsiye edeceği bunu okuyalım kitap kulübünde bunu değerlendirelim öyle seçiyoruz. Her ay okunacak kitabı toplantıda belirliyoruz. En son kurada şanslı kişi kim olursa son kurada yeni kurada o yazmıyor o hakkını doldurmuş oluyor bir sonrakinde yine devam edebiliyor.” (Y16)

“Başta kitapları biz kütüphaneciler seçiyorduk, ancak şimdi süreç daha katılımcı ilerliyor. Tahlil sırasında WhatsApp grubundan kitap önerileri alıyoruz, yayınevlerinden stok durumunu kontrol ettikten sonra dört kitap belirleyip anket yapıyoruz. En çok oy alan kitap seçiliyor; öneren kişi o ayki tahlilin moderatörü oluyor. Böylece sorumluluk paylaşıyor, herkes sürece katılıyor.” (Y17)

Bu uygulamalar, kulüplerin katılımcı bir yönetim anlayışıyla sürdürüldüğünü ve kullanıcı odaklı olduğunu göstermektedir.

Yazılı ve Sözlü Kurallar

Görüşmelerde pek çok yönetici, kulübün resmî yazılı bir kurallar dizisine sahip olmadığını ancak belirli ilkelerin sözlü olarak benimsendiğini ifade etmiştir. Bu kurallar arasında en yaygın olanı, toplantılarda siyasi ve dini tartışmalardan uzak durulmasıdır.

“Yazılı kurallarımız yok ama herkes kitap odaklı gelsin, siyasi tartışma açmasın gibi sözlü anlaşmalarımız var.” (Y3)

“En önemli kuralımız saygı. Herkes görüşünü özgürce söylesin ama kimseyi kırmamasın.”
(Y6)

Bu durum, kulüplerin resmî bir yapıdan çok, gönüllülük esaslı, ortak sorumluluk hissiyle yürüyen kolektif topluluklar olduğunu göstermektedir.

Yöneticilerin anlatımları, okuma kulüplerinin işleyiş yapısının büyük ölçüde esnek ama istikrarlı, katılımcı ama yönlendirici, resmî olmayan ama ilkeli bir çerçevede yürüdüğünü göstermektedir. Katılım biçimleri gönüllülüğe dayanmakta, demografik olarak kadın üyeler ağırlıkta bulunmaktadır. Kitap seçimi, toplantı sıklığı ve etkinlik türleri bakımından kulüpler çeşitlilik göstermekte ancak ortak noktada, her biri bireysel gelişimi destekleyen, sosyalleşme imkânı sunan ve kitap merkezli bir kültürel paylaşım ortamı sunmaktadır.

3.2.3. Okuma Kulüplerinin Üyelerin Okuma Alışkanlıklarına Etkisi

Yöneticilerin ifadeleri, okuma kulüplerinin bireylerin okuma alışkanlıkları üzerinde önemli ve çok boyutlu etkiler yarattığını ortaya koymaktadır. Bu etkiler yalnızca niceliksel (okuma sıklığı, kitap sayısı) değil; aynı zamanda niteliksel (eleştirel okuma, tür çeşitliliği, okuma ilgisi, keyif alma vb.) yönleri de kapsamaktadır. Görüşmeler, okuma kulübü üyelerinin zaman içinde yalnızca daha fazla kitap okumadığını, aynı zamanda okuma motivasyonlarını, içerik tercihlerini ve okuma biçimlerini dönüştürdüğünü göstermektedir.

Okuma Kulübüne Katılımın Okuma Sıklığına Etkisi

Yöneticilerin çoğu, okuma kulübü üyelerinin okuma sıklığında kayda değer bir artış yaşadığını belirtmiştir. Kulüplerin bireylere düzenli bir okuma ritmi kazandırdığı, kitap okuma eylemini bir alışkanlığa dönüştürdüğü sıkça vurgulanmıştır:

“Bir üyemiz daha önce hiç kitap okumuyordu. Kulüp başladı başlayalı, yıl ortasında 21 kitap okuduğunu söyledi.” (Y1)

“Okuma sıklığı oldukça arttı. Ayda bir kitap okurken, şimdi bazı üyeler ayda üç-dört kitap bitiriyor.” (Y10)

“Kulüp sayesinde kitap okuma düzeni oluştu. Toplantıya yetişmek için zaman ayırıyorlar.” (Y7)

“Kitabı bitirmeden gelmek istemiyorlar, bu da onları sürekli okumaya teşvik ediyor.”
(Y6)

Yönetici görüşleri, okuma kulüplerinin bireylerin zaman yönetimi içerisinde kitaba öncelik vermesini sağladığını ve bu sayede okuma sıklığının yapısal olarak arttığını göstermektedir.

Okuma Amaçlarında Gelişme ve Derinleşme

Görüşmelerde dikkat çeken bir diğer unsur, üyelerin kitaplara artık yalnızca boş zamanlarını değerlendirme amacıyla değil; düşünmek, kendini geliştirmek ve tartışmalara katılmak için yaklaştıklarıdır. Bu durum, okuma davranışının içeriksel ve zihinsel dönüşüm geçirdiğine işaret etmektedir:

“Eskiden sadece oyalanmak için kitap okuyan üyelerimiz şimdi ‘ben bu kitapla ilgili ne söyleyebilirim?’ diye düşünüyor.” (Y14)

“Artık sadece vakit geçirmek için değil, karakter çözümlemeleri yaparak, ana fikri tartışarak okuyorlar.” (Y8)

“Kitabı bitirdikten sonra ‘hayatta neye karşılık geliyor bu metin?’ diye konuşuyorlar. Derinleşme yaşıyor.” (Y12)

“Okuduklarını kişisel meseleleriyle bağdaştırıyorlar. Kitaplar bir tür kendini anlama aracına dönüştü.” (Y3)

Bu ifadeler, okuma kulüplerinin yalnızca bilgi edinmeyi değil, okuma yoluyla kendini ifade etme ve anlam üretmeyi de teşvik ettiğini ortaya koymaktadır.

Okuma Özelliklerinde Gözlemlenen Değişim

Pek çok yönetici, kulüp üyelerinin kitapları yalnızca pasif bir şekilde tüketmekten çıkıp, daha analitik ve sorgulayıcı bir gözle okuduklarını belirtmiştir. Eleştirel okuma becerilerinin gelişmesi, metne mesafeli yaklaşma, yazarın üslubunu değerlendirme gibi göstergeler sıkça dile getirilmiştir:

“İlk zamanlar sadece ‘güzeldi’, ‘çok etkilendim’ gibi cümleler kuruyorlardı. Şimdi karakterin dönüşümünü, yazarın anlatım tarzını konuşuyorlar.” (Y17)

“Yazarın neden bu yapıyı kullandığını sorgulayanlar oluyor. Hatta karşılaştırmalı değerlendirme yapanlar bile var.” (Y5)

“Sadece kitabı değil, yazarı, dönemi ve bağlamı da değerlendiriyorlar artık.” (Y13)

“Bazı üyeler kitapları eleştiriyor, farklı bakış açılarıyla tartışıyor. Bu, okumanın derinleştiğini gösteriyor.” (Y4)

Bu gelişmeler, kulüp sürecinin okuyucuları entelektüel bir tartışma ortamına taşıyarak, okuma davranışlarını yüzeyden derine indirdiğini göstermektedir.

Kitap Okumaktan Alınan Zevkte Artış

Yöneticilerin büyük bölümü, okuma kulübü üyelerinin okumaktan aldıkları hazzın gözle görülür şekilde arttığını ifade etmiştir. Üyeler kitapları yalnızca bireysel bir etkinlik olarak değil, ortaklaşa paylaşılan bir deneyim olarak algılamaya başlamış; bu da okuma eylemini daha keyifli ve anlamlı hâle getirmiştir:

“Bir kitabı beğendiğinde ‘bunu kulüpte tartışmak için sabırsızlanıyorum’ diyen çok oluyor.” (Y2)

“Okuma artık tek başına yapılan bir şey değil onlar için. Paylaşınca zevki katlanıyor.” (Y11)

“Önceden okumaktan sıkılanlar vardı. Şimdi her toplantı sonrası bir sonraki kitabı merak ediyorlar.” (Y16)

“Kitap onlar için angarya değil artık. Okudukça dinleniyorlar, motive oluyorlar.” (Y9)

Bu bulgular, kulüplerin okuma sürecini yalnızca bir görev değil sosyal ve duygusal olarak tatmin edici bir etkinliğe dönüştürdüğünü göstermektedir.

Okuma İlgilerinde ve Merakında Genişleme

Yöneticilerin çoğu okuma kulübüyle birlikte üyelerin kitaplara olan ilgisinin arttığını, hatta bu ilginin kulüp dışına da taşındığını belirtmiştir. Üyeler artık yalnızca kulüpte önerilen kitaplarla yetinmemekte, kendi okuma listelerini oluşturmakta ve yeni türler keşfetmektedir:

“Her toplantı sonunda ‘şu kitabı da okumuş olan var mı’ gibi konuşmalar yapılıyor. Merak ve takip arttı.” (Y6)

“Kendilerine özel listeler hazırlayanlar oldu. Kütüphaneye gelip yeni gelen kitapları takip ediyorlar.” (Y10)

“İnternette kitap listeleri araştırıyorlar. Kitaba ulaşma isteği çok yükseldi.” (Y15)

“Bazı üyeler artık çocukları için de kitap önerisi istemeye başladı. Bu çok kıymetli bir değişim.” (Y13)

Bu ifadeler, kulüplerin yalnızca mevcut ilgiyi sürdürmekle kalmadığını, bireylerin edebiyatla olan bağlarını sürekli geliştiren bir yapı sunduğunu göstermektedir.

Okunan Tür ve Konularda Artan Çeşitlilik

Yöneticilerin aktardığına göre, okuma kulüplerine katılan bireyler başlangıçta tek bir türle sınırlı iken, zamanla farklı türlerde eserler okumaya başlamışlardır. Bu durum, kulüplerin okuma çeşitliliğini genişlettiğini ve bireylerin edebiyata daha esnek biçimde yaklaşmasına katkı sağladığını göstermektedir:

“Önceden hep aşk romanı okuyanlar, şimdi polisiye, tarihî roman ya da anı türüne yöneldi.” (Y7)

“Kulüpte okunan kitaplar çok çeşitli. Her ay başka bir tarz deneniyor. Bu da üyelerin ufkunu açıyor.” (Y12)

“Mesela güncel kitaplardan sonra klasiklere geçtik. O geçiş kolay olmadı ama değerliydi.” (Y1)

“Bazı üyeler ilk defa deneme ya da tiyatro metniyle tanıştı. Tür çeşitliliği arttı.” (Y17)

Bu bulgular, okuma kulüplerinin bireyleri sadece daha çok okumaya değil, daha geniş ve farklı edebî alanlara açılmaya da teşvik ettiğini ortaya koymaktadır.

Gözlemlenen Diğer Değişiklikler

Yöneticilerin bir bölümü, okuma kulüplerinin bireylerde yalnızca okuma davranışını değil, okuma kültürüne dair başka alışkanlıkları da dönüştürdüğünü ifade etmiştir. Bunlar

arasında okuma planı yapma, kütüphane kullanımını artırma, çocuklara örnek olma ve sosyal çevreye kitap önermeye başlama öne çıkmaktadır:

“Üyeler artık her yıl için okuma listesi hazırlıyor. Bu, kendi okuma sorumluluklarını aldıklarını gösteriyor.” (Y2)

“Okuduklarını sadece kulüpte değil, çocuklarıyla ve arkadaşlarıyla da paylaşıyorlar. Kitap önerisi veriyorlar.” (Y9)

“Kütüphaneyi daha etkin kullanmaya başladılar. Bazıları ayda birkaç kez gelmeye başladı.” (Y6)

Bu ifadeler okuma kulüplerinin bireylerde sadece okuma davranışı değil, daha geniş bir kültürel farkındalık ve sosyal etkileşim yarattığını göstermektedir.

Yönetici görüşmelerinden elde edilen veriler, okuma kulüplerinin bireylerin okuma alışkanlıklarında yalnızca nicel değil, çok yönlü nitel değişimler yarattığını göstermektedir. Onların okuma sıklığı artmış, okuma amaçları daha bilinçli hâle gelmiş, tür tercihlerinde çeşitlilik gelişmiş, bireyler eleştirel ve yorumlayıcı okuma düzeyine ulaşmıştır. Aynı zamanda okuma kulüpleri, bireylerin okuma zevkini artırmakta, merak duygusunu güçlendirmekte ve bireysel okuma pratiklerini kolektif bir kültürle beslemektedir. Tüm bu yönleriyle okuma kulüpleri, bireylerin okuma kültürünü sürdürülebilir ve paylaşılabılır bir deneyime dönüştürmektedir.

3.2.4. Okuma Kulüplerinin Kütüphane Kullanımına ve Üyelerin Kütüphane Algısına Etkisi

Yöneticilerin görüşleri doğrultusunda yapılan analiz, okuma kulüplerinin kütüphane kullanımı üzerinde hem nicel hem de nitel etkiler yarattığını ortaya koymaktadır. Yöneticiler, kulüp üyelerinin kütüphaneyi daha sık ziyaret etmeye başladıklarını, sadece kitap ödünç almakla kalmayıp çeşitli etkinliklere katıldıklarını ve zamanla kütüphane mekânını daha sosyal, sıcak ve kişisel bir alan olarak görmeye başladıklarını ifade etmiştir. Ayrıca bu süreçte kütüphane üyeliklerinde artış, ödünç alma davranışlarında değişim ve üyelerin kütüphane hakkındaki algılarında dönüşüm gözlemlenmiştir.

Okuma Kulübü Üyelerinin Kütüphane Kullanım Alışkanlıklarında Gözlemlenen Artış

Yöneticilerin büyük çoğunluğu, okuma kulübü etkinlikleri sayesinde kütüphane kullanım sıklığında belirgin bir artış yaşandığını vurgulamıştır. Daha önce kütüphaneye çok az gelen ya da hiç gelmeyen kullanıcıların kulüp aracılığıyla kütüphane ile bağ kurdukları ve bu bağın zamanla istikrarlı bir kullanım alışkanlığına dönüştüğü ifade edilmektedir:

“Haftada en az üç kez geldiklerini söyleyebilirim. Bazen sadece ‘ne var ne yok’ diye bile uğruyorlar.” (Y10)

“Eskiden yılda bir gelen şimdi ayda üç-dört kez geliyor. Kitap dışında da gelip vakit geçiriyor.” (Y7)

“İlk geldiğimde haftada gelen insan sayısı bir elin parmağını geçmezdi. Şimdi günde geliyorlar.” (Y8)

Bu ifadeler, okuma kulüplerinin yalnızca bireylerin okuma davranışını değil aynı zamanda kütüphaneye düzenli erişimini de artırdığını göstermektedir. Kütüphane mekânı artık yalnızca kitap alınan bir yer değil, günlük yaşama yerleşmiş bir uğrak noktası hâline gelmiştir.

Ödünç Kitap Alma Sıklığı ve Davranışlarındaki Dönüşüm

Pek çok yönetici, okuma kulübü üyelerinin kitap ödünç alma sıklığında dikkat çekici bir artış olduğunu vurgulamıştır. Kulüp toplantılarında önerilen ya da birlikte kararlaştırılan kitapların hızla tükenmesi, üyelerin ödünç alma davranışlarının ne denli etkin hâle geldiğini ortaya koymaktadır:

“Sıfırken ayda üçe dörde çıktı.” (Y10)

“Kapış kapış alınıyor kitaplar. Hemen karar verilir verilmez herkes gözüne kestirdiğini alıyor.” (Y6)

“Normalde raflarda kalan kitaplar artık ilk gün tükeniyor.” (Y2)

“Artık herkes kitaplarını buradan alıyor. Hatta şehir dışından isteyen bile oluyor.” (Y2)

Bu görüşler, okuma kulüplerinin sadece bir öneri grubu değil aynı zamanda kütüphane dermesine talep yaratan, dolaşımı artıran bir yapı olduğunu ortaya koymaktadır.

Okuyucular artık kitaplara daha hızlı ulaşmak, önerilen eseri ilk okuyan olmak ya da bir sonrakini belirlemek için çaba göstermektedir.

Okuma Kulübü Sayesinde Kütüphane Üyeliği Kazanan Yeni Kullanıcılar

Yöneticiler, okuma kulüplerine katılan bireylerin önemli bir kısmının kulüp aracılığıyla ilk kez kütüphane ile tanıştığını ve üyelik sürecine dâhil olduğunu belirtmiştir. Bu bulgu, kulüplerin kütüphane için kullanıcı kazanımında stratejik bir rol oynadığını göstermektedir:

“İlk toplantıya gelenlerin çoğu ilk defa gelmişti. %60’ı üyemiz değildi.” (Y2)

“Başta sadece biri üyeydi. Şu an hepsi kütüphaneye üye.” (Y14)

“Kulübe katılmadan önce üye olmayan çoktu. Şimdi hepsi üye.” (Y7)

“Biri geldiğinde bir arkadaşını daha getiriyor, üye sayısı katlanıyor.” (Y17)

Bu süreç yalnızca bireysel değil, aynı zamanda sosyal bir katılım modeline dayalıdır. Kulüp üyeleri birbirini teşvik etmekte, çevresini de sürece dahil etmekte ve bu sayede kütüphane topluluğu genişlemektedir.

Diğer Kütüphane Etkinliklerine Katılım Eğilimi

Yöneticilerin birçok ifadesi, okuma kulübü üyelerinin zamanla sadece okuma kulübü etkinlikleriyle sınırlı kalmayıp kütüphanedeki diğer faaliyetlere de ilgi göstermeye başladıklarını ortaya koymaktadır. Bu katılım yalnızca izleyici düzeyinde değil, zaman zaman gönüllü destek ve etkinlik üretimi düzeyine kadar çıkmaktadır:

“Çocuk etkinliklerine katılıyorlar, hatta öğrencilerini de yönlendiriyorlar.” (Y13)

“Etkinliklerde etkin rol alıyorlar, özellikle öğretmen üyelerimiz.” (Y5)

“Örgü atölyesine, maker’a, yazar söyleşisine katılan kulüp üyelerimiz var.” (Y17)

Bu ifadeler, okuma kulüplerinin kullanıcıları daha geniş bir kültürel etkileşime taşıdığını ve kütüphaneyi bireylerin etkin olarak dâhil olduğu bir yaşam alanına dönüştürdüğünü göstermektedir.

Kütüphane Kullanım Amaçlarında ve Ziyaret Sıklığında Gözlemlenen Genişleme

Yöneticiler, kulüp üyelerinin kütüphaneyi artık yalnızca kitap ödünç alma yeri değil aynı zamanda sosyalleşme, paylaşım, dinlenme ve kişisel zaman geçirme mekânı olarak kullandıklarını belirtmiştir. Bu durum kütüphane kullanımının hem amaçsal hem de duygusal boyutlarının genişlediğine işaret etmektedir:

“Kitap dışında çay içmeye, sohbet etmeye, sadece gezmeye gelen bile oluyor.” (Y8)

“Eskiden sadece kitap alıp giderlerdi, şimdi çocuk etkinliğine geliyor, sohbet ediyorlar.” (Y7)

“Artık süreli yayınlara, farklı bölümlere bakıyorlar. Kütüphaneyi tanımaya başladılar.” (Y17)

Bu tür kullanım davranışları, kütüphanelerin yalnızca bilgiye erişim noktası olmanın ötesine geçerek, bireylerin kendilerine ait hissettikleri ve zaman geçirmekten keyif aldıkları sosyal mekânlara dönüştüğünü göstermektedir.

Kütüphane Algısında ve Yaklaşımlarında Gözlemlenen Değişim

Pek çok yönetici, okuma kulüplerinin üyelerin kütüphaneye yönelik genel bakış açılarını değiştirdiğini ifade etmektedir. Kütüphane, özellikle yetişkin kullanıcılar için yalnızca öğrencilerin kullandığı resmî bir yapı olmaktan çıkmış; yerine sıcak, anlamlı ve hayatla ilişkilendirilen bir toplumsal alan algısı gelmiştir:

“Kütüphane artık bir bina değil, hayatlarının bir parçası.” (Y6)

“Sadece öğrencilere ait bir yer olmaktan çıktı. Kendilerine de yer olduğunu fark ettiler.” (Y17)

“Eskiden kitap alır çıkarlardı, şimdi çocuklarıyla geliyorlar, vakit geçiriyorlar.” (Y10)

“Kitap tahlili sayesinde kütüphane onlar için anlamlı bir yere dönüştü.” (Y12)

“Kütüphaneye dair algılar çok değişti. Daha sıcak, daha yakın bir mekân oldu onlar için.” (Y14)

Bu ifadeler, okuma kulüplerinin yalnızca kullanıcı davranışlarını değil, aynı zamanda kurumla kurulan ilişkiyi de dönüştürdüğünü göstermektedir.

Okuma Kulüplerinin İşleyişinde Karşılaşılan Temel Sorunlar

Görüşmelerde yöneticilerin çoğu, okuma kulüplerinde ciddi sorunlar yaşanmadığını belirtmiş olsa da bazı yapısal ve işleyişe dair problemler dikkat çekmiştir. Bu sorunlar; grup içi iletişim, toplantı organizasyonu, üye profili ve dışsal engeller gibi çeşitli başlıklar altında toplanabilir:

Konu dışına sapma ve tartışma ortamının dağılması: Bazı yöneticiler, toplantılarda kitap dışı veya hassas konuların gündeme gelmesi nedeniyle yönlendirme yapmak zorunda kaldıklarını ifade etmiştir. Y1, “Kulüp toplantısında zaman zaman siyasi veya kitap dışında konular açılabilir. Hemen devreye giriyorum” diyerek bu durumu yönetme çabasını vurgulamaktadır. Benzer şekilde Y10, farklı dünya görüşlerine sahip üyeler arasında gerginlik oluşabildiğini ancak kitap merkezli sohbetle bu durumun aşıldığını belirtmiştir.

Zamanlama ve toplantı günü belirleme güçlükleri: Özellikle çalışan bireylerin ya da yoğun programı olan üyelerin katılımında sorun yaşandığı belirtilmiştir. Y14, “Toplantı günü ve saatiyle ilgili sorun yaşadık” derken, Y15 de benzer şekilde ortak bir gün belirleme konusunda zorluk yaşandığını dile getirmiştir. Bu durum, özellikle çekirdek grubun devamlılığını etkileyen bir unsur olarak görülmektedir.

Katılımcı sayısının değişkenliği: Her ne kadar çoğu yönetici gruplarında istikrar olduğunu belirtse de, bazıları özellikle büyük gruplarda devamsızlık yaşanabildiğini vurgulamıştır. Y7, “Biz 40 kişi 60 kişiyken bazen arkadaşlar gelemiyor, kursları oluyor” şeklinde açıklamada bulunurken; Y11 ise yeni katılanlarda zaman zaman uyum sorunu yaşandığını ifade etmiştir.

Yer ve mekân yetersizliği: Özellikle fiziki koşulların sınırlı olduğu kütüphanelerde toplantı mekânı sorunu yaşandığı görülmektedir. Y12, “Toplantıları kütüphane girişinde yapıyoruz çünkü başka yerimiz yok” diyerek bu durumun kurumsal düzeyde sürdürülebilirlik açısından bir sınırlama yarattığını aktarmıştır. Y16 ise geçici olarak kütüphane kapanması nedeniyle alternatif yer aramak zorunda kaldıklarını belirtmiştir.

Grup içi dengeyi koruma çabası: Y3, grubunda psikolojik rahatsızlığı olan bir üye nedeniyle toplantıların akışının bozulduğunu, bu nedenle üyeyi gruptan çıkarmak zorunda

kaldıklarını ifade etmiştir. Bu durum, yöneticilerin katılımı teşvik ederken grup dinamiklerini de gözetmek zorunda olduklarını göstermektedir.

Bu örnekler, okuma kulüplerinin genellikle olumlu bir ortam sunmasına rağmen, sürecin titizlikle yönetilmesi gereken yönleri olduğunu da ortaya koymaktadır. Yöneticiler, bu tür zorluklara rağmen kulüpleri sürdürülebilir kılmak için üyelerle açık iletişim kurarak, kuralları baştan belirleyerek ve esnek planlamalar yaparak süreci dengelemeye çalışmaktadır.

Yöneticilerin aktardıkları bulgulara göre, okuma kulüpleri kütüphane kullanımı üzerinde çok katmanlı bir etki yaratmaktadır. Kütüphane ziyaretleri artmakta, kitap ödünç alma oranı yükselmekte, üyelik sayıları çoğalmakta ve kullanıcılar diğer etkinliklere de yönelmektedir. Bunların yanı sıra kütüphaneye yönelik algı ve aidiyet duygusu da dönüşmektedir. Okuma kulüpleri bu anlamda sadece bireysel okuma deneyimini değil, aynı zamanda kütüphanenin toplumsal işlevini de güçlendiren yapılar olarak değerlendirilmektedir.

3.2.5. Kütüphane Savunuculuğu ve Farkındalık

Görüşmelerde elde edilen bulgular, okuma kulüplerinin yalnızca bireylerin okuma pratiklerini dönüştürmekle kalmadığını, aynı zamanda onların kütüphane mekânına yönelik algılarını yeniden inşa ettiğini ve bu algının zamanla savunuculuk davranışlarına dönüştüğünü ortaya koymaktadır. Yöneticiler, üyelerin süreç içinde kütüphaneye yönelik farkındalık geliştirdiklerini, bu farkındalığın bireysel aidiyetle sınırlı kalmayıp, toplumsal düzlemde temsil, savunma ve tanıtım işlevleriyle genişlediğini ifade etmektedir.

Kütüphane aidiyetinin güçlenmesi: Bazı yöneticiler, okuma kulübü sürecinde üyelerin kütüphane mekânıyla duygusal ve sosyal bir bağ kurduklarını, kütüphanenin artık yalnızca kitap ödünç alınan bir yer değil, kendilerini ait hissettikleri kamusal bir alan hâline geldiğini ifade etmiştir. Y6'nın "kütüphaneyi sahiplendiler, sadece bir bina gibi değil, samimi buluyorlar artık" ifadesi bu dönüşümün duygusal boyutunu yansıtırken; Y17, kütüphanenin "benim de işim var" denilen bir alana evrildiğini belirterek, kullanıcı-mekân bağının güçlendiğine dikkat çekmiştir.

Toplumsal farkındalığın yayılması: Okuma kulüplerinin dolaylı etkilerinden biri de, üyelerin çevrelerinde kütüphane algısını değiştirme yönünde işlev üstlenmeleridir.

Y2'nin “biz anlatıyoruz diyorlar, ben abimin çocuklarına anlatıyorum, ablama, anneme anlatıyorum diyorlar; bu kütüphanede böyle şeyler var” ifadesi, bireyin deneyimini topluluğa taşıma motivasyonunu gösterirken; Y11, kulüp üyelerinin çevresini etkileyerek yeni kullanıcıların kütüphaneye tanışmasını sağladığını aktarmıştır. Bu durum, bireysel farkındalığın sosyal yayılım gösterdiğini göstermektedir.

Kütüphane savunuculuğu ve kamusal söylem üretimi: Görüşmelerde bazı yöneticiler, üyelerin yalnızca kullanıcı değil, kütüphane değerlerini savunan bireyler hâline geldiklerini vurgulamıştır. Y7, bir kulüp üyesinin “kütüphaneci ne yapar ki?” sorusuna uzun uzun cevap verdiğini belirterek, bu savunmanın yalnızca yöneticileri değil, mesleki imajı da güçlendirdiğini belirtmiştir. Y1'in üyelerin çevrelerine “çok güzel kitaplar var, etkinlikler oluyor” diyerek gönüllü tanıtımda bulunduklarını ifade etmesi, savunuculuğun gündelik söylem aracılığıyla yeniden üretildiğini göstermektedir.

Karar alıcılara yönelik eylemler: Kimi örneklerde, kütüphane kullanıcılarının yönetsel yapılar nezdinde girişimde bulunarak taleplerini dile getirdikleri görülmektedir. Y4, üyelerin kütüphane binasının yetersizliği gerekçesiyle CİMER'e başvurduğunu ifade ederken; Y14, bir üyenin eşi aracılığıyla yerel yönetimi yeni bina yapılması konusunda ikna etmeye çalıştığını belirtmiştir. Bu durum, savunuculuğun söylemsel düzeyden çıkıp doğrudan kamusal karar süreçlerine taşındığını göstermektedir.

Etkinliklerin sosyal medyada ve çevrede görünür kılınması: Yöneticiler, üyelerin kütüphane deneyimlerini sosyal medyada paylaşarak ve yakın çevrelerine önererek görünürlüğü artırdıklarını da belirtmiştir. Y8, “fotoğraf atıyorlar, söylemeseler bile insanlar görüyor” ifadesiyle dijital savunuculuğun etkisini vurgularken; Y6, öğretmenin kendi çevresini etkinliklere yönlendirdiğini belirtmiştir. Bu tür eylemler, üyelerin pasif değil, aktif kültürel aktörler hâline geldiklerini ortaya koymaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, okuma kulüpleri yalnızca bireyin okuma alışkanlıklarını değil, kamusal bir kurum olarak kütüphanenin değerini içselleştirmesini ve bu değeri temsil etmesini de sağlayan yapılar olarak karşımıza çıkmaktadır. Üyeler, kütüphaneyi önce tanıyan, sonra benimseyen ve nihayetinde savunan bireylere dönüşmekte; böylece kurumsal kimliğe yönelik gönüllü bir temsil ve yaygınlaştırma işlevi üstlenmektedirler.

3.2.6. Geri Bildirimler ve Memnuniyet

Yöneticilerin büyük çoğunluğu, okuma kulübü çalışmalarından duydukları memnuniyeti açıkça ifade etmiştir. Bu memnuniyetin temelinde hem üyelerin gönüllü ve istekli katılımı hem de kulüp etkinliklerinin sosyal ve duygusal doyum yaratması yatmaktadır. Ayrıca kulüplerin kütüphane ile kurulan bağı güçlendirdiği, kişisel gelişimi desteklediği ve toplumsal farkındalığı artırdığı yönünde güçlü geri bildirimler alınmıştır.

Kulüp çalışmalarına yönelik yüksek memnuniyet düzeyi: Yöneticiler, okuma kulübü sürecinin hem kendi kişisel doyumlarını hem de kullanıcı memnuniyetini artırdığını belirtmiştir. Y12, “Kitap kulübü açıkçası beni şaşırttı... iyi ki başlamışız” ifadesiyle kulüp sürecinin başlangıçta öngörülenden daha olumlu bir şekilde geliştiğini belirtmiştir. Y15 ise bu süreci “etkinlik gibi görmüyordum, dostlarımla bir araya geliyordum hissiyatı taşıyordu” diyerek samimi bir sosyal ortama dönüşmesi açısından değerlendirmiştir. Y17, “Hiçbir kültürel etkinlik beni kitap tahlil grubu kadar tatmin etmedi” diyerek bu sürecin mesleki ve bireysel doyumunu açısından önemini vurgulamıştır.

Geri bildirimlerin büyük ölçüde olumlu olması: Görüşmelerde kulüp etkinliklerine dair olumsuz geri bildirimin çok sınırlı olduğu ya da hiç yaşanmadığı sıkça belirtilmiştir. Y3, okunan bir kitapla ilgili tekil bir eleştiri alındığını ancak bunun dahi tartışmayı derinleştiren bir etkileşim olarak değerlendirildiğini aktarmıştır. Y5, “Katılamasalar bile kitapları takip ettiklerini söylüyorlar” derken; Y6, “Dışarıdan belki 20 kişi beni aradı, gruba alabilir misiniz diye” sözleriyle etkinliklerin sosyal medyada görünürlüğünün ve etkileşiminin yüksek olduğunu belirtmiştir. Y11 ise “yazma becerilerinin geliştiği ve sosyalleşme süreçlerinin olumlu etkilendiği” yönünde doğrudan üye ifadeleri aldığını belirtmiştir.

Topluluk ruhu ve sosyal bağın güçlenmesi: Üyeler arasında oluşan sosyal bağların, kulüp ortamının sıcak ve destekleyici bir yapıya dönüşmesine katkı sunduğu belirtilmiştir. Y1, kulüp üyelerine “kitap kulübü ailem” dediğini ifade ederken, Y13, “kitap kulübündeki insanların bize çok fazla katkı sunduğuna inanıyorum” diyerek iki yönlü bir etkileşim ve öğrenme ortamı oluştuğunu vurgulamıştır. Y10, etkinliklerin “kitap dışında bir nefes alma zamanı sunduğunu” ifade etmiş, bu tür yapılar sayesinde kullanıcıların kütüphaneye karşı daha olumlu ve bağlı bir yaklaşım geliştirdiklerini belirtmiştir.

Yapıcı öneriler ve gelişime açık alanlar: Bazı yöneticiler, kulüplerin daha da geliştirilebileceğine, örneğin farklı yaş gruplarına özel kulüpler ya da çevrim içi buluşmalarla yaygınlaştırılabileceğine dikkat çekmiştir. Y14, “Zoom üzerinden devam etmeyi planlıyoruz” ifadesiyle esnek katılım modellerine açık olduklarını belirtmiştir. Y1, “film ve kitap eşleştirmeli bir kulüp” denemesinden bahsederek yenilikçi formatlara dair fikirlerin de değerlendirildiğini göstermektedir. Y16 ise “popüler yazarlarla çevrim içi söyleşi” yapma fikrini ileri sürmüştür. Bu öneriler, sürecin yalnızca mevcut yapıdan memnuniyetle değil, gelişim odaklı bir yaklaşımla da sürdürüldüğünü göstermektedir.

Yöneticilerin ifadeleri, okuma kulüplerinin yalnızca okuma alışkanlığı kazandırmakla kalmayıp üyelerde aidiyet, ifade özgürlüğü, sosyal bağlılık ve entelektüel doyum sağladığını ortaya koymaktadır. Süreç içerisinde alınan geri bildirimler, kulüplerin hem bireysel memnuniyet hem de topluluk oluşumu açısından işlevsel yapılar olduğunu göstermektedir.

Halk kütüphaneleri tarafından kurulan okuma kulüplerine ilişkin yöneticilerin deneyimlerine dayalı veriler, tematik analiz yöntemi doğrultusunda incelenmiştir. Bulgular, okuma kulüplerinin kuruluş süreçleri, organizasyonel yapıları, katılım biçimleri ve okuma alışkanlıklarına etkisinin yanı sıra, kütüphane kullanımına, kütüphane algısına ve toplumsal farkındalığa uzanan çok boyutlu bir işlev taşıdığını ortaya koymuştur. Ayrıca yöneticilerin gözlemleri doğrultusunda, kulüplerin bireylerarası etkileşimi ve sosyal bağları güçlendirdiği ve kütüphane savunuculuğunu teşvik eden yapılar hâline geldiği görülmüştür. Süreç içerisinde karşılaşılan sınırlılıklara karşın, kullanıcı memnuniyetinin yüksek olduğu ve kulüplerin sürdürülebilir yapılar olarak değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Elde edilen bulgular, okuma kulüplerinin kütüphane hizmetleri içinde giderek daha görünür ve dönüştürücü bir konum kazandığını ortaya koymaktadır.

4. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. SONUÇLAR

Bu araştırmada, Türkiye’de halk kütüphaneleri tarafından kurulan 17 okuma kulübünün okuma kültürünü geliştirme işlevleri ele alınmıştır. Nitel ve nicel yöntemlerin bir arada kullanıldığı çalışmada, yöneticilerle yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler ve kulüp üyelerine uygulanan anketlerden elde edilen bulgular analiz edilmiştir. Araştırmanın temel bulgularına dayanarak ulaşılan sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

1. Okuma kulüplerine üye olan bireyler büyük oranda kadın, 31–40 yaş aralığında, yükseköğrenim görmüş, evli ve farklı meslek gruplarına mensup kişilerden oluşmaktadır. Halk kütüphanelerinde etkinliklerini sürdüren okuma kulüpleri özellikle eğitimli kadın kullanıcılar tarafından benimsenmekte ve bu kulüpler hem entelektüel gelişim hem de sosyal katılım amacıyla tercih edilmektedir. Kulüpler çeşitli toplumsal kesimlere hitap eden kapsayıcı yapıdadır.
2. Okuma kulübü üyelerinin büyük bir kısmı her gün ya da birkaç günde bir düzenli olarak kitap okumakta, okumaya en çok kişisel gelişim ve bilgilenme amacıyla yönelmektedirler. Üyeler, ağırlıklı olarak basılı kitapları tercih etmekte ve kitapları hem satın alarak hem de kütüphanelerden ödünç alma yöntemiyle temin etmektedirler. Kitap seçiminde okuma kulübü, üyelerin okuma pratiklerini doğrudan etkilemektedir. Okunan kitap türlerinde roman ve öykü türü öne çıkmakta, ancak çok çeşitli türlerin okunmasını sağladığı için kulüplerin okuma yelpazesini genişletici işlevi de bulunmaktadır.
3. Üyelerin büyük kısmı kulüplere en az bir yıldır üyedir ve kulüpleri benimsemişlerdir. Onları üyeliğe yönelten en yaygın etkenin tanıdıkların olumlu görüşleridir. Bu konuda, halk kütüphaneleri yaptıkları öneri, davet ve sosyal medya paylaşımları yoluyla önemli bir rol üstlenmektedir. Ayrıca, halk kütüphanelerine fiziksel ziyaretler ve okuma kulüplerine ilişkin deneyimsel katılımlar da üyelik kararlarını belirleyen diğer unsurlar arasında yer almaktadır. Halk kütüphaneleri yalnızca kulüpleri kurmakla kalmayıp, bu kulüplere yönlendirme ve katılım süreçlerinde de etkin bir rol üstlenmektedir.

4. Halk kütüphaneleri bünyesinde oluşturulan okuma kulüpleri üyelerin sosyal ilişkilerine önemli katkılar sunmaktadır. Üyeler, kulüpler aracılığıyla daha bilinçli ve kültürlü arkadaşlıklar kurmakta ve yeni arkadaşlar edinme fırsatı bulmaktadırlar. Ayrıca okuma kulübü, üyelerin arkadaşlarıyla iletişim kurma olanaklarını artırmaktadır.. Okuma kulüpleri sadece bireysel değil, sosyal gelişimi de destekleyen önemli bir kamusal alan sunmaktadır.
5. Halk kütüphanelerinde kurulan okuma kulüpleri, üyelerinin entelektüel gelişimini desteklemektedir. Kulüpler bu bağlamda, üyelerinin düşünme, sorgulama ve anlama gibi zihinsel becerilerini geliştirmeye katkıda bulunmakta; fikir alışverişine açık bir ortam sunmakta ve kültür, sanat ile edebiyata olan ilgilerini artırmaktadır. Okuma kulüplerinin bireylerin entelektüel yaşamlarını besleyen dinamik ve destekleyici bir yapısı bulunmaktadır.
6. Halk kütüphanelerince oluşturulan okuma kulüpleri yalnızca bilişsel ya da kültürel değil, aynı zamanda psikolojik düzeyde de üyeleri destekleyen bir işleve sahiptirler. Kulüplerin bireylerin kendilerini daha huzurlu ve mutlu hissetmelerine katkı sunduğu, boş zamanlarını anlamlı biçimde değerlendirmelerine olanak tanıdığı ve stres düzeylerini azalttığı söylenebilir. Okuma kulüpleri bireylerin duygusal iyilik hâline yönelik önemli bir destek kaynağıdır ve yaşam doyumlarını belirli oranda artıran bir sosyal yapı olarak işlev de görmektedirler.
7. Halk kütüphanelerinde oluşturulan okuma kulüpleri bireylerin farklı fikir ve düşüncelere açıklığını artırma, yapıcı tartışma ve empatik iletişim becerilerini güçlendirme gibi yönleriyle kişisel gelişim üzerinde yüksek düzeyde etkili olmakta; aynı zamanda eleştirel düşünceyi teşvik ederek katılımcıların kendilerini daha özgürce ifade edebilecekleri ve içsel farkındalıklarını geliştirebilecekleri bir öğrenme atmosferi sunmaktadır.
8. Okuma kulübü, üyelerinin topluluk önünde konuşma, dikkatli dinleme ve farklı bireylerle etkili iletişim kurma becerilerini belirgin biçimde geliştirmektedir. Bu bağlamda, sözcük dağarcığında artış, anlama hızında ilerleme ve kendini daha etkili biçimde ifade etme gibi kazanımlar söz konusu olmaktadır. Diğer bir deyişle, halk kütüphaneleri bünyesinde sürdürülen okuma kulübü etkinlikleri, üyelerin dilsel yeterliklerini güçlendirmekte ve iletişim kapasitelerini somut biçimde artırmaktadır.

9. Okuma kulübü üyeleri, kulüpler sayesinde daha sık ve çeşitli içeriklerle okuma pratiği geliştirmekte, okumaya daha fazla zaman ayırmakta ve okuma alışkanlıkları daha düzenli ve bilinçli bir duruma gelmektedir. Ayrıca, okumanın bir yaşam biçimi olarak içselleştirilmesi, analitik ve eleştirel okuma becerilerinin gelişmesi ve okunanların paylaşılmasına yönelik isteğin artması açılarından da, kulüpler bireysel ve toplumsal düzeyde kültürel dönüşüme katkı sağlamaktadır.
10. Okuma kulüplerine üye bireylerin büyük çoğunluğunun, bu kulüpler aracılığıyla halk kütüphanelerine yönelik ilgileri artmakta, kütüphaneyi daha sık ziyaret etmekte ve hizmetlerden daha fazla yararlanmaktadırlar. Ayrıca, üyelerin kulüpler sayesinde halk kütüphanesinin işlevini daha iyi kavradığı ve kuruma karşı aidiyet geliştirdiği anlaşılmıştır. Bazı üyelerin okuma kulübüne katılmadan önce kullanıcı olduğu düşünülse de araştırmamız bu kulüplerin yeni kullanıcıları kütüphane üyeliğine yönlendirme açısından da kayda değer bir etki yarattığını göstermiştir. Bu çerçevede, halk kütüphaneleri bünyesinde kurulan okuma kulüplerinin, kullanıcı davranışlarını dönüştürdüğü ve kütüphane kullanımını güçlendiren etkili bir etkileşim alanı sunduğu söylenebilir.
11. Okuma kulüpleri, genel olarak gönüllülük esasına dayalı, saygılı, eşitlikçi ve katılımcı bir işleyişe sahiptir; karar alma süreçlerinden etkinlik düzenine kadar birçok konuda demokratik bir yapının benimsenmiştir. Üyelerin tamamı kulübe devam etmeyi istemekte ve çevresindekilere katılım önermektedir. Bu açıdan bakıldığında, okuma kulüpleri işleyiş yapısı yalnızca işlevsel değil, aynı zamanda tatmin edici ve aidiyet duygusu yaratan bir deneyim sunmaktadır. Kulüplerin, üyeler arasında güçlü bir bağlılık ve sürekli katılımı besleyen nitelikli bir yapı oluşturduğu söylenebilir.

Halk kütüphaneleri tarafından kurulmuş 17 okuma kulübünün yöneticisiyle gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen bulgulara dayalı sonuçlarımız da aşağıda sıralanmıştır.

1. Okuma kulüplerinin kuruluş gerekçeleri yöneticilerin bireysel, toplumsal ve kurumsal gözlemleri doğrultusunda şekillenmiştir. Kadınların kitapla buluşmasını sağlamak, bireysel gelişimlerine katkı sunmak ve çocuklarına rol model olmalarını desteklemek en sık dile getirilen amaçlardandır. Kulüpler aynı

zamanda yalnızlıkla başa çıkma, sosyalleşme ve birlikte düşünme gibi sosyal gereksinimlere de yanıt vermektedir. Bazı yöneticiler, okuma kulüplerini özellikle kütüphane tanıtımı yapmak, kitap ödünç alma sıklığını ve kullanıcı sayısını artırmak amacıyla kurmuştur. Bilinçli ve eleştirel okuma alışkanlığı kazandırmak da önemli hedefler arasında yer almaktadır. Yerel gereksinimlere göre şekillenen kulüplerin çoğu bireysel girişimle başlamış; sosyal medya, afiş, doğrudan çağrılar ve kullanıcı önerileriyle gelişmiş ve gönüllülük temelinde sürdürülmüştür. Pandemi sonrası dönemde yaygınlaşan bu kulüpler, halk kütüphaneleri bünyesinde sadece okuma etkinliği değil, çok yönlü sosyal ve kültürel işlevler görmektedir.

2. Okuma kulüpleri büyük ölçüde gönüllülük esasına dayalı olarak yürütülmekte, toplantılar genellikle ayda bir olmak üzere düzenli aralıklarla yapılmaktadır. Üyelerin çoğunluğu kadınlardan oluşmakta ve üyeler 25 ila 65 yaş aralığında değişen bir profili yansıtmaktadır. Bazı kulüpler kendilerine özgü isimler kullanarak kimlik kazanmıştır. Etkinlikler yalnızca kitap değerlendirmesiyle sınırlı kalmamakta; film izleme, yazar biyografisi inceleme ve sosyal buluşmalar gibi farklı etkinliklerle çeşitlenmektedir. Toplantıların çoğu belirli bir düzen içinde gerçekleştirilmekte, ancak sabit bir gün ya da saatten ziyade grup dinamiklerine göre esnek olarak planlanmaktadır. Kitap seçiminde ortak karar alma süreci benimsenmekte, öneri, oylama ve bazı kulüplerde dönüşümlü moderatörlük uygulamaları öne çıkmaktadır. Yazılı kurallar genellikle bulunmamakta; süreç çoğunlukla saygı, tarafsızlık ve kitap odaklılık gibi sözlü ilkelerle yürütülmektedir. Halk kütüphanelerinde yürütülen okuma kulüpleri, bireysel katılımı teşvik eden, sosyal etkileşimi güçlendiren ve esnek yapısına karşın düzenli biçimde sürdürülebilen bir topluluk modeli olarak etkili bir şekilde işlev görmektedir.
3. Yöneticilerin ifadeleri, okuma kulüplerinin üyelerin okuma alışkanlıkları üzerinde kapsamlı ve kalıcı etkiler yarattığını ortaya koymaktadır. Kulüpler, bireylerin okuma sıklığını artırmakta; okumayı günlük yaşamın düzenli bir parçası hâline getirmekte ve kitaplara yönelik motivasyonu güçlendirmektedir. Katılımcılar yalnızca daha fazla okumakla kalmamakta, aynı zamanda okuma amaçları konusunda bilinçlenmekte; eleştirel düşünme, analitik çözümleme ve

metne çok yönlü yaklaşım becerilerini geliştirmektedir. Kitap okumaktan alınan zevkin artması, okumanın yalnızca bireysel değil aynı zamanda kolektif ve paylaşıma açık bir etkinliğe dönüşmesini sağlamaktadır. Üyelerin kitaplara olan ilgisi artmakta, yeni türlerle tanışmaları desteklenmekte ve okuma çeşitliliği zenginleşmektedir. Aynı zamanda bireylerin okuma kültürüyle ilişkisi derinleşmekte; okuma planı yapma, kütüphane kullanımı, çocuklara ve çevreye kitap önermeye yönelik davranışlar gelişmektedir. Halk kütüphanelerine bağlı okuma kulüpleri bireylerin okuma davranışlarını yalnızca nicel açıdan değil, okuma bilinci, tür çeşitliliği ve metinle kurulan ilişki bakımından da derinleştiren güçlü bir dönüşüm aracı olabilmektedir.

4. Okuma kulüplerinin kütüphane kullanımına çok yönlü etkileri bulunmaktadır. Kulüp üyeleri kütüphaneyi daha sık ziyaret etmeye başlamış, kitap ödünç alma sıklığı artmış, önerilen kitaplara yönelik yoğun talep oluşmuştur. Bu süreçte daha önce kütüphaneyi kullanmayan bireyler kütüphaneye üye olmuşlar, onlar yalnızca kulüp etkinliklerine değil diğer kütüphane etkinliklerine de katılım göstermeye başlamışlar ve böylece kullanıcı topluluğu genişlemiştir. Kütüphane yalnızca kitap ödünç alınan bir yer olmaktan çıkmış; sosyalleşme, dinlenme ve paylaşım alanı olarak benimsenmiştir. Bu dönüşüm, üyelerin kütüphane algısında da anlamlı bir değişim yaratmış, kurumla duygusal bağ kurmalarını sağlamıştır. Bununla birlikte, bazı kulüplerde toplantı günlerinin belirlenmesi, katılımcı sayısının değişkenliği, mekân yetersizliği ve grup içi iletişim gibi yapısal sorunlarla karşılaşıldığı görülmektedir. Yöneticiler, bu sorunları grup uyumunu ve devamlılığı koruyacak şekilde çözmeye çalışmakta; esnek planlama ve açık iletişimle süreci sürdürülebilir kılmaktadır. Okuma kulüpleri yalnızca bireysel okuma alışkanlığını değil, kütüphane kullanım biçimini, kullanıcı profilini ve kütüphaneye ilişkin kurumsal algıyı dönüştüren güçlü bir etkileşim ortamı sunmaktadır.
5. Okuma kulüpleri yalnızca bireylerin okuma pratiklerini dönüştürmekle kalmamakta, aynı zamanda kütüphaneye yönelik mekânsal algılarını da yeniden şekillendirmektedir. Üyeler, süreç içinde kütüphaneye karşı aidiyet duygusu geliştirmekte, bu mekânı yalnızca kitap ödünç alınan bir yer olarak değil, kendilerini ifade edebildikleri ve ait hissettikleri sosyal bir alan olarak

benimsemektedirler. Bireysel farkındalık zamanla çevreye taşınmakta, üyeler aile ve arkadaş çevrelerinde kütüphane hakkında bilgi vererek, yeni kullanıcıların gelmesine katkı sunmaktadır. Bunun yanı sıra, üyeler gönüllü tanıtım faaliyetleri üstlenmekte; sosyal medya paylaşımları, etkinlik önerileri ve kişisel yönlendirmelerle kütüphane görünürlüğünü artırmaktadır. Bazı kullanıcılar bu savunuculuğu daha ileri taşıyarak yöneticilere, yerel yönetimlere veya kamu mercilerine taleplerini doğrudan iletmektedirler. Halk kütüphaneleri bünyesinde sürdürülen okuma kulüpleri bireyleri etkin kütüphane savunucularına dönüştürmekte ve kurumsal değerin kamusal alanda temsil edilmesine katkı sağlamaktadır.

6. Yöneticilerin ifadeleri, okuma kulüplerine yönelik geri bildirimlerin son derece olumlu olduğunu açık biçimde ortaya koymuştur. Üyelerin etkinliklere gönüllülükle ve memnuniyetle katıldıkları, kulüplerde sosyal bağların güçlendiği ve kütüphane ile kurulan ilişkinin derinleştiği görülmektedir. Kulüplerin kişisel gelişimi desteklemesi, aidiyet hissi oluşturmaya ve toplumda görünürlük kazanması, memnuniyet düzeyini belirgin şekilde artırmaktadır. Olumsuz geri bildirimlerin yok denecek kadar az olması ve etkinliklerin dış çevrede de ilgiyle karşılanması, bu kulüplerin sürdürülebilirliğini güçlendirmektedir. Ayrıca yöneticilerin geliştirmeye açık, yenilikçi öneriler sunması, sürece etkin biçimde rehberlik ettiklerini göstermektedir. Okuma kulüpleri yüksek kullanıcı memnuniyeti yaratmakta ve üyeler arasında güçlü bir bağlılık duygusu oluşturmaktadır.

4.2. ÖNERİLER

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler aşağıda sunulmuştur.

1. Halk kütüphanelerinde okuma kulüplerinin sürdürülebilir bir yapıya kavuşabilmesi için ulusal düzeyde uygulanabilir ilkeler belirlenebilir, Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü eş güdümünde tüm halk kütüphaneleri için okuma kulüplerinin kurulma ve işleyiş süreçlerine rehberlik edecek bir uygulama kılavuzu hazırlanmalıdır. Bu kılavuzda kulüplerin kuruluş süreçleri, işleyiş ilkeleri, görev paylaşımı, toplantı sıklığı, içerik oluşturma, üye kazanımı gibi temel unsurlar tanımlanmalı ve sahadaki farklı uygulamalarla

zenginleştirilmiş örneklerle desteklenmelidir. Hazırlanacak kılavuzda okuma kulüplerinin işleyişinde üye görüşlerine ve tercihlerine/kararlarına dayalı demokratiklik ilkesi temel ilke olarak kabul edilmelidir. KYGM ya da kütüphaneler okuma kulüpleri için sadece kolaylaştırıcı, kütüphanenin olanaklarını sunan ve destek sağlayan pozisyonda ve işlevde olmalıdır.

2. Kütüphane personelinin okuma kulübü yönetimi konusunda mesleki yetkinliğini artırmak amacıyla düzenli aralıklarla hizmet içi eğitim programları uygulanmalı; bu eğitimlerde yetişkin öğrenmesi, grup dinamiği yönetimi, okuma kültürü ve iletişim becerileri gibi konulara odaklanılmalıdır. Eğitim içerikleri kuramsal bilgi ile uygulama örneklerini bir araya getirmeli, katılımcılara farklı kütüphanelerde yürütülen başarılı kulüp modelleri hakkında deneyim aktarımı da sunulmalıdır.
3. Okuma kulüpleri aracılığıyla halk kütüphanelerinin kültürel etki alanı güçlendirilmeli ve bu yapılar yalnızca bireysel okuma deneyimini değil, toplumsal katılımı da artıran araçlar olarak konumlandırılmalıdır. Bu doğrultuda yerel yönetimler, üniversiteler ve edebiyat çevreleriyle iş birliği yapılmalı; kulüplerde yazar söyleşileri, tematik okuma etkinlikleri, kültürel geziler gibi çok yönlü kültürel programlara yer verilmelidir.
4. Okuma kulüpleri farklı yaş, cinsiyet, eğitim ve ilgi alanlarına göre çeşitlendirilmeli; her halk kütüphanesinde yalnızca yetişkinlere değil, çocuklara, gençlere, yaşlı bireylere ve özel ihtiyaç gruplarına yönelik farklı kulüp yapıları oluşturulmalıdır. Böylece okuma kulüpleri yalnızca belirli bir kullanıcı kitlesine değil, toplumun tüm kesimlerine hitap eden kapsayıcı ve eşitlikçi yapılar hâline getirilebilir.
5. Üyelerin kulüplerde yalnızca dinleyici değil, etkin karar alıcılar olabilmesi için süreçlerde demokratik yöntemler benimsenmeli; kitap seçiminden toplantı düzenine kadar her aşamada grup üyelerinin görüşleri alınmalıdır. Bu anlayış, kullanıcıların kulüplerle kurduğu bağı güçlendirecek, aidiyet duygusunu artıracak ve gönüllü katılımı daha sürdürülebilir hâle getirecektir.
6. Halk kütüphaneleri sosyal medya, web siteleri ve yerel basın aracılığıyla okuma kulüplerini daha görünür kılmalı; bu sayede yalnızca mevcut kullanıcılarla sınırlı kalmayıp, daha geniş bir topluluğun ilgisini çekecek bir tanıtım stratejisi geliştirilmelidir. Ayrıca bu dijital ortamlarda düzenli içerik paylaşımı yapılarak

kulüp etkinliklerinin sürekliliği ve dış paydaşlar üzerindeki etkisi pekiştirilmelidir.

7. Okuma kulüplerinin üyeler üzerindeki etkilerini izlemek, değerlendirmek ve belgelemek için kütüphane yönetimleri tarafından düzenli aralıklarla geri bildirim formları, memnuniyet anketleri ve katılım analizleri uygulanmalıdır. Bu veriler yalnızca kulüp içi iyileştirme süreçlerine değil, kurumun genel stratejik planlamalarına da kaynaklık edebilir.
8. Kütüphane kullanıcılarının sadece okur değil aynı zamanda içerik üreten bireyler hâline gelmesi teşvik edilmeli; kulüp bünyesinde kitap eleştirisi yazımı, edebî tür çalışmaları, yaratıcı yazarlık atölyeleri gibi üretkenlik odaklı etkinlikler de planlanmalıdır. Bu tür uygulamalar, üyenin okuma sürecine daha etkin ve çok yönlü biçimde katılmasını sağlayacaktır.
9. Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü, üniversitelerin ilgili akademik birimleri ve sivil toplum kuruluşları iş birliğinde, okuma kulüplerinin kuruluşu ve işleyişine yönelik olarak eğitici seminerler ve bilgilendirme programları düzenlemelidir.
10. Toplantı sıklığı, mekân düzeni ya da katılım devamlılığı gibi yapısal sorunların önüne geçebilmek için kütüphaneler esnek planlama yapmalı; gerektiğinde çevrim içi platformlar ve hibrit toplantı modelleri de seçenek olarak değerlendirilmelidir. Bu çeşitlilik, özellikle çalışmakta olan bireyler, ulaşım sorunu yaşayanlar veya farklı şehirlerden katılım sağlamak isteyenler için süreci erişilebilir kılacaktır.
11. Bölgesel ve ulusal ölçekte okuma kulübü yöneticilerini, kütüphane çalışanlarını ve etkin katılımcıları bir araya getiren paylaşım platformları oluşturulmalı; bu buluşmalarda deneyim aktarımı sağlanmalı, iyi uygulama örnekleri belgelenmeli ve ortak sorunlara çözüm önerileri geliştirilmelidir. Ayrıca bu platformlar çevrim içi ortamlarda da sürdürülebilir hâle getirilerek sürekli iletişim ve dayanışma ağı kurulmalıdır.
12. Okuma kulüplerine özel isimler verilmesi, tanıtım materyalleriyle kulüp kimliğinin desteklenmesi ve bu kimliğin sosyal mecralarda görünür kılınması

sağlanmalıdır. Bu uygulamalar hem üyeler arasındaki bağlılığı artırmakta hem de kulübün bir aidiyet ve temsil alanına dönüşmesine katkı sunmaktadır.

13. Kulüp çalışmalarının bireylerin psikolojik iyi oluşuna katkısı dikkate alınarak, bu etkinlikler yalnızca kültürel değil, aynı zamanda sosyal destek hizmetlerinin bir parçası olarak da değerlendirilmelidir. Özellikle yalnızlık hissi, sosyal izolasyon ya da yaşam doyumu sorunları yaşayan bireyler için okuma kulüpleri anlamlı bir katılım ortamı sunmaktadır.
14. Kulüplerde önerilen kitap türlerinde çeşitliliğe önem verilmeli; roman ve öykülerin yanı sıra düşünce, tarih, biyografi ve güncel konuları ele alan metinlere de düzenli biçimde yer verilmelidir. Bu sayede hem bireylerin entelektüel gelişimi desteklenir hem de farklı bakış açıları arasında köprü kurulabilir.
15. Okuma kulüplerinin kullanıcıları, kütüphanelerin gönüllü savunucuları olarak değerlendirilmelidir. Bu kişilerin çevrelerinde kütüphane hizmetlerine dair farkındalık yaratmaları, yeni kullanıcı kazandırmaları ve kuruma yönelik olumlu kamuoyu oluşturma işlevi, stratejik biçimde desteklenmelidir.
16. Araştırma sonuçları, halk kütüphanelerinde yürütülen okuma kulüplerinin bireysel gelişim, toplumsal etkileşim ve kurumsal görünürlük açısından çok yönlü bir işlev taşıdığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle, okuma kulüpleri ulusal kütüphane politikalarında öncelikli hizmet alanı olarak tanımlanmalı ve bu doğrultuda planlama, bütçe ve personel kaynakları güçlendirilmelidir.

Tüm bu öneriler, halk kütüphanelerinde yürütülen okuma kulüplerinin daha sistemli, katılımcı ve etkili yapılar olarak gelişmesini hedeflemektedir. Araştırma bulguları, okuma kulüplerinin bireysel okuma alışkanlıkları ile birlikte sosyal bağları güçlendirdiğini ve kütüphane kullanımını anlamlı biçimde artırdığını göstermektedir. Bu doğrultuda geliştirilen önerilerin, hem kullanıcı deneyimini zenginleştirecek hem de halk kütüphanelerinin kültürel işlevini güçlendirecek şekilde politika yapıcılar, kütüphane yöneticileri ve uygulayıcılar tarafından değerlendirilmesi büyük önem taşımaktadır.

KAYNAKÇA

- Abimbola, M. O. ve Kolawole, A. A. (2023). Book club as collaborative intervention to reduce aliteracy among in-school adolescents in Nigeria: The roles of library school educators. *Library Philosophy and Practice*, 7770, 1-12.
- Addington, A. H. (2001). Talking about literature in university book club and seminar settings. *Research in the Teaching of English*, 36(2), 212-248.
- Alaca, E. (2017). *Halk kütüphanelerinde yenilikçi hizmet: Bartın Ulus Kültür ve Sanatı Halk Kütüphanesi örneği*. Hiperlink.
- Atılğan, D. (2003). Demokratikleşme sürecinde halk kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 17(4), 381-385.
- Bachman, P., Brown, A. ve Whaley, I. (2000). Henrico Library patrons connect with books. *Virginia Libraries*, 46(1), 13-16.
- Barstow, J. M. (2003). Reading in groups: Women's clubs and collage literature classes. *Publishing Research Quarterly*, 18, 3-17.
- Bonner, D. ve Turner, L. (1999). Once upon on HRD book club. *Training and Development*, 53(12), 45-51.
- Campbell, H. C. (1992). Halk kütüphanesi sistem ve hizmetlerinin geliştirilmesi. (Çev. Bengü Çapar). Kültür Bakanlığı. (Orijinal çalışma 1983 yılında yayımlanmıştır).
- Chan, K. (2015). The book culture club: Incorporating a synergistic approach among and academic library, authors, potential authors, and publishers. *College and Undergraduate Libraries*, 22(1), 21-34. <https://doi.org/10.1080/10691316.2015.1001241>
- Clarke, L.W. ve Holwadel, J. (2007). "Help! What is wrong with these literature circles and how can we fix them?" *The Reading Teacher*, 61(1), 20-29. <https://doi.org/10.1598/RT.61.1.3>

- Conner, M. ve Plocharczyk, L. (2019). Back to the future: Library book clubs for individuals with intellectual disability (ID). *International Journal of Information, Diversity and Inclusion*, 3(4), 68-77. <https://doi.org/10.33137/ijidi.v3i4.33009>
- Çakın, İ. (1986). Kütüphanenin toplumsal konumu ve işlevleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 35(1), 8-16.
- Çapar, B. (1987). Halk kütüphanesi hizmetinin yaygınlaştırılması ve planlanması. *Türk Kütüphaneciliği*, 1(2), 55-61.
- Çarıkçı, K., Meral, H., Berkil, S., Çalışır, A., Önala, L. ve Arslan, Ö. (2024). Nitel araştırmalarda tematik analiz. *Socrates Journal of Interdisciplinary Social Studies*, 10(37), 127-140. <https://doi.org/10.5281/zenodo.10509707>
- Çıngı, H. (1990). *Örneklem kuramı*. Hacettepe Üniversitesi Fen Fakültesi.
- Çifçi, M. (2006). Eleştirel okuma. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten*, 54(2006/1), 55-80.
- Daniels, H. (2024). *Literature circles : voice and choice in book clubs and reading groups* (2. baskı). Pembroke Publishers Limited.
- Dautebert, M. J. (2000). Understanding to budget process (Bütçe sürecini anlamak). (Çev. Mesut Yalvaç). *Türk Kütüphaneciliği*, 14(1), 82-105.
- Davaz Mardin, A. (2007). *Görünmezlikten görünürlüğe: Kadın Eserleri Kütüphanesi ve Bilgi Merkezi Vakfı*. Bora, A. ve Günal, A. (der.). 90'larda Türkiye'de feminizm içinde ss. 183-204. İletişim Yayınları.
- Dewey, J. (1939). *Türkiye maarifi hakkında rapor*. Maarif Vekilliği.
- Erdoğan, E. ve Uyan Semerci, P. (2023). *Toplumsal araştırma yöntemleri için bir rehber: Gereklilikler, sınırlılıklar ve incelikler*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Ersoy, O. (1983). Halk kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 32(1), 1-4.
- Fajardo, A. (2010). Book clubs: Not just for public libraries. *College and Undergraduate Libraries*, 17(1), 65-69. <https://doi.org/10.1080/10691310903584783>

- Fister, B. (2016). Reading as a contact sport: Online book groups and the social dimensions of reading. *Reference and User Services Quarterly*, 44(4), 303-309.
- Flood, J. ve Lapp, P. (1994). Teacher book clubs: Establishing literature discussion groups for teachers. *The Reading Teacher*, 47(7), 574–576.
- Forrest, L. A. (2011). College book clubs: Collaborating for success. *Journal of Library Innovation*, 2(2), 16-21.
- Gürdal, O. (1998). Tekstil endüstrisinin enformasyon gereksinimleri: Metodolojik yaklaşım. *Türk Kütüphaneciliği*, 12(1), 33-46.
- Halk Kütüphaneleri Yönetmeliği. (2012). T.C. Resmî Gazete, Sayı: 28170. Erişim adresi: <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=15780&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5>
- Hoffert, B. 2010. The book club exploded. *Library Journal*, August 7, 34–37.
- Janson, A. (2019). Building bridges with book club: Supporting international students' comfort and belonging on campus. *College and Research Libraries News*, 80(10), 580-582.
- IFLA. (2004). *Halk kütüphanesi hizmeti: Gelişim için IFLA/UNESCO ilkeleri* (Çev. Bülent Yılmaz). TKD İstanbul Şubesi Yayınları. (Orijinal çalışma 2001 yılında yayımlanmıştır).
- IFLA. (2020). (Ed. Carolyn Rankin) *IFLA 0-18 yaş grubundaki çocuklar için kütüphane hizmetleri rehberi* (Çev. Coşkun Polat, Burak Eroğlu, Sami Çuhadar, Ali Kavak, Burak Tan). (Orijinal çalışma 2018 yılında yayımlanmıştır).
- IFLA. (2022). *IFLA-UNESCO Halk Kütüphanesi Bildirgesi 2022*. IFLA.
- International Organization for Standardization. (2022). *Information and documentation—International library statistics* (ISO Standard No. 2789:2022). <https://www.iso.org/standard/78525.html>

- Karakaş, S. (1999). Üniversite kütüphanesi kullanıcılarının beklentileri ve kullanıcı tatmini. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, 39(1-2), 57-66.
- Kerka, S. (1996). Book groups: Communities of learners. *New Directions for Adult and Continuing Education*, 71, 81–90. <https://doi.org/10.1002/ace.36719967111>
- Keseroğlu, H. S. (2022). Halkevlerinde kitap ve kütüphane kıyımı: 1951. *Türk Kütüphaneciliği*, 36(4), 495-511. <https://doi.org/10.24146/tk.1151203>
- Kilham, J. P. ve Griffiths, S. P. (2017). It takes an academic village: The library's role in supporting interprofessional communication through a book club. *Medical Reference Services Journal*, 36(1), 42-48. <https://doi.org/10.1080/02763869.2017.1259903>
- Kitap Kulübü (Ev Sahibi). (2020-2021). Okuma kulübü [Podcast]. TRT Dinle. <https://www.trtdinle.com/show/kitap-kulubu>
- Köprülü, D. (2006). Halk kütüphanelerinde koleksiyon seçimi. *Bilgi Dünyası*, 7(1), 77-88.
- KPSS. (2024). 2021-2023 KPSS Lisans ve ÖABT sınav sonuçlarına ilişkin sayılar verileri. ÖSYM. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2023/KPSS/LISANS/sayisalbilgilerds25082023.pdf>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2012a). Halk kütüphaneleri yönetmeliği. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/01/20120111-18.htm>
- Kültür ve Turizm Bakanlığı. (2012b). Kütüphane Hizmet Esasları Genelgesi (2012/7). <http://www.kygm.gov.tr/Eklenti/4832,khgenelge-17.pdf?0>
- Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğü. (2024). Halk kütüphaneleri ve merkez teşkilat yıllık istatistik bülteni. <https://kygm.ktb.gov.tr/Eklenti/123668,2023-yili-istatistik-bilgileri-pdfpdf.pdf?0>

- Lackner, J., Luxmore, R. ve Kneedler-Shorten, X. (2023). Book clubs as means of reducing library anxiety. *Journal of New Librarianship*, 8(1), 20-40. <https://doi.org/10.33011/newlibs/13/2>
- Landry, C. A., Richard, J. M. ve Layou, K. M. (2022). Turning the page: The importance of faculty-led book clubs. *New Directions for Community Colleges*, 199, 163–172. <https://doi.org/10.1002/cc.20531>
- Lapp, D. ve Fisher, D. (2009). It's all about the book: Motivating teens to read. *Journal of Adolescent & Adult Literacy*, 52(7), 556–561.
- Larson, K. C. (2001). The Saturday evening girls: A progressive era library club and the intellectual life of working class and immigrant girls in turn of the century Boston. *The Library Quarterly*, 71(2), 195-230. <https://doi.org/10.1086/603261>
- Lassonde, C., Stearns, K. ve Dengler, K. (2012). What are you reading in book groups? Developing reading lives in teacher candidates. *Action in Teacher Education*, 27(2), 43–53. <https://doi.org/10.1080/01626620.2005.10463382>
- Le Guin, U. K. (2017). *Zihinde bir dalga: Yazar, okur ve hayal gücü üzerine*. Metis Yayınları.
- Lombardi, E. (2019). What is a book club and how does it work? *Thoughtco*. Erişim adresi: <https://www.thoughtco.com/what-is-a-book-club-738891>
- Luyt, B., Chow, Y. T., Ng, K. P. ve Lim, J. (2011). Public library reading clubs and Singapore's elderly. *LIBRI*, 61(3), 205-210. <https://doi.org/10.1515/libr.2011.017>
- Manley, K. A. (1999). Rural reading in northwest England: The Sedberg Book Club, 1728-1928. *Book History*, 2, 78-95. <https://doi.org/10.1353/bh.1999.0009>
- Mashiyane, D. M., Makhurpetsi, T. A. ve Kgosiemang, T. (2023). The university of the free state Neville Alexander Library book club and information-seeking behaviour. *IFLA Journal*, 49(3), 573-586. <https://doi.org/10.1177/03400352231172801>

- McMenemy, D. (2007). Celebrity book clubs and public libraries: Opportunity or threat? *Library Review*, 56(5), 353-357. <https://doi.org/10.1108/00242530710750545>
- Norcup, J. (2017). ‘Educate a woman and you educate a generation’: Performing geographies of learning, the public library and a pre-school parents book club. *Performance Research*, 22(1), 67-74. <https://doi.org/10.1080/13528165.2017.1285567>
- O’Connor, T. F. (1991). American catholic reading circle, 1886-1909. *Libraries and Culture*, 26(2), 334-347.
- OKUYAY Platformu. (2020a). *Okuma kulüpleri*. İstanbul. https://okuyayplatformu.com/wp-content/uploads/2020/12/OkumaKulu%CC%88pleri_Kitapcik_WEB.pdf
- OKUYAY Platformu. (2020b). *Okuma kültürü*. İstanbul. https://okuyayplatformu.com/wp-content/uploads/2020/12/Okuma_Kulturu_web_Resimli.pdf
- ÖSYM. (2024). 2024 YKS sayısal bilgiler. <https://dokuman.osym.gov.tr/pdfdokuman/2024/YKS/sayisalbilgiler16072024.pdf>
- PISA. (2022). *Türkiye raporu*. Millî Eğitim Bakanlığı. https://pisa.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2024_03/21120745_26152640_pisa2022_rapor.pdf
- Pruitt, J. (2010). Gay men’s book club versus Wisconsin’s public libraries: Political perception in the absence of dialogue. *Library Quarterly*, 80(2), 121-141. <https://doi.org/10.1086/651004>
- Rogers, M. (2002). Libraries offer chapter and verse on city wide book clubs. *Library Journal*, 127(6), 16-18.
- Scharber Doering, C. M. (2009). *Online book clubs for the net generation*. [Yayınlanmamış Doktora Tezi]. Minnesota Üniversitesi.

- Sağlamtuñ, T. (1987). Halk kütüphaneciliğinde gelişmeler ve Türkiye. *Türk Kütüphaneciliği*, 1(3), 110-124.
- Sedo, D. R. (2003). Readers in reading groups: An online survey of face-to-face and virtual book clubs. *Convergence*, 9(1), 66–90. <https://doi.org/10.1177/135485650300900105>
- Sever, S. (2019). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü* (3. bs.). Tudem Yayın Grubu.
- Smith, M. W. (1996). Conversations about literature outside classrooms: How adultstalk about books in their book clubs. *Journal of Adolescent and Adult Literacy*, 40(3), 180-186.
- Smith, S. D. ve Galbraith, Q. (2011). Library staff development: How book clubs can be more effective (and less expensive) then traditional trainings. *College and Undergraduate Libraries*, 18(2-3), 170-182. <https://doi.org/10.1080/10691316.2011.577700>
- Soltan, R. (2006). *Reading raps: A book club guide for librarians, kids, and families*. Westport, Conn: Libraries Unlimited.
- Soylu, D. ve Medeni, T. Ç. (2021). Virginia Woolf’un “Kendine Ait Bir Oda” eserindeki kadın ve kütüphane algısı. *Türk Kütüphaneciliği*, 35(3), 461-463. <https://doi.org/10.24146/tk.987005>
- Stephenson, P. L., Clever, S., Coady, T. R., Ender, D., Heyd, M. ve Peth, S. (2014). Book clubs-Outreach opportunities for hospital libraries. *Medical Reference Services Quarterly*, 33(4), 448-459. <https://doi.org/10.1080/02763869.2014.957096>
- Switzer, A. T. ve Barclay, L. A. (2012). Book clubs: Best practices in promoting critical thinking in business classes. *Journal of Business and Finance Librarianship*, 17(4), 328-345. <https://doi.org/10.1080/08963568.2012.712635>
- Szempruch, J. N. ve Hinds, K. I. (2022). Virtual book club: Impactful library programming at a distance through co-curricular collaboration. *Journal of Library and Information Services in Distance Learning*, 16(1), 77-89. <https://doi.org/10.1080/1533290X.2022.2072047>

- Taylor, J. B. (2007a). *When adults talk in circles: Book groups and contemporary reading practices*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Illinois Üniversitesi.
- Taylor, J. B. (2007b). Good for what? Non-appeal, discussibility, and book groups (Part 2). *Reference and User Services Quarterly*, 47(1), 26-31.
- Tonta, Y. (Çev.) (1995). UNESCO halk kütüphanesi bildirgesi (Kasım 1994). *Türk Kütüphaneciliği*, 9(2), 144-147.
- Train, B. (2003), Reader development, in Elkin, J., Train, B. ve Denham, D. (Ed.), *Reading and Reader Development: The Pleasure of Reading*, Facet Publishing.
- Wakeling, S., Shephard, M. T., Hider, P., Jamali, H. R., Coe, M. ve Garner, J. (2022). Public library building and development: Understanding community consultation and the design process. *Journal of the Australian Library and Information Association*, 71(4), 308–327. <https://doi.org/10.1080/24750158.2022.2115587>
- Yılmaz, B. (1999). Halk kütüphaneleri üzerine güncel bir karşılaştırma. *Türk Kütüphaneciliği*, 13(1), 28-39.
- Yılmaz, B. (2005). Türkiye’de kamu yönetiminin yenilen yapılandırılması süreci ve halk kütüphaneleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 19(1), 56-77.
- Yılmaz, B. (2011). Ankara’daki halk kütüphanesi sistemi: Niceliksel bir analiz. *Türk Kütüphaneciliği*, 25(1), 35-54.
- Yılmaz, B. ve Cengiz, E. (2022). Okuma kulüplerinin işlevleri ve okuma kültürüne ve alışkanlığına etkileri. *Yaşadıkça Eğitim*, 36(2), 264-290. <https://doi.org/10.33308/26674874.2022362392>

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-15
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-YL-15 Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA

Tarih:17/07/2025

Tez Başlığı (Türkçe): Türkiye'deki Halk Kütüphanesi Okuma Kulüpleri Üzerine Bir İnceleme

Tez Başlığı (Almanca/Fransızca)*:.....

Yukarıda başlığı verilen tezin a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 95 sayfalık kısmına ilişkin, 17/07/2025 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı %10'dur.

Uygulanan filtrelemeler*:

- ☒ Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- ☒ Kaynakça hariç
- ☒ Alıntılar hariç
- ☐ Alıntılar dâhil
- ☒ 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tezin herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumlarda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Esma BAĞCI

Öğrenci Bilgileri	Ad-Soyad	Esma BAĞCI
	Öğrenci No	N22137093
	Enstitü Anabilim Dalı	Bilgi ve Belge Yönetimi
	Programı	Bilgi ve Belge Yönetimi

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.
Prof. Dr. Bülent YILMAZ

* Tez **Almanca** veya **Fransızca** yazılıyor ise bu kısımda tez başlığı **Tez Yazım Dilinde** yazılmalıdır.

**Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları İkinci bölüm madde (4)/3'te de belirtildiği üzere: Kaynakça hariç, Alıntılar hariç/dahil, 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç (Limit match size to 5 words) filtreleme yapılmalıdır.

	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ	Doküman Kodu Form No.	FRM-YL-15
		Yayın Tarihi Date of Pub.	04.12.2023
	FRM-YL-15 Yüksek Lisans Tezi Orijinallik Raporu <i>Master's Thesis Dissertation Originality Report</i>	Revizyon No Rev. No.	02
		Revizyon Tarihi Rev.Date	25.01.2024

TO HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
DEPARTMENT OF INFORMATION MANAGEMENT

Date:17/07/2025

Thesis Title (In English): A Study on Reading Clubs in Public Libraries in Türkiye

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 17/07/2025 for the total of 95 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled above, the similarity index of my thesis is 10 %.

Filtering options applied**:

- ☒ Approval and Declaration sections excluded
- ☒ References cited excluded
- ☒ Quotes excluded
- ☐ Quotes included
- ☒ Match size up to 5 words excluded

I hereby declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

Kindly submitted for the necessary actions.

Esma BAĞCI

Student Information	Name-Surname	Esma BAĞCI
	Student Number	N22137093
	Department	Information Management
	Programme	Information Management

SUPERVISOR'S APPROVAL

APPROVED
Prof. Dr. Bülent YILMAZ

**As mentioned in the second part [article (4)/3]of the Thesis Dissertation Originality Report's Codes of Practice of Hacettepe University Graduate School of Social Sciences, filtering should be done as following: excluding refence, quotation excluded/included, Match size up to 5 words excluded.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ARAŞTIRMA ETİK KURULU

<u>TOPLANTI TARİHİ</u>	<u>TOPLANTI SAYISI</u>
11 Haziran 2024	2024/11

İlgi : 24.05.2024 tarihli ve E-12908312-300-00003554842 sayılı yazınız.

Enstitünüz Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencilerinden **Esma BAĞCI**'nın, **Prof. Dr. Bülent YILMAZ** danışmanlığında yürüteceği ***“Türkiye’de Halk Kütüphanelerindeki Okuma Kulüplerinin Okuma Kültürünü Geliştirme İşlevleri: Doğanhisar İlçe Halk Kütüphanesi Okuma Kulübü Örneği”*** başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Etik Kurulunun **11 Haziran 2024** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan **uygun bulunmuştur**.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. İsmet KOÇ
Kurul Başkanı